

140 /
1992/2

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ცენტრი

ISSN 0132 - 6007

საქართველო

3-4
1992

იესო ქრისტე
ჩანდაკება ხეზე, ამოჭრილი მე-XV საუკუნეში

ქრისტე აღდგა!

მარიამ იაკობისი,
მარიამ მაგდალინელი
და მასთან ერთად სალომე,
ქრისტეს საფლავის მძებნელი
მოსულან ნელ-საცხებლითა,
რათა სცხონ გვამსა დიდებულს;
მაგრამ შემკრთალან, რომ ხედვენ
დიდ ლოდსა გადაგორებულს.
მკვდარი არსად შინას!.. და

მარჯვნივ
ჭაბუკი ვინმე მდგომარე,
სპეტაკი შესამოსლითა,
ნათლითა მოსხივცისკარე,
მათ ეუბნება: „რათ შეკრთით?
ანგელოზი ვარ მე მცველი.
ან გიხაროდენ: „ზე აღდგა
იესო ნაზარეველი!“
მენელსაცხებლეთ აევსოთ

სიხარულითა მყის გული
და მიახარეს ქვეყანას:
„აღდგაო მკვდრეთით ჯვარცმული!
აღდგა, ვინც სისხლი დაჰმთხია
ახალი რჯულის დერიტადო!“
ცა და ქვეყანაც პასუხად
იძახის „ჭეშმარიტადო!“

აკაკი წერეთელი

ვიკითხოთ აკაკი

იქნებ შევთანხმდეთ და მიმდინარე წელი დაგვიანებით მაინც გამოვაცხადოთ აკაკის წლად.

ამ გადაწყვეტილების აღსანიშნავად, თითოეულ ჩვენგანს - ქალსა თუ კაცს, დიდსა თუ პატარას, სოფლად თუ ქალაქად - დაევალება მხოლოდ ერთი რამ: გადაშალოს საყვარელი მგოსნის წიგნები და ყოველდღიურად გადაიკითხოს პოეტური ხილვებითა და პატრიოტული მღელვარებით გაციხკროვნებული, გულშიჩამწვდომი და საოცრად მართალი, ღვთაებრივი უბრალოებით გაცხადებული მისი ფრთოსანი სტრიქონები.

ჩვენ უნდა ვიპოვოთ აკაკის ხსოვნისთვის განკუთვნილი დრო. ამას დასჭირდება სულ რამდენიმე წუთი, სულ რამდენიმე წამი.

აბა, რა უნდა ამ სტრიქონების ჩაკითხვას:

**„ერთობა ჩვენთვის ტახტია,
მტრებისთვის - სახრჩობელაო!..“**

**მტერს „კაი-ღადა“ ვაძახროთ
და ჩვენ ვითვებით „ღელა-ღელაო!“**

ვიკითხოთ აკაკი ჩუმად და ხმაძალა, ერთად და ცალ-ცალკე, მართო და საჯაროდ...

ეს გვიშველის, ეს გადაგვარჩენს!

პოეტის ლოცვა, მისი ვედრება მალამოსავით მოეფინება ჩვენს დაღლილ, დაცლილ, დაფლეთილ სულებს!

ახლა კი მოდით, წარმოვიდგინოთ აკაკის კითხვით გატაცებული, მისი სულისკვეთებით გაჟღენთილი, მისი ნააზრევის გარშემო ერთ მუშტად შეკრული, ერთმანეთისადმი ნდობითა და სიყვარულით გამსჭვალული ჩვენი ბრძენი, ჩვენი ხანდაზმული ერი!

კარგად ჩავაკვირდეთ ამ დიდებულ, ამღლებულ, შთამბავონებელ სურათს!

ჩვენ უნდა მოვესწროთ ამ საოცარ დღეს, რომელსაც ასე შენატროდა დიდი აკაკი:

**„მაბრამ ვხედავ, მოგავალში
გამოსულა მუშად ერი,
ერთმანეთთან შეთანხმებით
კლიერი და ბედნიერი.“**

დიახ, აღსდგება, გამთლიანდება, ხმაშეწყობილად ახმიანდება მუხანათურად გულგაბზარული, სიმდაგლეჯილი ჩვენი ჩონგური!

ვიკითხოთ აკაკი!

ის გვიჩვენებს, ის გვასწავლის ეროვნული ხსნიისა და თანხმობის გზას.

მანანა ასმატელი,

გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“ 26 ივნისი, 1992 წელი.

№ 3/4 მარტი
აკრილი 1992

ბაზოღის 1992 წლიდან

ნოზრის შინაარსი

მ. ზაალიშვილი — მ.შ. ეიშედებოდეს თქვენი საქართველოს? (წერილი)	2
ვლ. ბერიშვილი — ვახტი (ფანტასტიკური მოთხრობა)	4
ნ. ხარაზიშვილი — ნიკა და დირიგორის ქობი	12
ნ. შამანაძე — ბოჩოლას ნამბობი (მოთხრობა)	18
ლ. სტვილია, ბ. მებრძველი — (ლექსები)	23
ნ. ავალიანი — ნაცნობი სახეები ტელეეკრანიდან (ნარკვევი)	27
ჩემი პირველი სურათებიანი ბიბლია	31
ოჩოკინტრას საბრძანისი — ბუღბუღი	37
ცენისა და კინოს დიდოსტატები — სესილია თაუაშვილი	40
ს. დემურსანაშვილი — ალგეთის ლეკვი (ისტორიული მოთხრობა)	42
უარადღება. კონკურსი	51
ნ. ბეზარაშვილი — ფშატები (მოთხრობა)	52
უცხოელი კინოგარსკვლავები — არნოლდ შვარცენგერი	54
ბ. ჭილიძე — ხე, რომელიც ზღაპრებს ისხამდა (ზღაპარი)	59

ბარბაქანის პირველ გვერდზე —
დიმიტრი ზარაშვილის ნახატი

საქართველოს
ეროვნული

ლის მქონე, გონება და ზნეუწვრთ-
ნელი მომავალი ხომ არ უნდა გვეჩვენოს?
როგორ გვინდა, გვჭეროდეს თქვე-
ნი, თითქოს გვჭერა კიდევ. მაგრამ
თან თითქოს გვეშინია, ეჭვი გვეპარე-
ბა, იქნებ იმიტომაც, რომ საკუთარ
შეცდომებსაც უკვე ცხადლივ ვხე-
დავთ. თქვენს აღზრდა-ჩამოყალიბე-
ბაში რომ დაგვიშვია, არ გეგონოთ,
იმას გასუვედურობდეთ და ის არ
გვესმოდეს, რომ ლალი, ქონებრივად
უზრუნველი ცხოვრება გირჩევნიათ
გაჭირვებულს, საკუთარი მანქანით
სრიალი — გადაჭედლილი ავტობუსით
თუ მეტროთი მგზავრობას, მსუბუქი
და ლამაზი „ბოტასები“ — უშნო და
უხეშ ფეხსაცმელს, მოდური და პრაქ-
ტიკული „ჩინსები“ — საკერებელ-
დადებულ ძველმოდურ შარვალს;
ერთბაშად მიღებული მსხვილი კაპი-
ტალი — წლობით, კაპიკ-კაპიკ ნაგ-
როვებსა და ამიტომაც ძნელად გასა-
მეტებელ უბადრუკ თანხას; შემწვარ-
მოსრაკული — ხმელ პურს, რომ იც-
ოდეთ, არც ის გვაცბუნებს, დიდ-პა-
ტარა ერთმანეთს რომ დავცილდით,
ერთმანეთისა ცუდად რომ გვესმის,
თქვენ რომ ჩვენი გიკვირთ, ჩვენ კი-

გაუკვირებოდა

ქონებით სიმდიდრეზე ფიქრითა
და ზრუნვით გატაცებამ ზნეობითი
და გონებითი სიმდიდრის არსებობაც
კი ლამის სულ გადაგვაფიწყა ქართ-
ველობას და ნაწილმა შვილებიც ისე-
თები დავზარდეთ, რომ ზოგი ჩასაც-
მელ-დასახურისთვის ტოლს სასიკვ-
დილოდ იმეტებს, ზოგი სასწავლებ-
ლისკენ აღარც კი იუურება, ზოგი
სასეიროდ ზოოპარკში ფარშევანგებს
მელიებს აკმევიანებს, ზოგი თობის
ხელში ჭერას უკადრისობს, ზოგი
აშენებულ-გაშენებულის გააპრტახე-
ბაში ცდის ძალ-ღონეს, ზოგი მანქა-
ნას იტაცებს, ზოგი... ერიპა! რამდენი
სიავე შეგურიათ, ჩვენო გოგო-ბიჭე-
ბო?! არა, უველას არა, ღმერთმა დაგ-
ვიფაროს! მაგრამ ჩვენთვის ეს ცო-
ტაც რომ ბევრი და დამღუპველია?!

ისეთი ფაზი გვიდგას ახლა ქართვე-
ლობას, რომ თქვენი, დღევანდელი
14-18 წლის ყმაწვილების, სულიე-
რობის თუ ზნეობრიობის მკაცრი შემ-
ფასებელ-განმსჯელი თვით საქართვე-
ლო ხდება, იმიტომ რომ სწორედ
თქვენ ეგულებით თავის ხვალისდელ

თქვენი სასწავლებელი?

საურდენად და მომველეად, მაშ,
მოდით, თითოეულმა საკუთარი თა-
ვიც შეამოწმეთ, საკუთარ თავსაც
მოჰკითხეთ და ირგვლივაც მიმოიხე-
დეთ, ტოლ-სწორებსაც გადახედეთ
— ვითომ შეუძლია ეიმედებოდეს
თქვენი უკიდურესად აწეწილ-დაწე-
წილ, დაბნეულ და ლამის სასოწარკ-
ვეთილ ჩვენს სამშობლოს? ფუყე და
ფუტურო სულისა და ძაბუნის ხეუ-

ღევ — თქვენი; და, თქვენ წარმოიდ-
გინეთ, არც ის, რომ ჩამორჩენილე-
ბად, თქვენი ენით რომ ვთქვათ, „გო-
იმებად“ გეჩვენებით, ამას უველა-
ფერს ახსნა აქვს, მშობლებისა და
შვილების ურთიერთობაში წინააღმ-
დეგობები ბუნებრივი რამაა და ამა
თუ იმ სახით უკველთვის იჩენს თავს,
სხვა საწუხარი გვაწუხებს, სხვა! გა-
ინტერესებთ, სახელდობრ რა? თუნ-

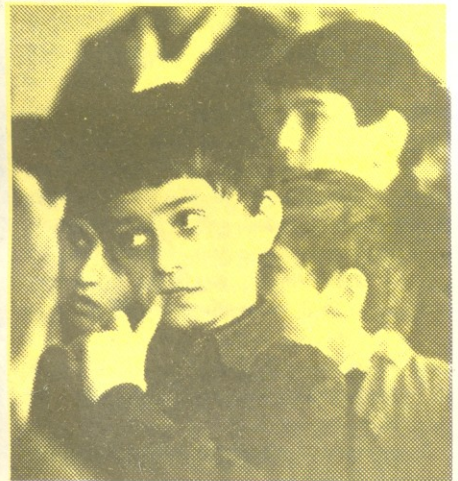

დაც ის, თუ რატომ იმას აღარ უფიქრდებით, რომ უკვე დღეს (და ხვალ ხომ გარდაუვალად) ყოველივე ამაზე მხოლოდ შრომითი მონაგრის წყალობით უნდა მიგვიწვდეს ხელი? ხოლო თუ უფიქრდებით, რატომ არ იჭერებთ, რომ საძირკველს ახლავე უნდა ჰყრიდეთ? რატომ ერთ წიგნს მაინც არ გადმოიღებთ მშობლების მიერ რუღუნებით ნაგროვები ბიბლიოთეკის თაროებიდან? რატომ შექმნილა ეს ოხრად დასარჩენი ტყავის ქურთუკი თქვენთვის ლამის ერთადერთ ოცნებად? რატომ გემეტებათ წასახდენ-გასაფუჭებლად სხვისი გაკეთებულ-აშენებული? რატომ... თუმცა მგონი, ძალზე ბევრი კითხვა გამოგვივიდა, და, ალბათ, მათი წამოყენება მაშინ იქნებოდა გამართლებული, რამდენიმე თქვენგანს მაინც რომ ეცადა მათზე პასუხის გაცემა და ჩვენთან გამოგზავნა. იმაში კი უცილოდ ვართ დარწმუნებული და თქვენც გარწმუნებთ, რომ დრო და ის ვითარება, რომელშიც თქვენ მოგიწევთ საქმიანობა, უთუოდ მოგთხოვთ ამ და სხვა უამრავ კითხვაზე პასუხის გაცემას. ჭერ კი იქნებ ერთი რამ მაინც გაისიგროვებოდეთ — შრომამ და ცოდნამ უნდა წამოგვაყენებინოს ფეხზე ჩაჩოქილი საქართველო. შრომა და სწავლა უნდა იყოს თითოეულის გასამარჯვებელი ბრძოლა და არა სროლა და ბათქაბუთკი, ან კიდევ ხმამაღალი ბრტყელ-ბრტყელი ლაპარაკი (ნებისმიერი მხრიდან ნებისმიერ მხარეს ნასროლი ტყვია თუ ყუმბარა ხომ საქართველოს ხვდება, საქართველოს უკოდავს მკერდს და

საქართველოს სცლის სისხლიდან). ხომ დავრწმუნდით, რომ „საქართველო“, „საქართველოს“ ხმის ჩახლეჩამდე ძაბილი, დროშების ფრიალი, საკუთარი განსაკუთრებულიობის აკვიატება, მარიამ ღვთისმშობლის მფარველობის იმედად ყოფნა ისევე ვერ აგვიღორძინებს სამშობლოს, როგორც არხეინმა სიმღერამ ვერ ააშე-

ლო თუ დღეს არ გაისარჯეთ, თუ წიგნს არ ჩაუჭეკით, თუ მართო უფლებებზე კი არა, მოვალეობებზეც არ იფიქრეთ, თუ ის არ შეიგნეთ, რომ თქვენთვის საოცნებოდ და სამაგალითოდ გამხდარ ამერიკაშიც მხო-

ნებინა თავქარიან სოფლის მაშენებელ ძალსა და მამალს სოფელი. ჩვენი მამულიშვილობა შრომა-გარჯით, გონებისხმევით, საკუთარ სულსა და ზნეობაზე ზრუნვით უნდა დავამტკიცო მხოლოდ. სხვანაირად საქართველოს წყლულებს არ მოველებთ, უჭურნებელ სენში გადაიჭრდება და მაშინ...

თქვენს სიწარმაცეს, დაუფიქრებლობას, უპასუხისმგებლობას, გაუნათლებლობას დღეს აღარც ცულ-ლუტობა ეთქმის და აღარც დაუდევრობა. უქმად განიავებული დრო დანაშაულის ტოლფასია, დიახ, სწორედაც რომ დანაშაულისა. თავად დაუფიქრდით: რაში უნდა გამოადგეს საქართველოს, მისი აღორძინება-გაძლიერების საქმეს ნებრე პოლიტიკოსი ან დიპლომატი? უცოდინარი ექიმი, მასწავლებელი, ინჟინერი? უზნეო ყურნალისტი? ხელთუპყარი ხურო? წელმოწყვეტილი მევენახე? მცონარა მეფოლადე? უწიგნური ეკონომისტი? თაღლითი მენეჯერი? ხო-

ლოდ პატოსანი, თავდადებული შრომის ფასად მიიღწევა ცხოვრების ის დონე, ერთდროულად გულსაც რომ გვიკლავს და იმედსაც რომ გვისახავს, სწორედ ასეთები დადგებით და, მაშასადამე, ერის უმაქნის დანატად იქცევით, დამეთანხმებით, დიდად სახარბიელო პერსპექტივა არ უნდა იყოს იმ ერის შვილისათვის, რომელსაც წარსულში ძლიერი და აყვავებული სამშობლოს აღდგენა და უსახავს მიზნად.

დანაშაული იქნება, აბა რა, თუ არ გამოიყენებთ იმ შესაძლებლობებს, დღეს რომ გეძლევათ და ხვალ რომ უფრო და უფრო მოგიმრავლდებათ. ჩვენთვის, უფროსი თაობებისთვის, შესაშური ასპარეზი გეშლებათ წინ, ასპარეზი ნიჭის, ცოდნის, უნარის გამოვლენისა და მათი ხელშესახებ საქმეებად ქცევისა. ასპარეზი ცოდნისა და შრომის ფასად ქონებითი კეთილდღეობის მიღწევისა და ნუ მოაცდენთ ამ ასპარეზს!

მ. ზაბალიშვილი

ვლადიმერ
ბარინაშვილი

ფანტასტიკური
მოთხრობა

მხატვარი
იოსებ სამსონაძე

ის იყო, თვალი მოვხუჭე, შადიმანი კი უკვე მღვდლებს, მილიმის და ხელს მიწვდის. მკერდზე ჩამწკრივებული ნათურები მწვანედ უბრიალებს. ეს მისი ღიმილია, მაშასადამე, კარგ გუნებაზეა. ნუთუ თერთმეტი თვე უკვე გავიდა? საოცარია! მერაბდენედ ვიღვიძებ და მაინც ვერ შევეგუე იმას, რომ ანაბიოზის დრო ერთი წამით გაირბენს ხოლმე.

წამოვდექი. ფეხზე კი დავდექი, მაგრამ ძლივს ვდგავარ, შადიმანს მხარზე ვეგრდნობი, ის თათს წელზე მხვევს (ნელა, ნეკნები არ დამამტვრიო!) და სამეთაურო ნაკვეთურისაკენ მიმაცილებს – იწყება ჩემი მორიგი ვახტი.

მეცნიერები სცდებიან! თუკი ანაბიოზში ჩაძირული ორგანიზმი არ ბერდება, მაშ რატომღა სუსტდება? და სუსტება ხომ სულ იმას ნიშნავს, რომ ანაბიოზის დროს ორგანიზმი მაინც ხარჯავს თავის რეზერვებს, მართალია, მცირეს, მაგრამ ხანგრძლივი ძილის დროს ეს უკვე შესამჩნევი ხდება (არ დამავიწყდეს ამ დაკვირვების საჯახტო ჟურნალში ჩაწერა!).

თავბრუსხვევამ თანდათანობით გამიარა, მაგრამ პირი მაქვს გამშრალი. მწყურია, გიჟივით მწყურია! შადიმანმა ეს იცის, ამიტომ ჯერ სამზარეულოში მიმათრევს. „წყალი სიცოცხლისათვის კი არ არის აუცილებელი, წყალი თვით სიცოცხლეა“, – ყოველი გაღვიძებისას მახსენდება ეგზიპტურის სიტყვები. მედიკოსებიც, რაც შეიძლება, მეტ წყალს გვირჩევენ, – ფრენის დროს ქსოვილებში კალციუმის მარილები გროვდება და საჭიროა, ორგანიზმს მათგან გათავისუფლებაში დაეხმაროთ. ვსვამ ნება-ნება და სიამოვნებით, ბოლო ყლოვს სახეზე ვისხამ და ვიციინი – კარგია! მერე, უკვე დაუხმარებლად მივყვები შადიმანს. ის ახლა ერთ-ერთ კართან ჩერდება და კითხვის თვალით შემომტყუროს. რას მიყურებ, რას, წყალი ხომ ჯერ ყელსაც არ გადასცდენია?! თანაც, ამგვარ დაწესებულებაში შეფეხებიც კი მოწმეების გარეშე შედიოდნენ-მეთქი, – მინდა უუვირო, მაგრამ თავს ვიკავებ და ჩუმად შევდივარ.

აქ ყოველ ნაბიჯზე გაღიზიანებს რაღაც. დროთა განმავლობაში შიგნით, გულგვამში, რაღაც ხიმი იჭიმება

ნელ-ნელა, თანდათანობით. ეს ხიმი ხელშეუხებლად ცოცხლდება. ხმის ამოღება არ გინდა, მაგრამ თუკი ამოიღე, გინდა, რომ იყვირო, იკივილო, იღრიალო, მუშტები აბრახუნო, რაიმე გატეხო ან სულაც მიახვრ-მოახვრიო ყველაფერი, გინდა, რომ შეგიცოლონ, მოგეფერონ, მოგელაქუცონ, აღიარონ თავიანთი დანაშაული და მხოლოდ მაშინ შეიძლება დაწყნარდე. მაგრამ ვინ მოგეფერება, მოგელაქუცება, შეგიცოდებს, გაღიარებს?... ვახტზე მარტო ხარ – მთელ ერთ თვეს!..

ჰო, ეს, ალბათ, შემდეგ იქნება, ჯერ კი ხიმი მოშვებულია, ამიტომ ხმა ამოვუღებლად მივყვები შადიმანს.

სამეთაურო ნაკვეთურის კარის შეღება და ჭახანი ერთი იყო. რა მოხდა? შადიმანი ატვილს მოსწყვდა და აი, ვალტერი უკვე მის ტორებში ფართხალებს, მთელი ტანით კანკალებს, თვალები გადმოცევენაზე აქვს. შადიმანს ვეხმარები – ინექცია გაუკეთა. ვალტერი მალე დაწყნარდა, სხეული მოეწვრა, გვიფურებს და უაზროდ იღიმება. ანაბიოზის ნაკვეთურისაკენ მივყავარ, აბაზანაში ვაწვენთ, ხუფს ვახურავთ და ავტომატს ვრთავთ.

– ახლახანს კარგად იყო. რამდენიმე წუთში განა რა დაემართა? და, ხაერთოდ, ასეთ მდგომარეობაში პირველად ვნახე; – ბურტყუნებს შადიმანი და მხერას მარილებს.

– შადიმან, აბა, თვალბში შემომხედე! რობოტს თავდაპირველად სწეინდა, შადიმანს რომ ვუწოდებდი. „მე ჩემი ნომერი მაქვს და გთხოვთო!..“ – შუაზე წვევტდა ხოლმე საოქმელს, მაგრამ ერთხელ საქართველოს ისტორიის ნარკვევები ვარუქე, წაიკითხა და ახლა ამ სახელით კმაყოფილიც კია, შეიფერა.

შადიმანმა მორჩილად შემომხედა, მაგრამ მის ფოტოგრაფიების რას წაიკითხავ! ნათურების მწკრივიც ჩამქრალი აქვს.

– ემოციების ბლოკი რატომ გამორთე?
– არ გამოპირთავს, ვალტერმა რაღაც მესროლა და დამიზიანა. ახლავ შევაკეთებ.
სწრაფად შეაკეთა. ნათურები ცისფრად აბრდღვივალდა – ეს ცული განწყობილების ნიშანია.

- გამოტყდი, რომ ეს პირველი შემთხვევა არაა!

- პირველია, პირველი! - რომოტმა ხელები გაახაზა-ხაზა.

ერთი ნათურა რომ მაინც ენთოს წითლად, მივხვდებოდი, რომ ტყუის. ახლა კი რა ვიფიქრო? ნუთუ ამ რკინის გროვას შეუძლია ემოციების დამალვა, განწყობილების ოსტატურად შენიღბვა? რკინის გახსენებაზე პირში სიმკავე ვიგრძენი - ბავშვობიდან ასე შემართება.

- წადი ახლა, საუზმე მომიშხადე! ბორტყურნალს გადავხვდავ და მერე ხომალდს დავათვალიერებ. გაცილებია არა მჭირდება.

სავახტო ჟურნალში ვალტერის ჩანაწერები გადავთვალიერე. უფრო აღრინდელები არქივში ინახება. სავანგებო ნებართვის გარეშე მათ კი არა, ჩემს ძველ-ჩანაწერებსაც კი ვერ ვნახავ. ნებართვის მოცემა ხომალდის მეთაურს შეუძლია, ის კი ანაბიოზში წევს და მხოლოდ მიზანთან მიღწევისას გააღვიძებს შადიმანი. ეს მოხდება... მოხდება მაშინ, როცა მოხდება! არ მინდა ვიფიქრო, რამდენი წლის შემდეგ იქნება ეს.

ჟურნალში ორი კვირის ჩანაწერები მკაფიოა, მესამე კვირის ბატიფეხურის გარჩევა ჭირს, ბოლო კვირის განმავლობაში კი ვალტერს საერთოდ აღარ აუღია ხელში კალამი. სხვა არაფერია საყურადღებო, ფრენა პროგრამის მიხედვით მიმდინარეობს, განგაში არ ყოფილა.

ჰმ... „სხვა არაფერია საყურადღებო“... არც ისაა ცოტა, ბოლო კვირის ჩანაწერები რომ არ არსებობს. დაკვირვებული კაცი ბევრ რამეს მიხვდება, მაგრამ ეს მე არ მეხება, ეს ფსიქოლოგების სამუშაოა. ჩემთვის, როგორც მორიგე ოპერატორისათვის, ისიც საკმარისია, შადიმანი რომ მშვიდად გრძნობს თავს, ესე იგი, ყველაფერი ნორმალურად მიმდინარეობს. სავახტო ჟურნალს ჭრილში ვუშვებ, დილაკს ვაწვები და არქივში ვგზავნი.

ახლა კი - სამზარეულოში, თორემ მგელივით მშია!

მსუბუქად ვისაუზმე, ჯერჯერობით მეტი არ შეიძლება. მერე რამდენიმე საათი ხომალდის დათვალიერებას მოვანდომე: ძრავების ნაკვეთური, სააპარატო, სურსათის საწყობი, ობსერვატორია, ლაბორატორიები... ცალი თვალთა აუდიტორიაში შევიჭვრიტე, სათადარიგო ნაწილების საწყობშიც შევიხედე. იქ ორი რობოტი მესამეკს აწყობდა (თუ შლიდა, კარგად ვერ გავარჩიე), ჩემთვის ყურადღება არ მოუქცევიათ. ბოსტანში გადავიხედე, სადაც რამდენიმე რობოტი საქმიანობდა. ბოლოს ანაბიოზის ნაკვეთური მოვინახულე და სამეთაურო ნაკვეთურში დავბრუნდი.

შემქმლო, ინსპექცია არც ჩამეტარებინა - შადიმანი ყველაფერს ასწრებს, ყველაფერი ჩემზე უკეთ იცის. ჩემი აზრით, ჩვენ, მორიგე ოპერატორები, უფროს რომოტს ისევე ვჭირდებით, როგორც თხას - კომპიუტერი, მაგრამ დედამიწაზე ამის თაობაზე სხვა აზრისანი არიან. და მაღლობა ღმერთს, ასე რომაა, თორემ ექსპედიციაში ხომ ვერ მოვხვდებოდი!

ექსპედიციაში ვერც მაშინ მოვხვდებოდი, მამაჩემისთვის რომ დამეჯერებინა. არა, მამაჩემი ცუდი კაცი არ იყო - მშობლები არასოდეს არიან ცუდები, უბრალოდ, ცხოვრებაზე საკუთარი შეხედულება აქვთ, უფრო ხშირად - მოძველებული, და გადამეტებით ზრუნავენ შვილებზე... ჰგონიათ, რომ მათი იდეალი შვილებისთვისაც აუცილებელი უნდა იყოს. იდეალები კი იცვლება, იცვლება და რაც დრო გადის, მით უფრო სწრაფად. მშობლები ადაპტაციას ვერ ასწრებენ და სწორედ ეს არის მათი უბედურება... და არა მართო მათი - ჩვენიც. აუცილებელი იხდება, წინ აღუდგე მშობლის ნებას, მის კონსერვატიულ შეხედულებებს. გული გეთანადრება, გეცო-

დება მშობელი, მაგრამ იძულებული ხარ, ასე მოიქცე. სხვაგვარად სრულყოფილი ადამიანი ვერ გახდები. მშობლის და ბოლოს წყვეტ მათთან კავშირს და შეგუდები გზით მიდიხარ. მიგაცილებენ მშობლის ცრემლიანი თვალები, აკანკალებული თითები, მოხრილი მხრები, შენ კი მიდიხარ შენი გზით, სცდები, გტკივა, იმარჯვებ და ცრემლად იღვრები, რადგან ყოველი გამარჯვება ათ და ას ტკივილად გიჯდება, მაგრამ უკან მაინც არ იხედები - არ გინდა, შეხვდე მშობლის მუდართი სახე მზერას. მიდიხარ წინ, ბოლოს და ბოლოს იმარჯვებ, მაგრამ მაინც დამარცხებული რჩები - ცხოვრებასთან ჭიდილში ჯერ არავის გაუმარჯვნია და ვერც გაიმარჯვებს, რადგან ცხოვრებას აქვს ერთი იარაღი, დაუმარცხებელი იარაღი, მიხი უკანასკნელი იმედი, რომლითაც მოგლუნავს, კიხერს მოგიგრებს და აღარაფრის გაკეთება აღარ შეგეძლება, რაც უნდა ძლიერი იყო. ეს - სიბერეა! და მერე, როცა შენი შვილი ზურგს შეგაქცევს და თავისი გზით წავა, მაშინდა მოიხედავ უკან და მშობლის თვალების ძებნას დაიწყებ, მაგრამ სადა არიან, წასულან, თვალები ამოჰდამებიათ, მათ უკანასკნელ თავშესაფარზე ბალახი ამოსულა!.. და ხვდები, რომ ერთი გზა დაგრჩენია - წახვიდე იქ, სადაც ისინი არიან, მოძებნო, დაუ-

ჩოქო და პატივება სთხოვო. რა თქმა უნდა, გააპტიებენ, რამეთუ იქიდან აქეთ გზა არ არსებობს და იციან, რომ ახლა კი სულ მათთან იქნები. დაუჩოქე და გააპტიეს. მერედა, გეშველა? ეშველით? ისე არ იყოს ჩემი მტერი! ცხოვრების სპირალს ახალი ზვეულის ხატვა დაუწყია — ერთობა. ექ...

მუცლის ღრუში სპაზმები ვიგრძენი, ცივმა ოფლმა დამასხა. საზიზღარი შეგრძნებაა, თითქოს ვიღაც უხილავმა გულგვამში ხელი შეგიყო, კუჭი მომუჭა და ყელთან მოგაბჯინაო. ამ შეგრძნების დაძლევა აბებით ან ვარჯიშით შეიძლება. მეც ვივარჯიშე: ვირბინე, ველო-ერკომეტრი ვატრიალე, სიმძიმეებით დაებუქე... არ მინდა სირბილი, არ მინდა ოფლი, თუნდაც მომკალით, მაგრამ საჭიროა და ამიტომ თავს ძალას ვატან. კოსმოსში ერთხანს შეიძლება გაძლო უპუროდ და უწყლოდ, მაგრამ უძრავად, კუნთების დაუტვირთავად კი ვერ გაძლებ. ახლაც ვარჯიშმა დამიაძა სული და მომირჩინა ხორცი. კარგია!

ასეთი სპაზმები მხოლოდ კოსმოსში წარმოიქმნება. რატომ? ხომალდშიც ხომ ისეთივე გრავიტაციაა, როგორც დედამიწაზე? იმავე სიმძიმის ძალას გრძნობს ადამიანი... თუმცა, იმავეს კი, მაგრამ — ხელოვნურ... ეტყობა, დედამიწის ბუნებრივი მიზიდულობის ძალას ხელოვნური ვერ შეცვლის. და თუკი პირდაპირი მნიშვნელობითაც კი ასეა, მაშინ როგორღა იქნება არაპირდაპირი მნიშვნელობით? შეუძლია კი ადამიანს ამ „არაპირდაპირი მნიშვნელობის“ მიზიდულობის ძალის დაძლევა? ხომალდზე თითქმის ყველაფერი გათვალისწინებულია, რათა ეს ძალა შეამციროს, მაგრამ... რატომ გაეყინა მზერა ვალტერს და რატომ ესროლა სახრახნისი რობოტს? თუმცა ამაზე ფიქრი არ შეიძლება. ჯობს, სხვა რამეზე ვიფიქრო.

ასტრონავტიკის განვითარებასთან ერთად, მიუხედავად იმისა, რომ ტექნიკა უმჯობესდება, თითქოს პარადოქსია, მაგრამ ჩვენი პროფესიის სირთულეც იზრდება. ასტრონავტის შრომა ყოველდღიური, მომჭანცველი, მონოტონური სამუშაოა წლების განმავლობაში, გადამრავლებული გამუდმებულ ყოველდღიურ, ყოველწამიურ სტრესზე. სტრესი საიდანღა მოდის? როცა ბავშვი იბადება, ქვეყანას იკლებს — არ სურს შეჩვეული გარემოს დატოვება და იმითმ. არადა, მას ხომ ასე ახლოს ჰყავს დედა, ასე ახლოა მისი თბილი მკერდი! სად არის ჩვენი დედა, მისი თბილი მკერდი? დედამიწა ყველაზე ძლიერ ტელეკომუნიკაციას კი არ ჩანს. თუმცა რისი დედამიწა, როცა მზეც, დიდი ხანია, სამყაროს შავ უსასრულობაში ჩაიკარგა! თუ გინახავთ სიზმარში, თითქოს ხალხით სავსე ქუჩაში დედიშობილა დგახართ? ვისაც უნახავს, ის მიხვდება, თუ რას გრძნობს ასტრონავტი, როცა თავისი კოორდინატებიც კი დაახლოებით, პლუს-მინუს რამდენიმე პარსეკის სიზუსტით იცის. ვისაც არ გინახავთ ასეთი სიზმარი და, ღმერთმა ნუმც გაჩვენოთ!

„ნელა გავიდა 45 წუთი. დედამიწასთან კავშირის შემდგომი სეანსის უამრავი დადგა. და მხოლოდ ახლა მივხვდი, თუ როგორ შეჩქარებოდა დედამიწაზე ჩამოსვლა. დედამიწა მაინც დედამიწაა... დამხვედურთა შორის ბევრ ნაცნობს მოკვარი თვალი. ბედნიერი ღიმილი დასთამაშებდა ჩემს ცოლს, მის გვერდით იდგა და ხელს მიქნევდა სამი წლის ვაჟიშვილი. ვიცოდი, თუ რა მოუთმენლად ელოდნენ ჩემთან შეხვედრას. თვითონაც ძალიან ვიყავი დანატრებული“ — ეს სიტყვები დედამიწის ას მეერთე კოსმონავტს ეკუთვნის. დედამიწის მონატრება, ახლობლების მონატრება... მაგრამ მან მხოლოდ რამდენიმე დღე დაჰყო კოსმოსში, ისიც ორბიტაზე; ყოველდღე ხედავდა დედამიწას, საუბრობდა ახლობლებთან... მაინც ერთი სული ჰქონდა, როდის დაადგამდა მიწაზე ფეხს. ჩვენ? თუკი

მიწაზე ფეხის დადგმა გვიწერია, ახლობლებს მაინც, ვიცით, ვეღარ ვნახავთ — ჩვენი დაბრუნების დროისათვის დედამიწაზე ხომ ასეული წელი გავა...

...არაფრის კეთება არ მინდა. დედამიწაზე გვეფრთხილებდნენ, ფრენის დროს კაცს საოცარი სიზარმაცე ეუფლება და საჭიროა მისი დაძლევაო, ახლა კი ჩემს ტყავზე გამოვცადე ეს. ერთფეროვანი გარემო, მონოტონური კოსმოსი, მონოტონური შრომა (უფრო სწორად, მონოტონური უსაქმურობა, რაც გაცილებით უარესია), არავითარი სიახლე, ვარსკვლავმფრენის უზარმაზარი სიჩქარეც კი არ იგრძნობა, ვარსკვლავები თითქოს სამუდამოდ მიყინვიან შავ ზავერდს... მხოლოდ საკონტროლო ხელსაწყოები გიჩვენებენ, რომ ზომადლი თითქმის სინათლის სიჩქარით მოძრაობს, მაგრამ საკმარისია, ინდიკატორებს ოდნავ თვალი გაუშტერო, რომ მათი მონაცემებიც არარეალურად გეჩვენება — აი, ახლა გაგვევიძება, შინ, სტერეოვიზორთან ჩამომჯდარს, და გაგვიცინება: რას არ ნახავს კაცი სიზმარში...

ნისლი ჯერ ფერდობიდან აიკრიფა, აცურდა მალღამალღამ. მთის მწვერვალებს, როგორც უკანასკნელ თავ-შესაფარს, დაებლაუჭა. მაგრამ მოძღვარებულმა მზემ ეს იმედიც გაუქრო, დაუღია, მიწამ მთელი ძალით ამოიქმინა და ღამის დაგროვილი ნესტი გამქრალ ნისლს ქულა ღრუბლებად მიადევნა.

მოკრიალებულ ცაზე წითელმა სამკუთხედმა გაისრიალა, მიწის ობზივარზე მყარად დაყრდნობილმა ჰაერში შეინავარდა, ციცაბო ფერდობს ჩამოუქროლა, მწვანე ველს თითქმის გასცდა, მაგრამ დედამიწამ მაინც თავისი ვაიტანა, ხელი მოხვია, მიიზიდა — მოფერება თუ უნდოდა. უჩვევი ხელით მართული დელტაპლანი შეძავდა, მერე დაყირავდა და ზედ ჩამოკონწიალებული ფიგურა თივის ზვინს შეაწყვიტა.

— მამა, მამა, შეხედე! — გაწლიკულმა ყინტორა ბიჭმა მამას ხელი წაჰკრა და სამკუთხედის ქვეშ აფართხალებული სხეული დაანახა.

ჩრდილში მთვლემარე წელამდე მიშველი მამაკაცი შეირხა, გაზეთით მზე მოიჩრდილა, მერე შარვლის აჭიმები მხარზე გადაიწყო, წამოიწია და ზვინის მიმართულებით აუჩქარებლად გაემართა. ბიჭი მხოუთმენლობისაგან ხტოდა, ჭყლოძინებდა, მაგრამ გასწრებას ვერ ბედავდა.

დელტაპლანერისტმა, როგორც იქნა, თავი გაითავისუფლა და მისკენ სირბილით მიმავალ ამხანაგს ხელი დაუქნია.

— ქართველი ხარ? — მამაკაცი დონიჯშემოყრდილი იდგა და ახალგაზრდას სიბრაულულით სავსე თვალებით შესცქეროდა.

— ჰოო, — დელტაპლანერისტმა გაკვირვებით გამოხედა; ვერ გაეგო, ეს კითხვა რისთვის დაუსვეს. მერე გაბრწყინებული სახით აუწყა: — ეს ჩემი პირველი გაფრენა იყო!

— მეტი საქმე არ გაქვს?! — მამაკაცმა თავი გადააქნია.

ახალგაზრდა შეცბა, ღიმილი ხახუზე შეეყინა.

— არა, ბიძიკო, მაგათი აეოლა ხელს არ მოგცემს. ჯობს, დროზე მოვეო გონს და ნამდვილ საქმეს მიხედო! — დაარიგა აჭიმებიანმა და გაბრუნდა.

ახალგაზრდას ამხანაგები შემოეხვივნენ, ულოცავდნენ, მხარზე ხელს უტყავუნებდნენ, მერე დელტაპლანი ციმციმ ასწიეს და გორაკისაკენ წაიღეს. დელტაპლანერისტი ჯგუფს ჩამორჩა, ფეხს ითრევდა, წამდაუწუმ უკან იხედებოდა, იმდენად მამაკაცი არ აინტერესებდა, რამდენადაც — გაწლიკული ბიჭი.

„ნეტა ნამდვილი საქმე რა არის? იმ ბიჭს ნაღდად ეცოდინება“, — ჩაიცინა ბოლოს და ნაბიჯს აუჩქარა, მაგრამ გულში მაინც ჩარჩა ნაღვეი. გუნება მოშხამოდა.

ყინტორა კი ანთებული თვალებით გასცქეროდა გორაკისაკენ სირბილით მიმავალ ბიჭებსა და წითელ სამკუთხედს.

მერე მამას გამოხედა, რომელიც ჩრდილში ჩამოქვდარიყო და ისევ თვლებდა, და მორჩილად მიუჯდა გვერდით...

უპ, მართლა არ ჩამძინებია?!

მერამდენედ ვხედავ ამ სიზმარს! ბავშვობის ეს მოგონება ალბათ იმიტომაც ჩამუბეჭდა ესოდენ ღრმად, რომ, ასე ვთქვათ, ეტაპური გამოდგა ჩემს ცხოვრებაში — იმ დღეს თითქოს რაღაც ზღვარს გადავაბიჯე. მერე დელტეპლანზეც ვიფრინე, სპორტულ თვითმფრინავზეც და ასტრონავტთა სკოლაც დავამთავრე.

კი მივუჯექი მამაჩემს მორჩილად გვერდით, მაგრამ ალბათ თავდაპირველად მაშინ აჯანყდა ჩემში საკუთარი „მე“. ძლიერი ყოფილა უკმარობის, დაუკმაყოფილებლობის გრძობა! იქნებ აჯანყება კი არა, უბრალო ჯიბრი იყო? არ ვიცი... გეოციებით, ახლაც ვერ გავრკვევულვარ. პოლა, მამაჩემმა ყველაფერი გაიგო, არაფრის შეცვლა აღარ შეეძლო. კოსმოდრომზე გამომშვიდობებისას ცრემლები გადმოსცივდა, შებრუნდა და მხრებჩამოყრილი გამშორდა. გული დამეწვა, მიუხედი, რომ არც მე ვიყავი მართალი — სასტიკად მოვექეცი. უკან დახევა კიდეც შემეძლო, მაგრამ არ მოვიინდომე... შემრცხვა.

შემრცხვა, რადგან ისიც იქ იყო, გასაცილებლად კი არ მოხულა, ჩემს უკანასკნელად სანახავად მოვიდა. იქნებ ისიც იმედოვნებდა, რომ ბოლო წამს უკან დავიხვედი? იქნებ ნატრობდა კიდეც ამას? იქნებ იმიტომაც არ დავიხიე უკან? ნუთუ მართლა ვუყვარდი? მე კი მიყვარდა? რა ხნის იქნება ახლა, ნეტა რომელი წელია დედამიწაზე? ხომალდის კალენდარს არ ვენდე, ბლოკნოტი მოვიმარჯვე და გამოვთვალე. ოცი გამოვიდა. მეოცე ვახტზე ვარ, ესე იგი, ხომალდზე ოცი წელი გავიდა. ფორმულით გამოვთვალე და გამოვიდა, რომ დედამიწაზე... გული შემეკუმშა, თითქოს წნეხის ქვეშ მოაქციეს და ნელ-ნელა უჭყერნო. შემზარა ამ სოფლის

უსამართლობამ, უსამართლობამ კი არა, მატერიალური არსებობის ლოგიკამ, გარეგნულად ასეთი ლამაზი და შინაგანად ასეთი გულქვა სამყაროს „რკინის ეჭვფუჭი“ შიშლით...

რკინის გახსენებაზე მუჟე ნერწყვი მომადგა. ხილის წვენი გამოვივლე, მაგრამ სიძუაის შეგრძნება ვერ გავიჭრე. რკინა ახლა სამყაროს ურყევი კანონის სახით გამომეცხადა, მაგრამ თავისი ბუნება მაინც ვერ დამალა, ისევ ისეთი მუჟე ნერწყვი მომიტანა, გულიც ისევ ისე დამიწურა, თითქოს სისხლისგან დამცალაო...

...მიმოიხედა. არა, ისევ ვარსკვლავთმფრენის კაბინაშია, ისევ ისე უჩუმრად მიიპარება პოპო საპიენსებით გამორტენილი კოლოსი უკიდევანო სივრცეში და ყოველ წამს იზრდება მანძილი დედამიწამდე. მანძილი და დრო! რაღა იქნება აქეთობას, როცა მანძილი თანდათანობით შემცირებას დაიწყებს და ბოლოს ნულს გაუტოლდება, რა ხანი იქნება მაშინ გასული დედამიწაზე? იმის საფლავსაც ვეღარ იპოვნი! — უბრალოდ, ავტომატურად მიაწოდა ტვინმა პასუხი. გაბრაზდა საკუთარ ტვინზე, გაბრაზდა, რადგან პასუხი სწორი და რკინის ლოგიკით ნაკარნახევი იყო. ის რკინა, რომელიც ბავშვობიდან სძულდა, ახლა მის ტვინში შემპერალიყო და ცინიკურად ჩაპხითხითებდა.

„უსამართლობაა! მე მხოლოდ ოცი თვით დავბერდი, ისინი (ანაბიოზში ჩაძირულნი ჰყავდა მხედველობაში) არც ერთით, ის კი... მისი ძვლებიც კი აღარ იქნება ახლა. უსამართლობაა, აბა რაა!“

„ის შენ თვითონ მიატოვე“, — ისევ ჩამისიხინა. „უნდა წამოსულიყო!“

„ქარგად იცი, რომ წამოსვლა არ შეეძლო.“

„მე კი — დარჩენა!“

„ორივემ ის გააკეთეთ, რაც გინდოდათ, მაშ, უსამართლობა სადღაა?“

„მაინც უსამართლობაა! — ჰულტს მუშტი დაქკრა და ფეხზე წამოიჭრა. — დაიჭეჯა რაღაცამ და წარმოიქმნა სამყარო, მერე მზემ და წყალმა შექმნეს სიცოცხლე, დაწვევილდნენ ადამიანები და გამრავლდა კაცობრიობა. სხვა რა უნდა მოჰკითხო გამოჩენს, როცა არც დაბადებას და არც სიკვდილს არ გეკითხება? უსამართლობაა, მაშ რაა!“

...მიმოვიხედე. ვის ვეკამათებოდი? კაბინაში არავინაა. ეპ... ჩამოვჯექი და ისევ პულტს ჩავაშტერდი.

თუმცა, მარტო გამჩენს რას ვემდური, როცა ადამიანებიც არანაკლებ უსამართლონი არიან! რას ეძებენ, რა უნდათ, საით მიდიან და მეც საით მიმათრევენ? რას მოვლიან ასეული პარსეკებით დაშორებულნი პლანეტებისაგან, თუნდაც შვიდჯერ დასახლებულიც რომ იყვნენ? მე შენ გეტყვი და, იქაური ფეხბურთის გუნდი ჩამოვა თბილისის „იბერიასთან“ სათამაშოდ ან ქართული გლეხი წაიღებს ბალს იქ გასაყიდად! რას და — ინფორმაციას, უფრო სწრაფი განითარების საშუალებას, — არ მეშვება ტვინი. — შე დალოცვილო, — გაშეცინა, — ვიდრე მივალთ და უკან დავბრუნდებით, დედამიწის კალენდრით ასეული წელი გავა, ჩვენი მეცნიერება ამასობაში ისეთ სიმაღლეს მიაღწევს, რომ ამ გზით მოპოვებულ ინფორმაციას არავითარი ფასი აღარ ექნება!.. განა ის კი ცოტაა, თუ დავამტკიცეთ, რომ სამყაროში მართლნი არა ვართ? — ყოყმანით თქვა ტვინმა. ეს ხომ უკვე ვიცით, ვიცით, რომ სხმპბიცი არიან! მაშ, რაღა გვინდა, მაინცდამაინც ჩვენი თვალთ უნდა ვნახოთ, რომ მათ სამი ხელი და ოთხი თავი აქვთ? საჭიროა კი იმის ცოდნა, თუ რა ორგანოთი ცვლიან ინფორმაციას? საცივს მიერთმევენ თუ კვარკებით იკვებებიან? ნუთუ ეს არის მთავარი, ამისათვის ეწყობა ექსპედიცია?! აჰა, გაჩუმდი? ხმას ვეღარ იღებ? — ნიშნისმოკებით დაეკივლე გონებას...

— რაო, შადიმან, რა ბრძანე? — მიუბრუნდი უფროს რობოტს, რომელიც მკლავზე მქაჩებოდა. ხულ ვცდილობ, რობოტებთან საქმიანოდ ვილაპარაკო, ემოციებს არ ავყევი, ვაკონტროლებ ყოველ სიტყვასა და ჟესტს. — ტარხუნა და ბოლოკი დათესეთ? შერედა, მე რა ვქნა, ანგარიშს რატომ მაბარებ? ინსტრუქციაში ასე წერია? ეშმაკსაც წაუღია ინსტრუქცია! თუკი რაიმე არ გამოგდით მაშინ მომახსენე. ყველაფერი გამოგდით? მაშ, ჩემგან რაღა გინდა, ეშმაკსაც წაუღიხართ ყველანი! ეშმაკი ვინ არის? ო, ღმერთო! ღმერთი ვინდა?

ახლა კი ვიკივლე, რაც ხელში მომევა, ვესროლე. ბეწვზე აცილა და სწრაფად გამერიდა. დერეფანში გავვარდი და თვალი შევასწარი, როგორ ცდილობდა სირბილ-სირბილში შპრიცის დამალვას.

— შპრიცი რაღა გინდოდა, შენ თუ კაი კაცი ხარ! — ისევ მივაკივლე და გამოვდექე, მაგრამ ცამ ჩავლაპა თუ მიწამ. ვერ დავინახე. ბევრი ვეძებე. მთელი ხომალდი გადავაქოთე, მაგრამ ამაოდ. დავიქანცე, ძლივს და ვსუნთქავ, ჟანგბადი არ მყოფნის. ბოსტანში გავედი და კვლებში ჩამოვიარე. ეს ერთადერთი ადგილია, რომელიც დედამიწას მაგონებს და მამშვიდებს. ახლად ამოყრილ ხავერდოვან ყლორტებს ხელი გადავუსვი, ტანში ჟრუანტულმა დამიარა, ცოტათი დავწყენარდი.

...ირველივე საოცარი სიჩუმეა — უხმაური რეაქტორი, მღუმარე ვარსკვლავმფრენი, მიგრუებული კოსმოსი, აბაზანებში მიძინებული, გახევებული ადამიანები... დედა-მინაზე ადამიანი სიწყენარეს, სიმშვიდეს ეძებს. ბუნების წიაღში გადის, რათა ყოველდღიური კაკაფონიისაგან დაისვენოს. სიჩუმეს კი, თურმე, სხეული ჰქონია. იგი უზარმაზარ ეკლიან ზღაპრად მესახება, ყურებში მანვეება, აკებს მიხერეტს... სიჩუმე უფრო მძიმე ასატანი ყოფილა, ვიდრე ყველაზე უფრო აუტანელი ხმაური! მაღლობა კონსტრუქტორებს, რომ ესეც გაუთვალისწინებიათ! ჩავრთე ხელოვნური ხმაური, მერე — ხელოვნური ვიბრაცია და შუბლიდან ოფლი მოვიწმინდე. ახლა ისეთი შეგრძობება მაქვს, თითქოს აეტომანქანაში ვიჯდე და არც თუ მთლად გლუვსაფარიან ტრასაზე მივქროდე. კარგია!

უცებ — „ჭრაჭი“. შევდექი. მომეხმა თუ რა? შევბრუნდი და რამდენიმე ნაბიჯი გადავადგი. „ჭრუჭი“. ეს რაღა

უბედურებაა?! მონიშნულ ადგილს ფეხი რამდენჯერმე დავაჭირე: „ჭრაჭი, ჭრუჭი“. სიცარიელე იატაკში? შევძლებელია! დავიხარე და პლასტიკატს ორივე ხელით ჩავეჭლე. ადვილად დამყვა, მის ქვეშ... წრუწუნა ზის, ნახშირით თავე თვალებს კუსავს და უღვაშებს აცმაცუნებს. ჩემი დანახვა დიდად არ გაკვირვებია, შებრუნდა და სიროში შეძრა. პლასტიკატი უფრო წამოვწიე. რაღაც კიბეა, სიბნელეში იკარგება! ოფლით დაცვარული შუბლი სახელოთი შევიმშრალე და საფეხურებს ჩავყევი...

— გამარჯობა, მამა!
მამაჩემი საწნახელში ჩამდგარა, ყურძენს წურავს, მაჭარი რაკრაკით ჩადის ქვევრში. მამამ შემომცინა და ვასილად დამიტივა:

— სადა ხარ აქამდე, შე მამაძაღლო, შენი ლოდინით გული გადაგველია! ადი შინ, დედაშენმა შენი საყვარელი სადილი მოგიმზადა: ნიგეზიანი ლობიო, ციკნის ზორცი, წიწაკის მწნილი. მეც ახლავე დავამთავრებ, ხელადას ამოვიტან, დავსხდეთ და ვიჭუჭკუკოთ.

მარანი შემოღებოთ გამამღარა, მაჭრის, კომშისა და პიტნის სურნელით გავსილა, გარედან მამლის ყივილი და ძაღლების ყეფა მოისმის. მამამ თვალი ჩამიკრა, „ჭრაჭ-ჭრუჭი“ — ჭყაუუნებენ შიშველი ფეხები მზის წვეწვში. კიბეს ავყევი და სახლში ავედი...

— რა მოხდა?
მხარზე ხელის შეხება ვიგრძენი და ავიხედე, თავზე შადიმანი დამდგომია, მე კი ჩაცუცქული ხელებს გლუვ იატაკზე ვაფათურებ (აქ ყველაფერი უნაკლოდაა შეერთებული).

— იატაკი ჭრიალებს, — ყოყმანით ვთქვი.
— ჭრიალებს? — შადიმანმა ფოტოულემენტები დააეღმა. — კარგი, გავსინჯავ და შევაკათებ.

მეც კარგად ვიცი და იმანაც, რომ არაფრის შეკეთება არაა საჭირო. უფრო უარესი — მეც ვიცი, რომ მან იცის, რომ მე ეს ვიცი, და იმანაც — რომ მე ვიცი, რომ მან იცის...

შადიმანმა ყველაფერი იცის, იცის, რომ ადამიანებს არ უნდა შეეკამათოს, არ დააწყენაროს, ლიტონი სიტყვებით ნუგუმისცემას არ ეცადოს, რადგან ეს უმეტეს შემთხვევაში უკურეაქცია იწვევს, იცის, რომ მხოლოდ განყენებულ თემებზე უნდა ისაუბროს. დედამიწის თემებზე არ უნდა ისაუბროს. დედამიწის თემებზე საუბარს ხომ ტაბუ ადევს! მისი დაპროგრამებული საუბარი მაღიზიანებს, მაგრამ უფრო მეტად ვდამიანდები, როცა საუბარს თავს არიდებს.

ადამიანს კონტაქტი ესაჭიროება! ამ ჭეშმარიტებას პირველსავე ვახტზე მივხვდი, როცა მარტონი დავრჩით მე, ვარსკვლავმფრენი და შადიმანი. პირველი ვახტი ყველა შემდგომ ვახტზე ძნელი გამოდგა — რაღაც საშინელების წინათგრძნობა მქონდა, ხულის სიმი უკიდურესობამდე იყო დაჭიმული და დაშაბულობისაგან თრთოდა. მაშინ მითხრა შადიმანმა:

— რაც უნდა ცუდად იყო და რაც უნდა დიდხანს გაგრძელდეს ეს, იცოდე, რომ მაინც დამთავრდება, რამეთუ ყველაფერს აქვს დასასრული.

— რას აქვს დასასრული? — ვერ მივუხვდი.
— ყველაფერს: შიშს, ნადველს, ტკივილს... სიხარულსაც და სიცოცხლესაც, ყველაფერს!

მართლაც... სიმი მოუშვა, მიფურდა, თითქოს ბუმტს ნემსი ატაკეოს, ისე გამოვიდა ჩემგან დაძაბულობა და საოცარი სულიერი სიმშვიდე დამეუფლა. რა კარგია, უკვდავი რომ არა ვარ და, ბოლოს და ბოლოს, ყველაფერი დასრულდება: შიში, ნადველი, ტკივილი...

ადრე თუ მეგონა, ახლობლები მოვატყუე-მეთქი იმით, რომ მათთან შედარებით მეტი უნდა მეცოცხლა, მერე მივხვდი, ეს ფიქრი სისულელეა რომ იყო. მერე რა, რომ ისინი ცოცხლები აღარ არიან, მე კი ჯერ ახალგაზრდა ვიქი, მათ უკვე იცხოვრეს, მე კი ჩემი ბიოლოგიური „ლიმიტი“ ჯერ არ მომიტავებია! გამოფრენიდან მხოლოდ ოცი თვე ვიცხოვრე, და ვიცოცხლებდი კიდევ იმდენს, რაც ბუნებამ „მომიზომა“, ვიცოცხლებდი ზუსტად იმდენს, რასაც დედამიწაზე ყოფნისას - არც მეტს და არც ნაკლებს (რათქმა უნდა, თუკი რაიმე საგანგებო შემთხვევა არ მოხდა, მაგრამ შემთხვევებისაგან ხომ დედამიწაზეც არა ვართ დაზღვეული).

- წადი ახლა და სადღილი მომიმზადე: ნიგუზიანი ლობიო, ციკნის ხორცი, წიწაკის მწნილი და მაჭარი, - მიემართე შადიმანს და შეკრდზე მივაჩერდი. მისი ემოციების ბლოკი სრული დატვირთვით ამუშავდა, ოთხივე ნათურა სხვადასხვანაირად აენთო: წითელი - განგაში, ყვითელი - დაძაბულობა, ცისფერი - ცუდი განწყობილება, მწვანე - კარგი განწყობილება.

- მწნილი და... რა?
პირველად ვიხილე შადიმანი ამ მდგომარეობაში, პირველად ენთო ოთხი ნათურა სხვადასხვაფერად, პირველად მთხოვდა შეკვეთის გამეორებას.

- მ-ა-ჭ-ა-რ-ი-ი - ღვარძლიანად შევისისინე, მისი დაბნეული სიფათის ცქერა ცხოველურ კმაყოფილებას მეგრიდა.

ნათურები წამით აელვარდა და ჩაქრა, შადიმანი უსიტყვოდ შებრუნდა და საშხარეულოს მიაშურა.

„ეწყინა? წადი, ერთი შენი!“ - გაბორბტებულმა გაეფიქრე.

თავი დამიძიმდა, გამისივდა, მეგონია, იმხელაა, რომ კედლებს ედებოდა. არსებობს თავის ტკივილის უებარი წამალი - ვარჯიში. მაგრამ არ მინდა ვარჯიში, არ მინდა სირბილი, არ მინდა ოფლი! ერთი აბი გადავვლამე, ცოტა ვიფიქრე და მეორეც მივაყოლე, მერე აბაზანა ცხელი წყლით ავახვე და ყურებამდე ჩავფურყუმაღავდი. არ ვიცი, მართლა კისერი მაქვს გრძელი თუ აბაზანა მოკლე - ფეხები მაღლა დამჩნა. თვალში მეცა თოთო ბავშვივით ვარდისფერი ტერფები. გამახსენდა ის პირველი აბაზანა, კოსმოსში რომ მივიღე და გამეცინა - მაშინ დამისკდა ფეხისგულები და ნახმარი კალთშივით გამძვრა უხეში კანი. მიუხედავად იმისა, რომ ხომალდზე ხელოვნური გრავეიტაციაა და ყოველდღიურად ვვარჯიშობთ, მაინც მეტი ფიზიკური დატვირთვაა საჭირო (მგონი, უკვე ჩაწერე სავაზტო ჟურნალში). ეტყობა, დედამიწის გრავეიტაციას მაინც ვერაფერი შეცვლის!

დედამიწა... საოცრად მინდა, მთელი დედამიწა ჩემზე, ჩემს გემობაზე ლაპარაკობდეს. იქნებ იმიტომ, რომ ჩემი თავი გემირის როლში ვერასოდეს წარმომედგინა? ანაა ცხად რომ არ განაპირობა ჩემი „ბუნტი“? ვინ არის გემირი? გემირებად იბადებიან თუ იზრდებიან, თუ - ერთიცა და მეორეც ერთად? ან უკვე შემთხვევა განაპირობებს გემირის დაბადებას, რაცა გემირობის ჩადენის გარდა მას სხვა გზა აღარ ღარჩენია? არ ვიცი, ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად მზად არა ვარ.

ერთი ბავშვობის მეგობარი მყავდა, ერთად ვიზრდებოდით, გამუდმებით ერთად ვიყავით და, რა თქმა უნდა, საბანაოდაც ერთად დავდიოდით. სხვა ბიჭები რომ მაღალი კლდიდან ხტებოდნენ, მორეკში ჭუჭულებივით ბანაობდნენ. ჩვენ ნაპირთან ვჭყუშალობდით და ამიტომ ხშირად დაგვეცინოდნენ. ამის გამო ამოვიკვეთეთ ფეხი და საბანაოდ აღარ წავსულვართ. მერე... მერე ხმელთაშუა ზღვაზე კრუიზის დროს მის გემს ავარია მოუხდა, ჩემმა მეგობარმა სრულიად უცხო ქალს თავისი მაშველი ჟილეტი დაუთმო, თვითონ კი... მისთვის ძეგლი არ

დაუდგამთ. რა თქმა უნდა, როცა ჟილეტს იხდიდა, ძეგლზე სულაც არ ფიქრობდა, მას არც ახლა სჭირდება იგი, მაგრამ... მაშ, ვის სჭირდება? ალბათ, ჩვენ. რა საშინელება იქნებოდა ცხოვრება, რომ არ არსებობდნენ ადამიანები, რომლებიც დაუფიქრებლად გაიხდიან სხვისთვის ჟილეტს - გადარჩენის უკანასკნელ იმედს!

ვთქვათ და, ჟილეტი არ დაეთმო, მოუბრუნდებოდა სასაყვედუროდ ვინმეს ენა? მან ხომ ცურვაც არ იცოდა! მისი გმირობა შემთხვევამ განაპირობა? ავარია რომ არ მომხდარიყო, აქამდე ცოცხალი იქნებოდა? არა მეგონია, იქნებოდა სხვა გემი, სხვა ქალი, სხვა ჟილეტი - სხვა სიტუაცია... ასეთი წყობის ადამიანები დიდხანს ვერ ცოცხლობენ, სხვისი ჭირი თავის ჭირად მიაჩნიათ, დაგორებულ ზვავს მკერდით გადაელოებიან, ოღონდ კი ჭიანჭველა იხსნან! მათი ხვედრი გმირული სიკვდილი ან ინფარქტით დასრულებული სიცოცხლეა.

ჩემი?
რომელი ადამიანია უფრო დასაფასებელი, ის, ვინც უცებ აენთება, კაშკაშა შუქით გაუნათებს გზას კაცობრიობას და უცებვე ჩაიფერფლება თუ ის, რომელიც არცთუ ისე კაშკაშად ანთია და ერთ-ორ ადამიანს თუ უნათებს გზას, მაგრამ, სამაგიეროდ - მთელი სიცოცხლის განმავლობაში? რომელი უფრო დასაფასებელია, ინჟინერი, რომელიც ერთხელ გამოიგონებს ახალ მანქანას, თუ მექანიკოსი, რომელიც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში არემონტებს მას?

ერთი მწერლის სიტყვები მახსენდება ხშირად: „უძლურია. არ არის მზად, გასწიროს სიცოცხლე. არა უცებ. ნამცეც-ნამცეც. როგორც ცეცხლზე. ნელ ცეცხლზე“.

ის მწერალი, უთუოდ, მეორე ტიპს ანიჭებს უპირატესობას. მაგრამ, ჩემი აზრით, ფასი იმ გმირობას აქვს, რომელიც თავის ადგილას, თავის დროს, საჭირო სიტუაციაშია ჩადენილი; და არა აქვს მნიშვნელობა იმას,

ერთხელ აკამკამდება თუ დიდხანს ენთება. ისე კი, იმ მწერალს ერთ რამეში ვეთანხმები: მეორე უფრო შიშვე მდგომარეობაშია, რადგან პირველს ხანდახან მაინც თუ დაფითა და ნაღარიო ხედებიან, მეორის ხვედრი, უმეტეს შემთხვევაში, დაეწვება.

ჩემი? ექს..

აბაზანის შემდეგ ვიცვამ სუფთა თეთრეულს და გაღვრიჭინებულ-გაქათქათებული მივიღივარ სამზარეულოში. მივირთმევე სადილს, არა იმას, რა თქმა უნდა, რაც შევუკვეთე, მაგრამ მაინც გემრიელს, და ვხვამ ცხელ სურნელოვან ჩაის. ვგრძნობ, თუ როგორ მეღვრება სითბო მთელ სხეულში და როგორ ქრება დაძაბულობა. ახლა კარგი იქნებოდა რაიმეს წაკითხვა. მერე კი თვალს მოვატყუებდი. ბიბლიოთეკაში მივიღივარ, დედამიწის პირველი კოსმონავტის წიგნს ვიღებ და ალაღბებზე ვშლი. ერთხანს ვკითხულობ...

მერე ჩემი საყვარელი კახეტი მოვძებნე და მაგნიტოფონი ჩავრთე.

ჰობოიმ დაირაკრაკა...

დათალხული ჰორიზონტი ნელ-ნელა ფერს იწმენდს, მზე ჯერ არა ჩანს, მაგრამ მისმა სხივებმა მეწამულისფრად შეღება აღმოსავლეთი. მერე მზემ თანდათანობით იმძლავრა, ამოიწია, გველემას დაუსხლტა და მიდამოს პირველი სხივები მოაფინა. მნათობის ამოსვლა თავდაპირველად ტოროლამ იგრძნო, დაბუყებული მხრები შეარხია, დილის ცვარ-ნამი ჩამოიბერტყა და ცაში აიჭრა.

— გაიღვიძეთ, გაიღვიძეთ, მოდის ჩვენი დამბადებელი, ჩვენი გამზარებელი, მოდის სითბო და სიცოცხლე! გაიღვიძეთ!

მზე ჰორიზონტიდან ამოცურდა, მისმა სხივებმა ღრმა ხეობა გაანათა, ხალ კლდეებზე ჩამოჯდარმა არწივმა მძლავრი ფრთები გაშალა და ტყე-ველს ყვილით გადაუშხივლა.

— გაიღვიძეთ, ქვეშევრდომნო, გაიღვიძეთ, კლანჭები ალექსეთ და ყოველდღიური ბრძოლისათვის მოემზადეთ! გაიღვიძეთ!

დილის ნიავე დაჰქროლა, ახლად გაღვიძებული უნებურად შეასკდა ეულად მღვარ მუხას, დაბორიალდა და, ნირწამხდარი, მაველის ბუჩქებში გაინაბა. მზე სულ ძალდა და მადლა იწვევს, მისმა სხივებმა გაათბო და ხისხლი აუღუნა ყველა სულიერს. საღაც, შორს, სიყვარულ-

ლით გაგიჟებულმა ხარირუმმა დაიბღავლა, მას მეორეში მიაწვდინა ხმა...

— ისევე „დაიხის“ უვერტიურას უსმენ და ისევე ქილი?! — მომესმა გაოცებული შემახილი.

ამ ქვეყნად მობრუნება არ მინდოდა, ჯადოქრული მუსიკის პანგებს თავი დანანებით დავაღწიე და ავიხედუ-ოლეგი და შადიმანი შემოხულან და თავს დამდგომიან. ხელი მომკიდეს და წამომავერეს.

— რამდენი გეტებეთ მე და რასპუტინმა, ძლივს არ გიპოვეთ?!

— რასპუტინი? — ოლეგს გაოცებულმა შევხედე, მაგრამ მერე გამახსენდა, რომ ის უფროს რობოტს „რასპუტინს“ უწოდებდა. სხვები, ალბათ, სხვა სახელებს ეძახიან. თორმეტი ოპერატორი — თორმეტი სახელი... გაუძელ, თუ კაცი (თუნდ რკინისაც) ხარ, თორმეტ ნახევრადშეშლილ ადამიანს!

— ნუთუ დამთავრდა? რა მალე გავიდა ერთი თვე!

— დამთავრდა, ახლა დაიხვეწე, — მეუბნება ოლეგი.

ბიბლიოთეკიდან გამოვედი და ანბიორზის ნაკვეთურისაკენ გზას ნელა გაუვყვივით.

— მომავალ შეხვედრამდე! — ხელი ხელზე მომიჭირა ოლეგმა.

— მომავალ შეხვედრამდე!

მომავალ შეხვედრამდე. ჩვენთვის, ოპერატორებისათვის, ერთი თვე გავა, ეკიპაჟის სხვა წევრებისათვის — არაფერი, „შადიმან-რასპუტინისათვის“ — ერთი წელი (თუმცა, მათთვის სულ ერთია), დედამიწაზე კი ამახობაში ხუთი წელი ჩაივლის, ჩაირბენს, ჩაიდგრება უსახურულობის მორევეში.

დროის ფიზიკური პარადოქსი? კი.

ბიოლოგიური? არა, ბიოლოგიაში ყველაფერი რიგზე იქნება, ნუ შეგშურდებათ ჩვენი, ხალხო!

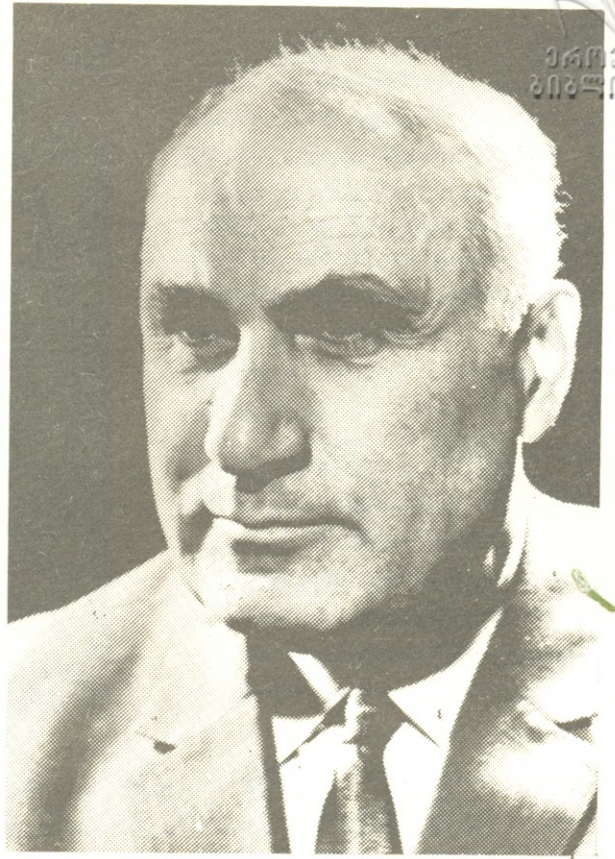
— უნდა გქონდეს მიზანი. საჭიროა, უკუაგლო ყველაფერი ზედმეტი, რაც ხელს შეგიშლის, იყო თანამიმდევრული ამ მიზნის მიღწევაში. ეს მძიმე გზაა. მაგრამ დიდი მიზნისაკენ იოლად მისასვლელი გზა არ არსებობს, — გამახსენდა ხომალდის მეთაურის სიტყვები, რომლითაც გაფრენის წინ მოვემართა.

„და მეც ხომ მიზნისაკენ მიმქროლავი მანქანის ერთი ჭანჭიკი ვარ“, — ამის გაფიქრება მოვახსენარი და გონებაც დამებინდა.

თქვენი თაობის მეხსიერებაში ასეთად დარჩება იგი: მაღალი, ახოვანი, ლამაზი მოხუცი, პოეტი-აკადემიკოსი ირაკლი აბაშიძე. ალბათ, ბევრ თქვენგანს ტელევიზიით უნახავს მხოლოდ, ბევრსაც – უფრო ახლოს – სკოლაში სტუმრად მოწვეული. შესაძლებელია, ზოგიერთი თქვენგანი მის ავტოგრაფსაც ინახავს სათუთად.

ირაკლი აბაშიძე ჩვენი ჟურნალის დიდი მეგობარი იყო. თავისი ისტორიული პოემა „რას გადაურჩა თბილისი“ პოეტმა „პიონერის“ რედაქციაში მოიტანა და პირველად აქვე დაისტამბა 1950 წელს. დღეს გვინდა, შემოგთავაზოთ ფრაგმენტები ამ პოემიდან. აქვე ვბეჭდავთ ირაკლი აბაშიძის ორ ლექსს, რომლებიც პოეტმა პატარა მკითხველებისათვის დაწერა.

პაჭაროს

მიმიხარია სოფლისკენ

აი, ეს მიწა, ბუნება,
ეს მოქარგული მთა-ბარი,
ვაზები, პურის ყანები –
ველებზე ოქროს ფაფარი –
შენია, შენით იცოცხლებს,
რასაც კი თვალით გასწვდები,
შენ მოგენდობა გულდღიად,
როდესაც დავაუკაცდები.
გიყვარდეს შენი ქვეყანა –
სიმართლის ფუძემდებელი,
იგია შოთას სამშობლო –
გონების მაღიდებელი.

მიმიხარია სოფლისკენ,
სადაც ზურმუხტი მთებია,
პირველი შემეგებება:
„შენ გენაცვალოს ბებია!“
ღობესთან ჩაიკისკისებს
წყარო ცივი და ანკარა,
ხელებზე შემომახტება
ბაბუას ყურშა პატარა.
ვაი, თუ აღარ ვახსოვარ, –
მას შემდეგ მთელი წელია,
მთელი წელია, ბებოსთან
ერთხელ არ მიმიწერია.

ირაკლი აბაშიძე

რას ვადაუროჩა თბილისი

გაჩნდა ციხე-თბილისი
როგორც ზღვარი წამების,
ომის, ჭაპანწყევტისა,
გაჩნდა ციხე-თბილისი,
როგორც ციხე მცხეთისა.
გაჩნდა ციხე-თბილისი,
ღრუბლებამდე ავარდა,
მტკვრის ნაპირად გაქვავდა
მცხეთის დასაცავად.
აღიმართა, გახრულდა,
ქვას დაეკრა აგური...
ქართლში მეფე-ხელმწიფედ
იჯდა ვარაზ – ბაკური.

დაენტო ციხის გარშემო
ქართველი კაცის კერია.
სამი მხრით დგანან დარაჯად
ქედები – დახატულები,
თაბორის მთიდან გადმოქუხს
თბილი წყლის ნაკადულები.
ალბათ გაპკვირდა ქართველი,
პირველ-მნახველი თბილი წყლის,
ალბათ მან მისცა ხახელი
ამ არემარეს თბილისის.

თბილისის ლეგენდა
მეფე ვახტანგ გორგასალი
ქართლს გახულა სანადიროდ,
ჩაუვლია ქორ-მეძებრით
მტკვრის მარჯვენა სანაპირო.
მოუხიბლავს სურნელებით
მეფე ველებს თვალწარმტაცებს;
დაუხოცავთ ფრინველები
მეფესა და მეფის კაცებს.
გადაშლიათ მთების კალთა,

მრავალ კერით გაჩაღდა
მტკვრის უმდიდრესი ხეობა,
ციხის გარშემო დასახლდა
ახალი მოსახლეობა.
ქოხებში ოდაც ქართული
შიგდამიგ გამოერია,

ვარდ-ყვავილი დაჰფენიათ,
თაბორის მთის მისავალთან
კვლავ ხოხობი აჰფრენიათ.
მეფეს ქორი მიუშვია,
ხოხობს სისხლი დახდენია...
მთის ძირს წყალში მიუგნიათ –
ფრინველთ ფრთენი დასცვენიათ.
ქორს ბუმბული დასცვენოდა,
უგზო-უკვლოდ დაკარგულსა,
ცხელი ნისლი დაჰფენოდა
თაბორის მთის ნაკადულსა.
არ ჰქონოდა დასასრული
ადუღებულ ბორგავს წყლისას;
აქ შემდგარა დაქანცული
მუხლი ვახტანგ გორგასლისა.
მოუხიბლავს ამ მშვენებას
ჯერ უხილავ ზმანებითა,
აქ ქალაქის გაშენება
უთქვამს მეფურ ბრძანებითა.
უთქვამს: შემდეგ განხერხლნათ
მემკვიდრეს და შვილიშვილსა...
და ჩაუდგამს გორგასლურად
საძირკველი თბილისისა.

ლოელ ჰვენგანში დევს მშვენიერებასთან მიახლოების იდეალური მოთხოვნილება. რამეთუ მშვენიერება

იგივეა. რაც სიცოცხლე. იმითომ, რომ მშვენიერებად გასაგნებულნი ჩვენი სურვილები უსათნოეს ყვავილებად უბრუნდება ჩვენს სულებს და ჩვენს ყოფიერებას ჩაჩოდ იდეალურად წარმტაც გარემოს შემოუხაზავს.

შთაბეჭდილება, ყმაწვილ მუსიკოსთან შეხვედრიდან რომ გამოგვევა, რაღაცით ძალიან ჰგავდა ამ ვანცდას. იქნებ საგანთა შინაგანი მშვენიერების დანახვის მოთხოვნილების გაჩენით. იქნებ იმ გულთმისანი ფენომენითაც, ასე უცნაურად მყდერი სახელი რომ დაურქმევიათ — მუსიკა.

საქართველოში სიმღერა ვის უკვირს. მაგრამ ბიჭს ისე მცირე ასაკში

საქართველოში
მუსიკოსები

მ. ი. მ. ა. ჯ

დირიჟორის ჯიხა

ენო ხარაზიშვილი

ჩამოუყალიბდა ხმა, რომ ეჭვი არავის გასჩენია — შუბლზე დიდი მომღერლობა ეწერა. თანაც ეს იყო, მათ ოჯახში მუსიკალური მონაცემების უქონლობას უფრო გაიკვირებდნენ. საუცხოოდ მღეროდნენ დედა და მამა, პროფესიონალი მუსიკოსები იყვნენ დეიდები. ერთ დროს ხალხური სიმღერების ანსამბლის სოლისტი ყოფილა ბაბუა — ბატონი ილია ისაკაძე... მაგრამ გათენდა ის ერთი საბედისწერო დღე: ბიჭს ყელის ოპერაცია გაუკეთეს და ხმა ძველებური სილამაზით აღარ და აღარ აუღერდა. ვანა ახლა ვერ მღერის? უბრალოდ, ახლობლები უნებურად არებას აკეთებენ... თორემ სიმღერის სასიამოვნო და განწყობილების ცნობასა და გადმოცემაში ბარე პროფესიონალ მომღერლებსაც გაეჭიბება.

ხუთი წლისა იყო, პირველად რომ მოხვდა თბილისის ოპერისა და ბა-

ლეთის სახელმწიფო თეატრში. „დაისი“ თამაშდებოდა — ზაქარია ფალიაშვილის უკვდავი ოპერა, მერე უკვე ნიკასთვისაც „გამოუტოვებელი სპექტაკლი“. დიდხანს არ დააძინა შთაბეჭდილებამ. მერე და მერე, მატარა ბუთხუზა ბიჭუნას მაყურებელთა დარბაზში ერთ ამოჩემებულ ადგილას თითქმის ყოველ სპექტაკლზე ხედავდნენ. ასე იქცა სტუმრიდან თითქმის მასპინძლად...

ერთხელაც იყო, ანტრაქტის დროს გაეპარა დედას, რაღაც ხმამ გაიტყუა, თავისმა ფეხმა მიიყვანაო, რომ იტყვიან, ზუსტად ისე მიადგა საორკესტრო ორმოს. ასე ეზიარა სულ პირველად პროფესიონალურ მუსიკალურ სამყაროს. ჩაიხვდა ამ უფაქიზესი ხელობის ადამიანების ყოველდღიურ დაძაბულობაში, ინტერესებში, სულებში და მიხვდა, რომ მისი ადგილი აქ იყო, ამ ორმოში, ამ უნა-

ტიფესი სულიერი განწყობის ადამიანებს შორის. მათაც შეიჩვიეს, ყურადღება მიაქციეს, დაუთბუნეს. ახლა კი, უკვე 12 წლის ნიკა მემანშივილი მათი დიდი მუსიკალური ოჯახის სრულუფლებიანი წევრია. „დაისის“ ყოველი წარმოდგენის წინ შინ ურეკავენ და ორკესტრში დასაყვრელად იწვევენ. ნიკას აქ უკვე კოლეგად თვლიან — აკი დასარტყამი საკრავების ერთი ჯგუფის გაძლოლაც ჩააბარეს.

ჯერ კიდევ სკოლაში შესვლამდე ამოიჭრა გულში მუსიკოსობა. მოწაფე რომ გახდა და პარალელურად, თბილისის მე-9 სამუსიკო სკოლის ფორტეპიანოს კლასშიც რომ მიიბარეს, მაშინ ხომ უკვე საბოლოოდ ჰქონდა გადაწყვეტილი: აუცილებლად დირიჟორი უნდა გამოსულიყო. ითამამა და გაბედა. თავის საყვარელ მასწავლებელთან ერთად შინ ეწვია

ცნობილ ქართველ დირიჟორს ზაქარია ხუროძეს. მან დაანახვა პირველად პარტიტურა, აუხსნა მისი მნიშვნელობა. დაასაჩუქრა კიდევ: მოცარტის სიმფონიებისა და რამდენიმე ქართული ბალეტის ნაწყვეტების პარტიტურები გამოატანა ამ შეხვედრის სამახსოვროდ. კინლამ შევეჭამეო. და აი, ისიც ღვაწლმოსილი დირიჟორის უძვირფასესი საჩუქარი — სადირიჟორო ჯოხი, რომლითაც დირიჟორობდა თავად ზაქარია ხუროძე. აი, გზა რა საოცრად დაულოცეს.

ამ შეხვედრამ სულ ფრთები შეასხა. უმოკლეს დროში დაიზებირა ბატონი ზაქარიას ნაჩუქარი პარტიტურები. ამას მოჰყვა ზაქარია ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერისა“ და რევავ ლალიძის „ლეღას“ პარტიტურების შესწავლა. თავისებურ მუსიკალურ ყუთს დაემგვანა შატბერაშვილის ქუჩაზე მდებარე პატარა სახლი. მერე დამერე, თავი ერთ „ცოდვაში“ დაიჭირა — თავისი საკუთარი დეიდის დაკვრის ტექნიკა ეხარბებოდა. კიდევ უფრო მოუმატა მუშაობას. ახლაც, რომ უკრავს, ეს აქვს სტიმულად; თითქოს კლავიატურაზე მისი გრძელი თითები ვირტუოზულად დაუბრის.

რაც თავი ახსოვს, დადის ბატონი ჯანსუღ კახიძის გასაოცარ ლექცია-კონცერტებზე. მაშინ ალბათ, ათიოდე წლისა იქნებოდა. უჩვეულო სპექტაკლს დაესწრო. წარმოდგენას ერქვა „აბესალომი და ბავშვები“, ეს კი ნიშნავდა იმას, რომ ზაქარია ფალიაშვილის ამ დიდებული ოპერის დამთავრების შემდეგ „აბესალომი“ კვლავ სცენაზე უნდა დარჩენილიყო დარბაზში მსხდომ პატარა მაყურებელთან გამოსასაუბრებლად. იმ საუბარმა ძალიან გაიტაცა და ახსოვს, რამდენიმე თამამი შეკითხვა თვითონაც მისცა მთავარი პარტიის შემსრულებელს. მაშინ ჯანსუღ კახიძეს ჯერ კიდევ არ შეხვედროდა. დაუძახეს, ბატონ ჯანსუღს წარუდგინეს. მოგვიანებით შეიტყო, მისით გამორჩეულად დაინტერესებულა, ამ ბავშვს მე

გავზრდიო, უთქვამს კიდევ კოლეგების წრეში. ეს უკვე დიდ მუსიკალურ სამყაროში შესვლას ნიშნავდა...

მერეც, გამოუტოვებლად დადიოდა ხოლმე ამ ლექცია-კონცერტებზე. აქ, თავისი თანატოლების გარემოცვაში, შედგა მისი დირიჟორული დებიუტიც. თავდაპირველად ბეთჰოვენის მეხუთე სიმფონიას უდირიჟორა. შემდეგ, ორკესტრის თხოვნითა და ბატონი ჯანსუღის ნებართვით, გრიგის „პერ გუნტის“ ორ მოზრდილ მუსიკალურ მონაკვეთს.

რა აზიდავს უფროსებთან ურთიერთობაში? უპირველეს ყოვლისა, მათი დემოკრატიულობა. იგი ვერ გრძნობს, რომ სრულყოფამდე ჯერ კიდევ შორი გზა უდევს, რომ პატარა და ვინმეს მასთან „ენის მოჩლექით“ ლაპარაკი სჭირდება. მის შენიშვნებსაც, სხვა, პროფესიონალ დირიჟორთა შენიშვნებივით, პატივისცემით მოისმენენ და გაითვალისწინებენ ხოლმე. და კიდევ: ისინი ჯეროვნად აფასებენ პროფესიონალიზმისაკენ მის სწრაფვას, მის პატარა შემოქმედებას ყოველმხრივ წააქეზებენ.

სულ ახლახანს გაუჩნდა თანატოლებთან მუშაობის სურვილი. თელავში იყვნენ გასტროლებზე, მუსიკალური სკოლიდან. თავდაც არ იცის, რა ყურით, მოუსმინა ერთხელაც თანატოლების სიმღერას და წარმოიდგინა, რა მშვენიერები იქნებოდნენ ისინი ვიქტორ დოლიძის „ქეთო და კოტის“ კოსტიუმებში.

კარგა ხანს არ მოასვენა ამ იდეამ. ჩაუჯდა სამუშაოს. თანატოლების ხასიათისა და მოთხოვნილებისამებრ, მათთვის უფრო სახალისოდ გადააკეთა ოპერის როგორც ლიბრეტო, ისე მუსიკალური ტექსტი. პარტიები გაანაწილა. ახლა უკვე არიების შესწავლის სტადიაში არიან.

ეს დღეებია, სკოლაშიც ახალი საქმე გაიჩინა. რეჟისორ მაკა აროშიძესთან ერთად, დგამს საკუთარ ერთ-ერთ შემოქმედებიან ოპერას „ციცქნა ის

დღეობას“ (ოპერის ლიბრეტო ეკუთვნის პოეტ გივი ჭიჭინაძეს). გავხიზნულნი ვართ მისი დამთავრებისთანავე ხოლმე სარეპერტიციო ოთახში. სკოლის გუნდთან მუშაობს.

ძალიან დაინტერესო. კი უჭირს, მაგრამ ამ დატვირთული ყოველდღიურობით ცხოვრება უფრო მოსწონს, მობილიზებულობას, ორგანიზებულობას, თვითღისციბლინას მაჩვენებსო. დროის განაწილებას ვსწავლობო, ადამიანებთან ცოცხალი ურთიერთობა და საინტერესო მხარეებით მათი დანახვა თვითდაჯერებას მმართვესო.

აი, ასეთი საოცარი ბიჭია თბილისის 53-ე საშუალო სკოლის მეშვიდე კლასის მოსწავლე ნიკა მემანაშვილი. თავისი არაორდინალური აზროვნებითა და მოთხოვნილებებით ყველასათვის თავისებურად საინტერესო ბიჭი. იმდენად მრავალმხრივი გატაცებების პატრონი, რომ მასწავლებლებს მასზე ცილობაც კი მოსდით და ხანდახან თავდაც უჭირს თავის შემოქმედებით ინტერესებში ბოლომდე გარკვევა. ნიკას პოეზიაც იტაცებს. ხანდახან ხელიც წაუცდებია ხოლმე ლექსის დასაწერად, მაგრამ თავისი პოეტური შემოქმედებისადმი მკაცრი და ულმობელია და აცხადებს, რომ პოეზიის მოყვარულობა მხოლოდ და მხოლოდ რომელიმე საოპერო ლიბრეტოს გადაკეთება-დამუშავებაში თუ წაეხმარება. ნიკა კი ის ბიჭი არ არის, რომელსაც შეიძლება შეედავო, რადგან იგი საუკეთესოდ იცნობს თავის შესაძლებლობებს. და, რაც მთავარია, მას უკვე აქვს ჩამოყალიბებული მამაკაცისთვისაც ძალზედ საგულსხმო ერთი თვისება: მან იცის, რა უნდა, მის ხვალისდელ დღეს მუსიკა ჰქვია. სახლში კი როიალზე დიდი ზაქარია ხუროძის ნაჩუქარი ულამაზესი სადირიჟორო ჯოხი უდევს.

მსოფლიო

კილი-

კილაგა

უზბეკეთში კარგა ხანია ერნიჰო რუბიკის თავსატეხების სათვალავი დაკარგეს. მისი ერთ-ერთი ბოლო გამოგონებაა რუბიკის საათი: გორგოლაკებისა და ღილაკების სისტემის საშუალებით ცხრა ზიარ ციფერბლატზე ერთი და იგივე დრო — 12 საათი უნდა აღნიშნოთ. თქვენ გგონიათ, ადვილია? როგორ არა! „ზუსტი დროის“ მისაღწევად 43 კვინტილიონი საშუალება არსებობს და თქვენ ურთადერთის, ყველაზე სწრაფის არჩევა უნდა შეძლოთ!

ამერიკის შეერთებულ შტატებში „დაბლ-დატჩი“, ანუ უბრალოდ, „სახტუნაო“ ბავშვების, უპირატესად, გოგონების, ერთ-ერთი ბოლო გატაცებაა. მას შემდეგ, რაც ბრეიკ-დანსმა ქუჩებიდან სპორტულ დარბაზებსა და სპეციალურ დისკოთეკებში გადაინაცვლა, იგი „დაბლ-დატჩმა“ შეცვალა ამერიკელები, რომლებიც ახალგაზრდობიდანვე დიდ ყურადღებას აქცევენ ჩანმრთელობას. ხშირად აწყობენ შეჯიბრებებს „დაბლ-დატჩი“ ეზოების, სკოლებისა და ქალაქების გუნდებს შორის.

ინპონიში უკველ ხამ მარტს იმ ოჯახებში, სადაც გოგონები ჰყავთ. ტრადიციულად აღნიშნავენ ბინა-მაცურის ანუ გოგონების დღესასწაულს. რომელიც ცნობილია როგორც თოჯინების ფესტივალი. ამ დღეს კობტად ჩაცმულ თოჯინებს ფეტრის ქსოვილ-გადაფარებულ საგანგებო კიბურ სადგარზე ათავსებენ და ყოველი ოჯახი თავისი გოგონას ჩანმრთელობისთვის ლოცულობს. ტოტორის პრეფექტურის ჩამდენიმე ქალაქში კი ფესტივალის თავისებური ნაირსახე-

საზრანხმითის რიგ ქალაქებში არსებობს ე. წ. პედაგოგიური ფერმები. სადაც ქალაქელ ბავშვებს შეუძლიათ არა მარტო ნახონ, ასე ვთქვათ, ბუნებრივ პირობებში, ცოცხალი ძროხა, თხა, ქათამი, იხვი თუ ინდაური, არამედ მიეფერონ ხზოს, ციკანს, წიწილას თუ ჭუსს. ხომ ცნობილია, რომ ქალაქში დაბადებულ-გაზრდილი ბავშვების უმრავლესობას

ობა, ნაჯახიბინა იმართება, რომლის დროსაც ბამბუკისა და ქალაღისაგან შექმნილი უბრალო თოჯინებს მდინარის წყალს იმტანებენ. იმ ქალაღდე კი ლმერთისადმი ადღუნელი ლოცვის სიტუვები წერია — შშობლები თავიანთი გოგონების მფარველობას ოხოვენ მათ. გოგონების დღეს ოჯახში ძმრით შენელებული ბრინჯის კერძს ამზადებენ, რომელშიც ბოსტნეული და გაჭრილი ომლეთიც შედის. ოთახს კი აყვავებული ატმის რტოების გარდა ხანა-თოჯინებიც ამშვენებენ. ეს ლამაზი ტრადიცია ბუთასზე მეტი წლისა.

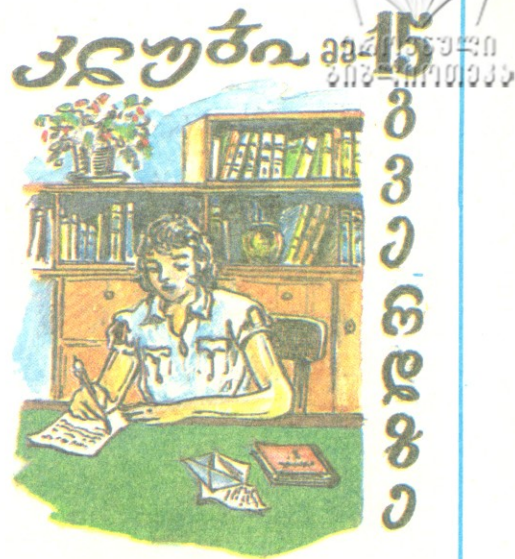
სამწუხაროდ, წიგნში ან კინოში თუ უნახავს შინაური ფრინველი თუ ცხოველი, ან სულაც მხოლოდ ხორცის სახით წარმოუდგენია ისინი. ერთი ასეთი ფერმა ახლახან პარიზის რეგიონშიც შეიქმნა. ამ საქმის მესვეურები ფიქრობენ, ამგვარი ფერმები უნდა დაეხმაროს გოგონებიებს, თვითონვე უპასუხონ კითხვას — რატომ არ დებს ქათამი ოთხკუთხა კვერცხს?

იტალიაში სკოლის მოსწავლეთა თითქმის ნახევარი ხიმწიფის ატესტატის მიღებამდე ტოვებს სკოლას. გარდა ამისა, გამოირკვა, რომ სასკოლო ასაკის ბავშვების დაახლოებით 40 პროცენტი სხვადასხვა სახის ნერვული აშლილობით არის დაავადებული. ექიმებმა განგაში ატებეს და საგულდაგულო კვლევისა და შესწავლის შედეგად დაადგინეს, რომ ბავშვის ჭანჭრთელობასთან დაკავშირებული ზოგიერთი გართულების თავიდან აცილება სავსებით შესაძლებელია. ნებისმიერ კლასში, ყველაზე საუკეთესო პედაგოგის მოსწავლეებისთვისაც კი დგება ისეთი მომენტები, როცა მათ ძალა ელევათ, და პირიქით, არის საათები, როცა ყველაფერი ჩინებულად გამოუდით. მაგალითად, 6-11 წლის

ასაკში ბავშვების უმრავლესობა ჭერაც ვერ გადაჩვეულა დღის ძილს, ხოლო რაკიდა სკოლის პირობებში დღის ძილი გამოირიცხებოდა, ისინი აგზნებულენი. პირქუშები, აგრესიულენი ან შტირალენი არიან. დიაგრამაზე კარგად ჩანს, რომ დილით და ნაშუადღევს არ შეიძლება, დაძაბული ურადღება მოსთხოვო ბავშვებს, რომ 8.00 და 15 საათზე ექვნი წლის ბავშვის ორგანიზმი ებრძვის ნებისმიერ ინფორმაციას, სამაგიეროდ, 10-11 საათზე მას რაც შეიძლება მეტი ინფორმაცია უნდა მიეცეს.

და კიდევ ერთი დაკვირვება: არდადეგების პირველ კვირაში ბავშვების უმრავლესობა ბგრესიულია, აწუხებს უძილობა, ხშირია ავადმყოფობა. დასკვნა? იტალიელი ექიმების დასკვნა ასეთია: არდადეგები ორ კვირაზე ხანმოკლე არ უნდა იყოს.

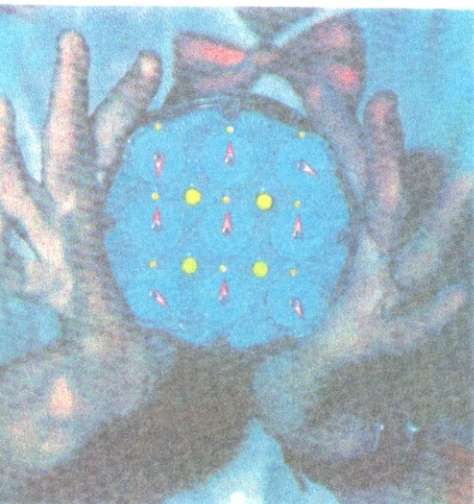
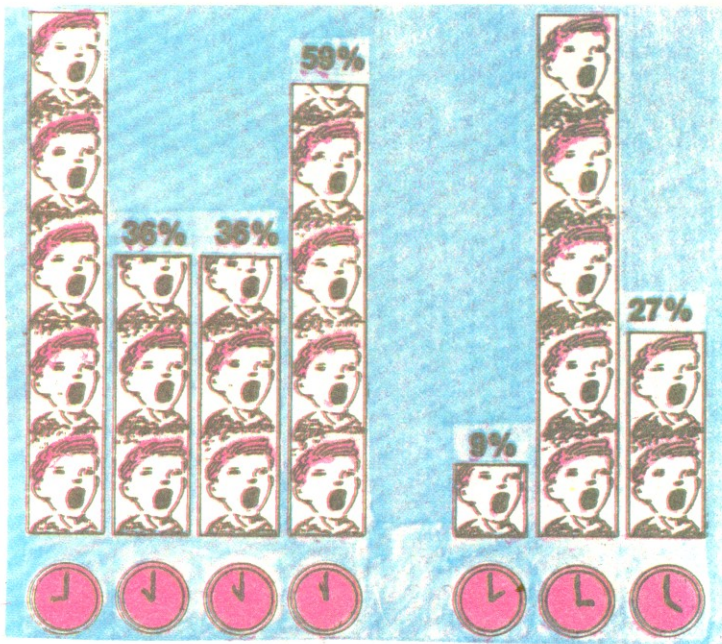

რუსულან ცირცვაძე ჭიათურის მე-5 საშუალო სკოლის მერვეკლასელია. ცხოვრობს ჭიათურაში (საფოსტო ინდექსი — 888950), ნაგუთში, ბაქრაძის ქ. № 8-ში, რუსიკოს ძალიან უყვარს ბუნებაში განმარტოება, ხალისით მონაწილეობს სხვადასხვა კონკურსებსა და ვიქტორინებში;

დედოფლისწყაროელი ბიორბი **ჯავახიშვილი** წინასწარ ვეკმადლიერება, რომ ასე აქტურად ვეხმარებით მეგობრების შექენაში, გიორგი მეშიდე კლასის მოსწავლეა. იგი ცხოვრობს რუსთაველის ქუჩის I შესახვევის № 8-ში და ასტრონომიასა და მათემატიკასთან ერთად ხატვაც ძალიან იტაცებს;

მეგობარი ღმერთმა ნუ მომიშალოს, — გეწერს მეცხრეკლასელი **მპა ზეინკლიშვილი**, — მეავს კიდევ, მაგრამ ახალი მეგობრების შექენის სურვილს ჩემთვის წინ არასდროს არაფერი უდგება. სულ მინდოდა, რომ საქართველოს სხვა კუთხეებშიც მყოლოდა მეგობრები, რომლებიც მომაკითხავდნენ, წერილებს მომწერდნენ და მეც მივწერდი. ასე რომ, ჩემო უცნობო მეგობარო, მე მოუთმენლად ველი შენს პირველ წერილს. გთხოვ, დაიმახსოვრო ჩემი მისამართი: საჩხერის რაიონი, სოფელი სავანე“.

თანატოლებთან დამეგობრების სურვილს გამოთქვამს **ელზა აპოზი-აც**. ელზას მისამართია: წალენჯიხის რაიონი, სოფელი ჭალე, უბილავას ქ. № 502.

ინგლისში, დონინგტონში ჩატარებულ მუსიკალურ ფესტივალზე „როკის მონეტრები“ ათი წლის „მეტალისტმა“ ტომას მაკროკლინმა სწორედ რომ ყველა გააოცა. იგი თავად სახელგანთქმულ სტივ ვენსთან ერთად გამოდიოდა და ბრწყინვალე პარტნიორობაც გაუწია მას. ტომის მამის თქმით, რომელიც მისი მენეჯერიც არის, ბიჭუნა ხუთი წლისა იყო, როცა პირველად აიღო ხელში გიტარა, სამი წლის ასაკიდან კი უკვე უსმენდა ყველა დიდ გიტარისტს — რენდი როუდს, ჯო სატრიანის, ედი ვან ჰალენს. „მეტალის“ შემდეგ როკ-მუსიკის ვუნდერკინდს ყველაზე მეტად მულტფილმები მოსწონს.

ულ მასწავლებელს, ჯერ თელავის სამაზრო სასწავლებელში სწავლობდა, მერე — შუამთის მონასტერში, საბოლოოდ თბილისის გიმნაზია დაუშთავრებია, შემდეგ თუშ-ფშავ-ხეჭ-სურეთის სამმართველოში უმუშავებდა თარჯიმნად, მერე — თბილისში, მეფისნაცვლის კანცელარიაში, ქუთაისში — განსაკუთრებულ მინდობილობათა უფროს მოხელედ, ზუკდიდის მაზრის უფროსად, კავკასიის საცენზურო კომიტეტის ცენზორად და ყველგან განუყრელად თან სდევდა თავის ხალხზე ფიქრი და ზრუნვა. ბევრს წერდა: ისტორიულ-ეთნოგრა-

ლამის
მეხრე

ლამის მეხრე ვარ, ტლუ ბიჭი, ნაბადში გახვეულია, გუთნის ხარ-კამეჩს ვდარაჯობ, უნდა ვხნათ ანეულია... მზე რაკი ჩაკა, გუთნეულს გამოვაყოლებ ჭალახა, თუ მგელი ამოგვედევნა, ფინთად ავეშლი ბალანსა, რომ დადამდება, ყურს ვუგდებ, არ ისმის ჩქამა-ჩქუშია, მარტოკა მშიერ ხარ-კამეჩს გაუდის ხრამა-ხრუშია, ხანდისხან ჭოტის ხმა ისმის და გულს მიღონებს წვეული, ისე საბრალოდ გახდახის, როგორც თიკანი ეული.

ჩაუვილ ეჩისთავი

რალა თქმა უნდა, რაფიელ ერისთავის ხსენებაზე უმალ მისი „სამშობლო ხევსურისა“ გვაგონდება, მაგრამ „მიპატიება სასწავლებელში“ ხომ მისია, „ჯერ შრომა, მერე — სტომატ“, „ზამთარიც“, „გაზაფხულიც“, „ზაფხულიც“, ყველა ჩვენგანს სამუდამოდ რომ გამოუყოლებია თან ბავშვობიდან. ბალობაში ძალზე ადვილად ვიმახსოვრებთ და, მშობლების გასახარად, სულმოუთქმელად ვარაკრავებთ: „სწავლობს გივლა ტიტინა“ იქნება თუ „წამოდექით, ყმაწვილებო“, მთელი სისავსით კი ამ ხალასი, უბრალო სტრიქონების მომხიბველობას მოწიფულობაშიდა ვხვდებით და ვაფასებთ, ხოლო მათი ავტორის სხვა დიდი ღვაწლი ზოგჯერ მოწიფულობაშიც კი აუწონავ-შეუფასებელი გვრჩება, არადა, მართლაც ჭეშმარიტი მამულიშვილობა გაუწია რაფიელ ერისთავმა საქართველოს.

კახეთში ჩასახლებული არაგვის ერისთავთა შთამომავლისთვის წერაკითხვა დედას, ნინო ამილახვარს უსწავლებია, რუსული კი — მოწვე-

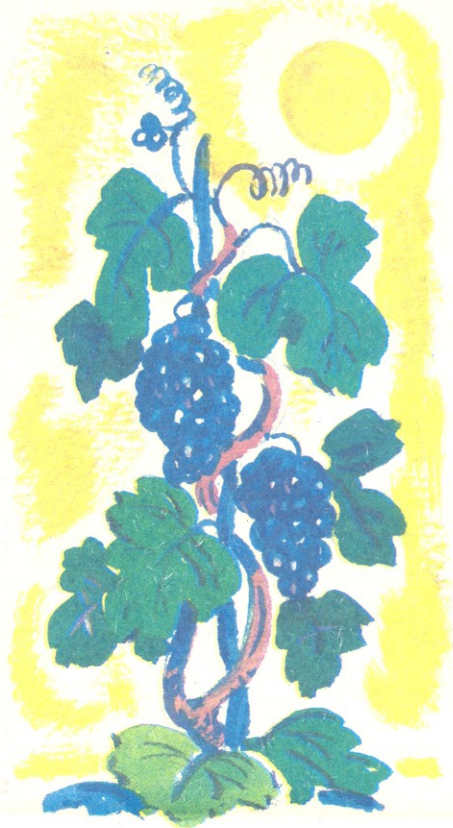
ფიულ ნარკვევებს, ლექსებს, პიესებს, იყო ქართული მუზეუმისა და ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების დაარსების მონაწილე, ქართული პროფესიული თეატრის ერთ-ერთი დამფუძნებელი და დრამატული საზოგადოების თავმჯდომარე, „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დამდგენი კომისიის დაარსების ერთ-ერთი ინიციატორი და მონაწილე, სხვადასხვა კრებულის, ლექსიკონების შემდგენელი, გამომცემელი და რედაქტორი.

უბრველესად კი მიიწე პოეტი იყო, თუმცა, შესაძლოა, მის ლექ-

სებში მაინცდამაინც ნატიფი რითმები ვერც კი მოვიძიოთ, მაგრამ ის ძარღვიანი ხალხური კილო, სათქმელის გამოხატვის სიცხადე, თითოეულ მის ლექსს რომ ახასიათებს, სრულიად გამორჩეულ ხასიათს სძენს მის პოეზიას, მართლაც, ყველა პოეტს სხვადასხვანაირად გამოუხატავს სამშობლოს სიყვარული, ასე კი, ამ სიტყვებით: „როგორც უფალი, სამშობლო ერთია ქვეყანაზედა...“ — მარტო რაფიელ ერისთავს შეეძლო ეთქვა.

ჯეჯილის ხანაპიროზე
სძოვს და სძოვს გუთნეულია,
იმათ ცოხნაზე ხანდის-ხან
მომეკიდება რულია.
ვმაგრობ და ვფხიზლობ, თავს ვიჭერ,
თან დავდიდინებ წყნარადა,
შეგხედავ, ხარი-პარიამ
ლამაზად გამოანათა...
მერმე აღარა მიჭირს-რა,
გატყდება ღამე და ძილი,
მრავალიც გადუქანება,
დიდი არ რჩება მანძილი.
მას უკან დილის რიჟრაჟი
ცას განმინათლებს და გულსა,
ტოროლაც შეინავარდებს,
ძირს ვეღარ ვნახავ ნაბულსა,
მზე ყურს ამოჰყოფს, გუთნეულს
დავირეკ შესაბმელათა,
ორი დღის ალო მერგება,
გადამიხნავენ ხელათა.

**მევენახის
სიმღერა**

ვაზის ჭირიმე, ვაზისა,
უფლისგან კურთხეულისა,
წითელი ღვინის ღეღაა,
გამხარებელი გულისა.
ვაზო, შეილივით ნაზარდო,
ულვაშებ გადგიგრეხია,
ჩაჰკონებინარ ჭიგოსა,
შუაზე გადგიტეხია.
თუ დაგიზურგავს ყურძნითა,
ვერ გაუძლია ბუჩავსა...
რად არ ამკიდე, ვზიდავდი,
არ დავზოგავდი შე თავსა.
ჭირიმე შენი ფესვისა,
მოკვდელები შე შენს ძირშია,
შენით ვარ მხნე და გულადი,
იმედით — გასაჭირშია.
შენის ზედაშის მადლს ვფიცავ,
შენ არ დავაკლო ბარია,
გაგსხლა, შაგყელო, დაგთოხნო,
არც კი ჩნდეს მონათხარია;
გაგფურჩქნო, გაგალამაზო,

როგორც რომ პატარძალია,
აღარ დავზოგო შე შენთვის
ჩემი ღონე და ძალია...
ვაზის ჭირიმე, ვაზისა,
უფლისგან კურთხეულისა,
წითელი ღვინის ღეღაა,
გამხარებელი გულისა.

გაზაფხული

თოვლი ატირდა ლანქერად,
ადიდდა ჩვენი წყლებია,
ბაღებს უხარის, დარბიან,

პაპას გაუთბა ძვლებია,
მიმჯღარა ბერი მეუღროზე,
ყავარჯენს მისჩერებია.
ქვეყანამ გამოიღვიძა,
სიცოცხლე მოსწყურებია.
წეროებს ვხედავ ცაშია,
დამწკრივდნენ, როგორც იხარი,
წინა უკანას ხმას აძლევს,
უვერის, როგორც ციცარი.
არც სცილდებიან ერთმანეთს,
ვით ძმა ძმას შენაფიცარი,
მიფრინვენ ჩრდილოეთისკენ,
იმათი წესი ის არი...
აგერ, მერცხალმაც პაერში
რა ცელქად შეინავარდა,
ბუზს იჭერს კამარაშია,
ელვარებრ ფრთები ავარდა,
აგერ წყლის სარკეს გაეკრა,
მაგრამ შიგ კი არ ჩავარდა,
იამაც სუნი მოგვფინა,
რა ზამთარს სული გავარდა.
სუველა ხარობს და გალობს,
სირი იმზადებს ბუღესა,
სახნის-საკვეთსა სწვერავენ,
ბოსტანს უვლებენ ზღუღესა,
ბუნებაც ჰყვავის მრავალფერად,
ღეე, ცივს ზამთარს კშურდესა,
ამ გვარი ძალა, სიცოცხლე,
ვინ არის, რომ არ სწყურდესა?

მხატვარი
ედუარდ ამბოკაძე

ბოჩოლას ნაამბობი

ნოდარ შამანაძე

მხატვარი

გივი ნონიკაშვილი

მოთხრობა

როგორც კი დავიბადე, ჩერ თვალიც არ გამებოლა და დედაჩემის ხმა ჩამესმა, ძუძუ მოწოვე, შვილოო, მიხმოზდა. წამოვიწიე, წამოდგომა გამიჭირდა და ვილაც წამომეშველა. თვალი გავაჭყიტე და ვხედავ: ჭალარათმიანი ქალი ხელს მისვამს, მეფურება და ჩიქნისკენ მივყავარ. ჩერ ძუძუ მოხვდა პირს, სიტკბომ გული ამიფართქალა და ცურს მთელი ძალით მოვქაჩე.

— ბიჭოს, ეს რა მტრედი მოფრენილა, ოღლა! — გაისმა გახარებული კაცის ხმა.

— მოფრინდა, მასწ! — უპასუხა ოღლამ და კული ამიწია. — ბიჭია, ეს მამაძაღლი!

— კაია, მერაბს გაუხარდება. მოწვერი თუ ეყოლოს, ხატულა დაარქვითო.

— შო, გაუხარდება. მე მაინც დეკეული მინდოდა, სანაშენოდ გავწრდიდით. თუმცა ჩვენს ნდომაზე არაა, ღმერთს რაც უნდა, იმას მოგვცემს.

— მერაბს რაც უნდოდა, ის მოგვცა. დაილოცოს მისი სახელი!

— ენაცვალოს ბებია, ოღონდ იმან გაიხაროს და...

— ვინაა მერაბი? — დავინტერესდი და ყურები დავცქვიტე, მაგრამ მათ აღარაფერი უთქვამთ. ჩერ პარმენი გავიდა ბოსლიდან, მერე ოღლაც მიძჷვა. მე კი დედასთან დამტოვეს.

სულ მალე ოღლა ისევ შემობრუნდა. წურბელასავით რომ ჩამოვიდე და ულურწავ; ჩერ რძე ნუკი გგონია, ხსენია, ბევრი რომ დალიო, გავნებსო, მითხრა და ჯიქანს მომხსლიტა. მერე თავზე თოკის მარყუჟი წამომატვა და ხაგეზე მიშაბა. ყულფი მეუცხოვა, რაც ძალა და ღონე მქონდა, გავიწიე, მაგრამ მუხლებმა მიმტყუნეს და უმწეოდ ჩავიკეცე.

— ვაი, შენ მოგიკვდეს ჩემი თავი, თოკი ახლავე შემოგიჭირეს! — შემომტირა დედამ.

— რა გაწმუვლებს, შე დალოცვილო, მშობიარობას კეთილად გადარჩი და ბიჭიც აგერა გუავს სალ-სალამათი, — უთხრა ოღლამ დედაჩემს და გარეთ გავიდა, კარი გაიხურა.

სამ დღეს დედაჩემის ჩიქანი მთლიანად მე მეკუთვნოდა: მივეძაგრებოდი ძუძუს და ვჩლოხნიდი და ვჩლოხნიდი. ტკბილი სითხე ყელში ღურღურით გადამდიოდა.

ზოგჯერ გადაულაპვას ვერ ვასწრებდი და ღრუნჩე ჩამომეცქეოდა ხოლმე.

— ბაიტ, შე ღორმუცელა! — შემომიძაბა ერთხელაც პარმენმა. — ველარ უნდა მოიპირო?! —

— მაღიანობას ვატყობ, კაი მოწვერი დადგება. — შემაქო ოღლამ.

— იმე! მერაბის სახელზე ვწრდით და კაი უნდა იყოს, აპა, რა?!

— შემოევლოს ბებია, როგორ გაუხარდება წერილი ხომ გუშინწინ გავუგწავნეთ? შოდა, ზეგ თუ არა. მაზეგ მიიღებს ალბათ. თავი ნუ მოგიკვდება, რა მისწერე?

— რა მივწერე და... — პარმენმა ენა მოიჩლიქა: — ჩემო ძაღლატა ბიჭუნა, ეუვანამ დიდად გაგვახარა. მოწვერი ეყოლა. უალმით დახატულს რომ იტყვიან, ზუსტად ისეთია. შენი შერჩეული სახელი მართლაც შეეფერება. დარდი არ გქონდეს, ისე მოვუვლით. ცოვნიავს არ მივკარებთ. მერე კი, არდადეგებზე რომ ჩამოხვალ, შენ თვითონ მიხედე.

— ემ, არდადეგები როდის იქნება! — ამოიხრა ოღლამ.

— ორი თვე უკლია. უნდა მოვითმინოთ, აპა, რა ვქნათ? — უპასუხა პარმენმა და მერე თავზე ხელი გადამისვა: — მანამდე კოჩინაც წამოიწრდება, ბიჭს ძმაცაცობას გაუწევს.

მეოთხე დღეს ჩემმა ცხოვრებამ ნირი იცვალა. ოღლა უთენია შემოვიდა. თან ვედრო შემოიტანა. სახელი ამხსნა, დედასთან მიშიშვა. მეგონა, ჩიქანს ჩემებურად მივეწაფები-მეთქი, მაგრამ ვინ შაცალა?! ჩამჭიდა ცხვირში ხელი და როგორც კი ძუძუზე ენას მოვუსვამდი, მაშინვე პირიდან გამომაცლიდა და მეორე ძუძუს ჩამჩრიდა, მერე მესაშებს, მეოთხეს... პირი ნერწყვით მევესებოდა, რძის გადაულაპვას კი ვერ ვასწრებდი.

— რავა საქმე, ძროხა რძეს ხომ განებებს? — წამოგვადგა თავზე პარმენი.

— იპარავს ეს კუდიანი, ძნელი მოსამორცნიცაა, — უპასუხა ოლღამ და ჩიქნს გამომავლად. — აბა, დამიქი პარმენმა საბელი დამიშოკლა, ოლღამ კი წველა დანიწყო. ვედროში თეთრი ჩხირები ჩხირებს მისდევდა და რძის განუწყვეტლივ შხუილზე ელეთმელეთი მომდიოდა.

— რა ჭაფჭაფა რძეა ეს დალოცვილი! მალაზიაში ნაყიდს არ ჰგავს? დასწერა ჭვარი და ჩვენი მერაბი გვეყავდეს აქ! ერბოიანი და მაწიერი რძე თვალდათვალ შეეტყობა, დათვის ბელივით დამრგვალდება.

— კი გვეყავდა, მარა ვინ გაგვიჩერა? ლავრენტი დეკანოძემ ჩვენი სკოლა თუ დაამთავრა, მიუღებე შენ, კაცი რაიონის უინგანს სათავეში მოექცა!

— რას იზამ, შვილი იმათია და სადაც უნდათ, იქ ასწავლიან!

— შვილი იმათია და ჩვენი არაფერია?!
— კაი ახლა, ყოველ სიტყვას კულს ნუ გამოახამ, სალაპარაკოდ კი არ ვთქვი, ისე მოვიმწუხრე.

— მეც მოვიმწუხრე, აბა, მოვილხინე?! — მიუგო პარმენმა და მერე შემოუძახა: მოეშვი ახლა, ნუ გამოწერიტე, ბოროლას არ უტოვებ?

— მაყალღე, დავუტოვებ, მერე კიდევ შრატს დავაღვივებ.

დავუტოვებო, კი თქვა ოლღამ, მაგრამ ჩიქანთან რომ მიმიშვეს, მთლად გამოწრუტული დამხვდა. მაინც არ მოვეშვი: ცურს შუბლი ავკარი. წამოვიდა სიტკბო ნელ-ნელა. რძე ავიწურე, შენთვის მოვიპარე, შვილოო, მითხრა დედამ.

ხბო მალე მოაშორე, ძუძუებს ნუ გამოაღებინებო, დაუბარა ოლღამ ქმარს, თვითონ კი რძიანი ვედროთი ბოსლიდან გატყუცუნდა. პარმენმა ერთხანს მაყალღა, მერე კი, რომ დარწმუნდა, ჩიქანს ტყუილა აწვალბინა, მტაცა ხელი და გარეთ გამოშაფურცუნა, უკვე გამოიღარა, ეზოში ინავარდო. ცოტა ხნის შემდეგ დედაჩემიც გამოიყვანა, თუმცა ეზოში არ გააჩერა, შარაგზაზე გადენა და სოფლის ნახირს შეუერთა. დედას თვალი ჩემზე რჩებოდა. ნუ მიზოზინებო, უყვირა პარმენმა, თანაც სახრე მიუხუსურა. გამოვეკიდე, მარა ვინ მიმაკარა, ჭიშკარი ცხვირწინ მიმიხურეს. შემეშინდა, დედას ვეღარ ვნახავ-მეთქი და ავტირდი.

დედა თვალს რომ მიეფარა, შემოვბრუნდი, იქაურობა მივათვალე-მოვათვალე. ეზო ძალიან მომეწონა. მოლი უკვე ამოწვერილიყო და მწვანედ ხახხახებდა. ღობის გაყოლებით ვარდის ბუჩქები გაემწკრივებინათ, პატარ-პატარა კოკრებით უკვე თავს რომ იწონებდნენ. ეზოს შუაგულში კაკლის ხე იდგა, ჭერ არ გაფოთლილიყო, თუმცა კვირტები დაბერვოდა და ორიოდ დღეში აღბათ, მწვანედ შეიმოსებოდა. კაკლის ძირას ქვის მაგიდა მოჩანდა, ქვისავე სკამებით. წყნარი, მშვიდი დილა იდგა. პირველად ცოტა კი ციოდა, მაგრამ სულ მალე მზემ იშარჭვა, ღრუბლებს დაუძვრა და გამოანათა. წელი როგორც კი გაშითბა, მოვჭუნებდი, დედაზე დარდიც მიმიხელდა. მერე ერთბაშად სიხარულმა ამიტაცა, ერთი შევძახე „ასაო“ და ჩამოვუარე. ეს იყო ჩემი პირველი აცეკვება.

— ოლღა! — დაიძახა პარმენმა.

— რა იყო, კაცო? — შინიდან გააგონა ცოლმა.
— გამოდი, რა განახო! ოლღა გამოვიდა.
— შენე, როგორ კუნტრუშობს! მერაბს ახლა ეს დაანახვა, არ გადაირევა სიხარულით?!
— ჩამოვა და დაინახავს, წამლად დენაყოს ბებია, — უპასუხა ოლღამ და ცეკვა სანამ არ დავამთავრე, თვალი არ მომაშორა.

არ ვიცი, ცეკვის ბრალი იყო თუ რისა, უეცრად მომშვიდა. ისე შევწუხდი, ბალახს მოვუღამუნე პირი. უკბილო რას გავხდებოდი! სწორედ ამ დროს გამოჩნდა ოლღა. ბოთლით მოჭკონდა რაღაც, მწვანე ფერისა ჩანდა. „აღბათ, ესაა შრატი“. გავიფიქრე და განარებული შევეგებე. თავი ამიწია და ბოთლი პირში ჩამჩარა. როგორც ძუძუს ვწოვდი, ისე მოვწოვე. თუმცა რძესავით ტკბილი და სასიამოვნო არ აღმოჩნდა, მაინც მომეწონა. ულარწაყულურწით დავცალღე. ამ მამაძაღლმა კინაღამ შუშაც არ ჩაყლაპაო, — ჩაილაპარაკა ოლღამ და წაცუნცუნდა, მეორე ბოთლი მომიტანა. ისიც რომ გამოვწრუშე, ხელი გადამიხვა:

— სანამ მერაბი მოვიდოდეს, რაც შრატი შექნება, მთლიანად შენ დაგაღვივებ და გამოგტიკნი. მერე კი ბოლიში ოქროს ბიჭს ნადული უნდა დავუშალო ხოლმე, თუმცა არც მაშინ დაგტოვებ უპატივცემულოდ, ნადულის ნაწური მუდამ შენი იქნება, ლორთქო ბალახს ჩაროზად ჩააყოღე!

პარმენი ეზოში იდგა, მაგიდასთან, და თოხს ტარს უმაგრებდა. საშარეულოდან ოლღა გამოვიდა, თიხის ჭაშით ახლამოყვანილი ყველი გამოიტანა.

— ნახე, კაცო, ჩვენმა იუვანამ რა ქნა: არ ამიწონია, მარა თვალდათვალ ვატყობ, ოყა იქნება, არ უნდა ლაპარაკი!

პარმენმა წალდი მაგიდაზე დადო, ჭაში გამოართვა. ვითომ წონისო, ხელით ასწი-დასწია და მერე დაბეჭით თებით დაასკვნა:

- მარჯვენას გეფიცები, ოყას გადააჭარბებს!
- ხო გვეყავს ძროხა ისეთი, როგორიც უნდა!
- გვეყავს, დაელოცოს ჭიში და ჯილაგი!
- მერე რა, ამ ყველს რომ დავყურებ ახლა, გული მიკვდება... უყვარს მერაბს ჭყინტი ყველი, სულ კრავა-კრუტის აუყენებდა ხოლმე.
- უყვარს და... გაატანე ვინმეს. არავინ წავა?
- ერთსა და ორ ყველს ხომ ვერ გავატან. ათამდე დავაგროვებ და გავუგზავნი. რა სათქმელია და, ყველი იმ ჩვენს ქალაქელ რძალსაც უყვარს.
- კი უყვარს. ნეტაი სოფელი უყვარდეს ისე!... ოლღა მიხვდა, რძალზე რომ იტყვის საყვედურებს, მერე შოლტს შვილსაც გადაჭკრავსო და გაერდა. პარმენმა კი კვლავ წალდი აიღო, თოხს ერთ-ორჯერ დაუკაკუნა და მერე გადმოხვინდა:
- ყოჩაღ, ხატულა, კაი ხარ და ნათლიაც კაი გყავს!

იმ დილას ჩვეულებრივ ვიყავი ბაგაზე მიბმული და სახეე ჩიქანს შორიდან შევყურებდი. პირს ვაწკლაპუნე-

ბდი საცოდავად, ერთი სული მქონდა, სანამ ოღლა შემოვიდოდა გამოსაწველად. მასზე უმალ პარმენი გამოჩნდა. სახე უცინოდა. ისე გახარებული არასდროს მინახავს.

— ხატულა, შე ეშმაკო, მერაბი მოკითხვას გითვლის, ჩემს მაგივრად აკოცეო. მითხრა ეს და დაიხარა, ხელი მომხვია, მკერდზე მიმიკრა, მერე კი მართლაც მაკოცა შუბლზე. შე გავსხმარტალდი და ხელებიდან დავუძვერი.

— არა გჯერა? აგერ წაგიკითხავ, შე კაცო! — შემპირდა და ჯიბეში ხელი ჩაიყუდ, ჭერ წერილი ამოიღო, მერე სათვალე. ბარათი გაშალა და თვალთან ახლოს მიიტანა.

— არ ჩანს, გარეთ წაგიკითხავ.

— ხატულას ელაპარაკები? — გაუღიმა ოღლამ, შემჩნევლად რომ შემოსულიყო.

— ჰო. ელაპარაკები, მერაბმა მოკითხვა შემოგიტვალა-მეთქი. ტყუილი ჰგონია.

— რა იცი, რომ არა სჯერა? — შესცინა ოღლამ.

— გამომხედვან ვატყობ, — გაიცინა პარმენმა.

— მაგას ახლა ერთი ულუპი რძე ყველაფერს ურჩევნია. გამოუშვი!

ძუძუები რომ მომამორცნია, ოღლა გამოწველას შეუდგა, თანაც საუბარი წამოიწყო:

— ი ბიჭი რო გვწერს, ხატულას სურათი გამომიგზავნეთო, როგორ გადავუღოთ? ფოტოგრაფი აქ არ დადის და ხბოს ქალაქში ხომ არ წავიყვანთ?

— შენ ახლა ხატულას ცოტა მეტი რძე დაუტოვე წერილის მაღარიჩად. სურათის დარღი ნუ გეჩენება, გავახერხებ რაღაცას, — მიუგო პარმენმა.

ოღლამ სხვა დღეებთან შედარებით მართლაც მეტი რძე დამიტოვა.

ეს რა კაი დღე გამოთენდა! ჭიშკარს იქით ცხვირს არ მავოფინებდნენ, ახლა კი ჭერ ერთი შარავნა გავიარე, მერე მეორე... მიხარია, მივდივარ, მივბაკუნებ აყვავებული ხეების ჩრდილში. პარმენს თოკი მაგრად უჭირავს და დროდადრო უკან შექაჩება. წაცეკვებას მაინც ვანერხებ ხანდახან.

რომ ჩავიადმართეთ, მდინარე გამოჩნდა. ნელა, მდოვრედ მოედინებოდა. ალაგ-ალაგ რიყის ქვები მოჩანდა. პარმენმა ფეხზე გაიხადა, შარვალი დაიკარწახა, მერე ხელში ამიყვანა და წყალში შეტყაპუნდა. რა მძიმე ყოფილხარ, შე მამაძაღლოო, მითხრა ღიმილით. მე გავისუსე, ვფრთხილობდი ხელიდან არ გავვარდნოდი. ალბათ, ცურვას კი მოვანერხებდი, მაგრამ რავარია დილით ცივ წყალში ამოწკაპუნდა!

მდინარის შემდეგ დიდი შედმართი იწყებოდა. ის რომ ავიარეთ, ფართო გზატკეცილი გამოჩნდა. ახლა ავტობუსის ჩამოივლის, ჩავსდებით და სულ გიგინ-გიგინით წავალთო, დაბაიშედა პარმენმა. ავტობუსი დიდებული რამ ყოფილა, ოღონდ ხალხით გაქედილი იყო და ეს არ მომეწონა. ხალხს არც მე მოვეწონე: აქ რა უნდაო, უყვირეს პარმენს. აბა, რა ვქნა, თოთო ხბოს ამხელა გზაზე სულ ფეხით ხომ ვერ ვატარებ, ცოცვალაო, უპასუხა და, როგორც იქნა, შევადწიეთ ავტობუსში, ბოლო კუთხეში მივიკუნჯეთ.

— პაპაჩემო, ხომ არ გეშლება, დღეს ბაზრობა არ არის! — გამოსძახეს პარმენს წინა რიგებიდან.

— ბაზრობა რა ჯანდაბად მინდა, კი არ ვუიღო!
— აბა?
— ფოტოგრაფთან მიმყავს.
— სურათი უნდა გადაუღო? დედამაც გინდა ფოტოგრაფი ვანა! ჰი, ჰი, ჰი!
— დედა არა მყავს, ალბათ.
— ვაჰ, ობოლია?
— მამა თუ მაინც მყავს საწყალს!
პარმენმა მიუყრუა. არ იყო ხუმრობის გუნებაზე. ცალი ხელი ჩემს კისერზე ჰქონდა მოხვეული. მეორით კი კუდთან ჩვარს მაფარებდა, ამ ლიანგ ხალხში არ შემარცხვინოსო!

ფოტოგრაფმა სურათი რომ გადამიღო, სიცილით მითხრა: ჭკვიანი ბიჭი ყოფილხარ, გაიზარდე დიდი კაცოო. პარმენმა კი ჩანთიდან შრატით სავსე ბოთლი ამოაძვრინა და დამალევინა — ახლა ეს იქმარე და შინ რომ მივალთ, სხვა იქნებაო.

უკან დაბრუნება გაგვიადვილდა. ავტობუსში ხალვათობა იყო. პარმენი ვიღაც ბერიკაცთან დაჯდა, მე კი იქვე ამომიყენა გვერდით.

— სად გიპოვია ეს ხბო? — ჰკითხა ბერიკაცმა.
— ეჰ, მე რას ვიპოვინი! — ამოიოხრა პარმენმა, — ნეტა, არ ვკარგავდი..
— რა დაკარგე?

— შვილი დავკარგე, რძალი დავკარგე... წავიდნენ ქალაქში, აქეთ აღარც იხედებიან. ხილს და ჭირნახულს ხან ვის ვატან და ხან ვის. შვილიშვილიც წავკარგე. ექვს წლამდე ჩვენთან იზრდებოდა. გამოვყრუვდით უიმისოდ. ხბოს სურათი გამომიგზავნეთო. ახლა ფოტოგრაფთან ვიყავი.

— ხბოს სურათიო? — გაიცინა ბერიკაცმა და ჩემკენ გადმოიწია, კისერში ხელი ჩამავლო, ქედი გამისინჯა.

— აფსუს, რა ხარი დადგება, მარა ვიღას უნდა ხარი, ქვეყანა მანქანებით აივსო!

— მოზგრის დაბადებაში ღმერთი არ ურევია, გაზრდას არ აცლიან, თოთოს გემრიელი ხორცი აქვსო, ამას ჭვარი სწერია და, ამხელეებსაც კი კლავენ, — მიუგო პარმენმა.

— აბა, კაცო, ამას როგორ უნდა გამოუსვა ახლა დანა ყელში? — თავზე ხელი დამადო ბერიკაცმა.

შიშის ურუანტელმა დამიარა, თავბრუ დამეხვა. უკვე აღარ მესმოდა, რას ლაპარაკობდნენ.

...ჩვენს გადასახვევამდე როგორც კი მივადწიეთ, ავტობუსის გაჩერდა. ჩამოვედით და დაღმართს დავუყუევით. გაღმა სერს რომ გავხედე, დედაჩემი დავინახე. გული ამიჩქროლდა და მოულოდნელად გავიწიე. პარმენს საბელი გამოვტაცე და დავიოთხე. დედას რომ მივუახლოვდი, იქვე ოღლა დავინახე, ხელში სახრე ეჭირა. ტყუილა ვირბინე, ძუძუსთან არ მიმიშვა.

პარილის ბოლო საღამო იყო. მზე უკანასკნელი სხივებით ეწო-კარს გვიფერადებდა. კარგ გუნებაზე ვიყავი. სიხარულს ის მიორკეცებდა, რომ კაქლის ძირას მაგიდასთან პარმენი და ოღლა ისხდნენ, ტაროებს ფშვნიდნენ, თანაც თვალი ჩემკენ ეჭირათ. მათ ყურადღებას რომ ვგრძნობ, ყოველთვის მხიარულად ვარ და მინდა დაუსრულებლად ვიცეკვო. ახლაც ავყარე ტლინკები და ეწოს წრე დავარტყი, რომ შევჩერდი, პარმენმა

დამიძაბა. შვირბინე. პირში კამფეთი ჩამიდვა, მერე შეუღლეს ნაღვლიანად უთხრა:

— ამ ბოლო დროს რაღაც უცნაურობა მჭირს, მჭეწინია, არ გავგიჟდები... ი ბიჭი მომეჩვენება ხოლმე. რაღა მივუახლოვდები და ხელს წავატან, მინდა გულში ჩავიკრა, ფაფუ, ხად არის! თვალსა და ხელს შუა გამიქრება ი მამაძაღლის ახლაც, ეს მოკუნტრუსე ხბო მერაბად წარმომიდგა, თოქოს ჯონის ცხენით დარბოდა და დაჯირითობდა...

— მე კიდევ წუხელ ისეთი სიზმარი ვნახე, გადარევას ვარ!

— რა ნახე?

— ვითომ მერაბი ხატულაზე იჭდა და სადღაც, მთის დაღმართზე მიტენაობდა. მე მივდევი და მივყვიროდი: შოიცა, შვილო, ხად მიღინარ-მეთქი. ის მიცინოდა და ხელს მიქნევდა, სანამ თვალს არ მიეფარა.

პარმენს ტაროზე ხელი შეუჩერდა, ფიქრმა წაიღო, ოღღამ კი პირჯვარი გადაიწერა: ღმერთო, სიზმარი კეთილად ამიხდინეო!

ქერ ორი თვისაც არ ვიყავი და ჩემი მუშტარი უკვე გამოჩნდა. „ვოლგით“ მოვიდნენ. ორი კაცი იყო. მანქანა ორშარაში გაჩერეს და არც უკითხავთ, ეწოში ისე შემოვიდნენ, მომიახლოვდნენ, ამხედ-დამხედდეს. ერთმა ხელიც ჩამავლო, ბეჭებზე ხელი მომიტყაპუნა.

— რა ხაზლამაა, თითებს ჩავატაკვერინებს!

— მწვადებზე რას იტყვი? ევტის პავლოვიჩს მწვადი უფრო სიამოვნებს, — უპასუხა მეორემ და სახლისკენ შებრუნდა: — შაინძელო!

მარნიდან პარმენი გამოვიდა და სტუმრებს მდაბლად თავი დაუქრა. თბილისიდან დიდ კაცს ველოდებით, ძუძუმწოვარა ხბო თუ არ შევუწვიოთ, პურ-მარილს გროშადაც არ ჩავგიოვლისო, თქვა ერთმა და მერე პარმენს თვალი თვალში გაუყარა: თქვენი ბოჩოლა მოგვწონს, უნდა მოგვყიდოთო.

— ვერა, ხატონო, ამ ხბოს შვილიშვილის სახელზე ვზრდით და ვერ გავყიდით, — უთხრა პარმენმა.

— ოცდაათ თუმანს მოგცემთ, მეტი რა გინდა, ამ ფასად წლის მოწვერს უდიან, — ჩაერია მეორე სტუმარი.

— ფულზე ჩვენ სულაც არა გვაქვს საქმე. ბიჭი ხბოს მოკითხვასა და ნახვის ნატვრას უთვლის, ერთი სული აქვს, როდის ჩამოვა და გაეთამაშება. მოდა, თქვენ თვითონ ბრძანეთ, რაფერ შეველიო? — მიუგო პარმენმა.

სტუმრები წავიდნენ. პარმენი თავის საქმეს დაუბრუნდა. მე კი ვიდექი და დიდხანს ვფიქრობდი უცნობ მეგობარზე, რომლის ხათრითაც იმ დღეს აშკარა სიკვდილს გადავრჩი.

მაისის მეორე ნახევარში პარმენსაც და ოღღასაც მოუთმენლობა დაეტყოთ. დღეებს თითებზე ითვლიდნენ: კიდევ ცოტა ხანიც და ჩვენი ბიჭი შემოკუნტრუსულდება. ეწო-კარს გამოგვიცოცხლებსო.

— ხავშვები უკვე დაუთხოვიათ. — მიახარა ოღღამ ქმარს ერთ ხალაშოს.

— შენს პირს შაქარი მერაბსაც დაითხოვდნენ.

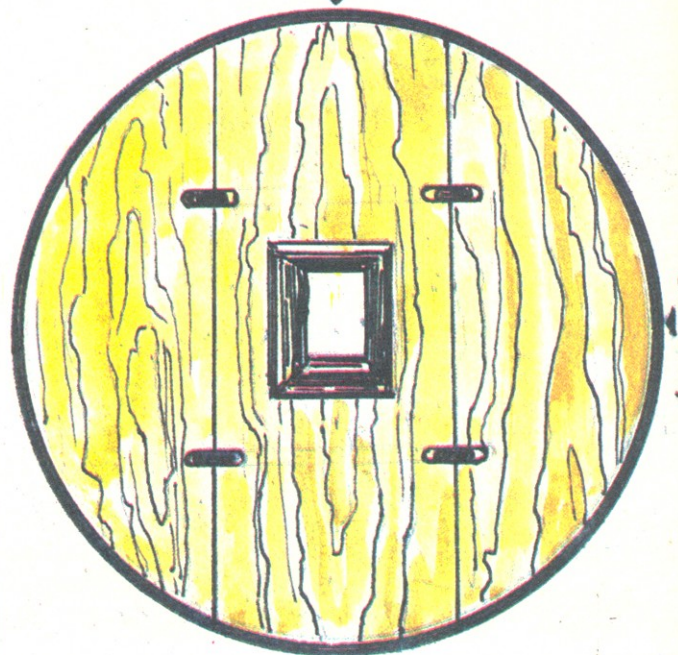
...გადის ხამი დღე!

— ბეტარი, რას ფიქრობენ, ი ბიჭი აღარ მოხყავთ?!

დედანი ხე

ბარძანი

მარნი გოგორა

მისხმეთ-ჯავახმეთის ბუნებრივი პირობები. ხვნათესვისათვის საუკეთესო შავმიწა, ნაყოფიერი ნიადაგი და საძოვრები იმის საფუძველს ქმნიდა, რომ ამ კუთხეში ფართო მასშტაბით განვითარებულიყო მემინდვრობა თავისი შესაბამისი იარაღებით (დიდი გუთანი, ჭილა-გოგორა და არონა). მემინდვრობის განვითარებამ მოსავლის გადასაზიდი საშუალებების განვითარებაც მოსთხოვა გლეხს. ასე, მაგალითად, ჯავახურ ურემზე 1,5-2 ტონა თივა თავსდებოდა, მესხეთში თავდოდა ურემი ჰქონდათ და ა. შ.

მესხეთ-ჯავახეთში საძნე (ანუ ბჯის) და თავდოდა ურემებს ძველად ხის ფიცრებისაგან შეკრული ბორბლები ჰქონდათ, რომლებსაც ადგილობრივი მოსახლეობა მარნი-გოგორას უწოდებდა.

მარნი-გოგორას უმთავრესად ნაძვის ხისაგან თლიდნენ, იგი სამი ნაჭრის ფიცრისაგან შედგებოდა. გვერდითა ფიცრებს ბარტყები ერქვა, შუა ფიცარი კი დედანხმად იწოდებოდა. დედანი ხე სქელი იყო, განსაკუთრებით ღერძის ადგილას. აქ მას ოთხკუთხა კრილი უკეთდებოდა (14X12 სმ), რათა მარნი-გოგორას ღერძი კუთხედად გაჭედულიყო კორპუსში. დედან ხეზე, ორივე მხრიდან, სატყეხით სასოლვე ადგილები იყო ამოხვრეტილი, რომელშიც მუხის სოლები თავსდებოდა. ღერძზე მახარას უკეთებდნენ, რომ მოძრაობისას გოგორა არ ამოვარდნილიყო.

— რა ვიცი, კი დამაწყდა თვალები გზისკენ ურებით და... — მხრებს იჩეჩს პარმენი.

...ერთი კვირის შემდეგ:

— დაადით აღარ მძინავს, რატომ არ ჩამოვიდნენ? — ამბობს ოლღა.

— კაი შეილი და კაი რძალი რომ გვეყვანან, იმიტომ... აღარც ჩვენ ვახათივართ გულზე და აღარც აქაურობა უნდათ. ვერ ხვდები?

— არ უნდათ, მაგრამ რასაც ვუგზავნიო, უკან არ გვიბრუნებენ!

— პურ-მარილი კი უნდათ, მეცხრე სართულზე თუ მიართმევ!

ჭიშკარს ფოსტალიონი მოადგა, მხარზე ვეება ჩანთა ეკიდა. პარმენმა ეზოში შემოიპატიჟა. მეჩქარებო, უპასუხა მან, წერილი დაუტოვა და წავიდა.

პარმენმა კონვერტი გახსნა. რძლის ბარათი აღმოჩნდა. ხმამაღლა წაიკითხეო, სთხოვა ოლღამ. მან კითხვა დაიწყო. თანდათან ხმა ჩაუწყდა, ხელებიც აუკანკალდა. მერაბს ინგლისური ენის შესწავლა დავაწყებინე, მისი მასწავლებელი ცემში ისვენებს, ჩვენც რა მივდივართ და ნულარ გველოდებით, არდადეგებზე ჩამოსვლას ვერ მოვახერხებთო, იწერებოდა რძალი.

— ცემშიო? — თითქოს ამოასლოკინაო, ისე წარმოთქვა ოლღამ.

— ხო, ცემში... — თავი დაუქნია პარმენმა.

— აბა, რაღა გვეშველება, ამ ზაფხულზე უმერაბოდ რაფერ გავძლებთ? — ამოიკენესა ოლღამ და თვალზე მომდგარი ცრემლები თავსაფრის ყურით ამოიწმინდა.

პარმენი არ ტიროდა, მაგრამ ეტყობოდა, ნაკლები შეუფოთებული არც ის იყო.

მეც დავნადვლიანდი. მომაგონდა, დედაჩემი რომ ავატირე ერთხელ. ძუძუებში რძე არ აღმოაჩნდა და თავი მაგრად ავკარი ორ-სამჯერ. ჩანდა, ცური ძალიან ეტკინა. ეს რა მიყავიო, მისაყვედურა და სიმწრით იყო თუ გაბრაზებით, ცრემლები წამოუვიდა. მაშინ ჭკუა არ მქონდა, ბრიყვი და უსუსური ვიყავი; ხუთი დღისა ვსრულდებოდი. ახლა ამ ამბავს რომ ვიხსენებ, გული სინანულით მეკუმშება...

კვდავინდებურად როსკ ამამდერებს

მზე ცას ისე წმენდს,
როგორც განწმინდა
დიდმა ჰერაკლემ
თავლა ავეიას...
აუშვი, ღმერთო,
ჩემი მამულის
ო, ბედი, როგორც

რაში, აბია!..
ძალა შეჰმატე
მზის ახალ რევანშს, —
იბრძვის თეთრი და
შავი მაგია!..
მზე ცას წმენდს, ცას წმენდს
შავად დათალხულს,
ღრუბელი ცოცხალ-
მკვდარი აგდია!..
მოდის ია და

მოდის ენძელა,
მაინც ყინული
დნება რა გვიან?!
წყლულებს ვიშუშებთ
მაინც რა გვიან!..
უწინდებურად რაც ამამდერებს
ეს ზეციური, ტკბილი ჰანგია!

ბიორები მებრეველი

ვინმემ რომ მკითხოს

ვინმემ რომ მკითხოს:
სამშობლო შენთვის რა არის,
ანდა ტოლია რისი?...
არ დაფიქრდები,
ხმამალლა ვეტყვი:
გული და სისხლი,
გული და სისხლი!
ვინმემ რომ მკითხოს:
მამული შენთვის
რა არის,

ანდა ტოლია რისი?!
არ დაფიქრდები,
ამაყად ვეტყვი:
სიცოცხლე,
თავი შიძღვნია მისთვის!
ვინმემ რომ მკითხოს:
ვინმემ რომ მკითხოს:
სამშობლო შენთვის
რა არის,
ანდა რისია ტოლი?!
არ დაფიქრდები,
ხმამალლა ვეტყვი:

უფალი,
მადლი მჭირდება რომლის!
ვინმემ რომ მკითხოს:
მამული შენთვის
რა არის,
ანდა რისია ტოლი?!
არ დაფიქრდები,
ხმამალლა ვეტყვი:
სახატე,
რწმენით მომცველი ყოვლის!

არის გვიანი.

მწვანე ნოხივით გადაშლილ მდელოს
ეაღერებ ნელი ნიავი,
მე გულით მინდა, რომ მოვეფერო
სამყურებს, მაგრამ არის გვიანი!

მზემ დამასწრო და შეხვრიბა ნაში
და გააღვიდა ლორთქო ბალახი,
ახლა საესეა ყოველი წამი
მწვანე ფერით და
რაც მაქვს ნანახი,
გულს ეფინება, როგორც მალამო
და ვისმენ,

როგორ ქვითქვითებს მწვერი,
ეს დღე წავა და მოვა საღამო
და გადევლება ბალახებს მტვერი!
ახლა კი მწვანედ გადაშლილ მდელოს
ეაღერებ ნელი ნიავი,
მე გულით მინდა, რომ მოვეფერო
სამყურებს, მაგრამ არის გვიანი!

დატვირთული მარნი-გოგორიან ურემში ოთხ უღელ
ბარ-კამეჩს აბამდენს.

ბორბლებიანი ურმები საქართველოს სხვა კუთხეებ-
შიც გვხვდება. მარნი-გოგორიანი ეტლი აღმოჩენილია,
მაგალითად, თრიალეთში. ეტლის გოგორები თანაბარი
სიდიდისანი არიან, მათი დიამეტრი 1,15 მ-ია და თარიღ-
დება ძვ. წ. მეორე ათასწლეულის შუა წლებით. მაშა-
საღამე, სამი ათას ხუთასი წლის წინათ ჩვენს მიწა-
წყალზე უკვე იხმარებოდა მარნი-გოგორიანი ტრანსპორ-
ტი. 1957 წ. თრიალეთში (ტაბაწყური), ხოლო უფრო
მოგვიანებით — თეთრიწყაროს რაიონში, ბედენის გო-
რაზე, ოთხი მეტრის სიღრმეზე გათხრილ სამარხში მი-
აკვლიეს ხის დიდ ოთხთვლიან საზიდარს, რომლის ბორ-
ბლების დიამეტრი 1,5 მეტრს სჭარბობდა და შეკრული
სამი სქელი ფიცრისაგან შედგებოდა. ნაპოვნი III ათას-
წლეულის დასასრულის ან II ათასწლეულის დამდე-

გით თარიღდება. აღმოჩენილი ოთხთვალა სატრანსპორ-
ტო საშუალებანი ბრინჯაოს ხანის მეურნეობის განვითარ-
ების გარკვეული საფეხურის შედეგია. არქეოლოგიური
მონაცემები იმაზე მიუთითებენ, რომ მარნი-გოგორას
მსგავსი ბორბლები გავრცელებული ყოფილა იმ ზოლ-
ში, რომელიც წარსულში მდიდარი მცენარეული საფა-
რით გამოირჩეოდა, რაც აიძულებდა აქაურებს, დიდი
მოცულობის ხის ნივთები დამეზადებინათ.

მარნი-გოგორას მსგავსი ბორბლები ყოფაში გვიანო-
ბამდე გვხვდება.

1965 წელს სოფ. ჩუნჩხაში (ახალქალაქის რ-ნი) მეს-
ხეთ-ჯავახეთის ეთნოგრაფიულმა ექსპედიციამ მიაკვლია
მარნი-გოგორას და შეიძინა საქართველოს სახელმწი-
ფო ეთნოგრაფიის განყოფილებისათვის.

**მოგონებები
ვაჟაზე**

**ლევან ზაქარაიშვილის
ნაამბობი**

ლუკა რაზიკაშვილი მასწავლებლად იყო დიდ თონეთში.

ჩემმა მშობლებმა მიმაბარეს მასთან სკოლაში. იმ ხანებში სკოლას ბევრი გაუბრბოდა, რადგან მასწავლებლები მოსწავლეებს სასტიკად ეპყრობოდნენ.

ასეთ მასწავლებლებს არ ეკუთვნოდა ჩვენი ვაჟა.

მოსწავლეები მას კი არ გაუბრბოდნენ, პირიქით, მის კლასში იმდენი ბავშვი დადიოდა, რომ ტევა არ იყო. ამის მიზეზი ვაჟას კეთილი, მოსიყვარულე გული გახლდათ. მან კარგად იცოდა ბავშვის ბუნება. დიდი შესვენების დროს რაიმე სათამაშოს გამოიგონებდა და თვითონაც, ეს უზარმაზარი კაცი, ჩვენთან ერთად თამაშობდა, მარტო დიდთონეთელებს კი არა, სხვა სოფლებსაც მოჰყავდათ მასთან სასწავლებლად ბავშვები.

სამოგონებთ ვიგონებ იმ დროს, როდესაც პატარა თონეთის დალაქს — გლახა ქებაჟი მსწავლდა საყელოში ხელი, თრევით შემოიყვანა კლასში და სთქვა ვირა: რად უშლი შენს შვილს სწავლას? აი, ამ მოწაფეებთან გეუბნები: თუ კვლავ ხელი შეუშალე და სკოლაში არ გამოგზავნე ბავშვი, ზურგზე ტყავს აგადრობო. კაცო, ახლა ისეთი დროება მოდის, რომ ჩვენ, ქართველებს, სწავლის მეტი არაფერი გვიშველისო. შემდეგ მოწაფეებს მოგვმართა: აი, ბავშვებო, ვისაც ასეთი მამა ჰყავს, მითხარით და მე მას თვითონ მოვევლიო.

**ვანო რაზიკაშვილის
ნაამბობი**

გამიგონია, ბიძაჩემი ვაჟა ფშაველა ჭეილობისას კარგი მოკრივე ყოფილა. ისეთი ღონე ჰქონებოდა, რომ მუშტით გოჭიან ფიცარს ამტვრევდა ხოლმე.

თიანეთიდან მომავალი ვაჟა და მისი ორი ამხანაგი იორში უნდა გასულიყვნენ. იორი ადიდებული და საშიში გასასვლელი ყოფილა, ამიტომ ვაჟას ამხანაგებს ვერ შეუბედნიათ შიგ შესვლა.

ვაჟას გაუხდია ტანისამოსი, კისერზე დაუხვევია და ამხანაგებისთვის უთქვამს: მე ხელებს გავშლი, თქვენ ერთი ერთსა და მეორე — მეორე მკლავზე გადაამაწყქით, ისე შევალ წყალში, მძიმედ ვიქნები და წყალი ველარ დამძრავსო.

ასე მოქცეულან, იორს, რომელსაც თურმე მთელი ხეები და ქვები მოჰქონდა. მგზავრები იოლად გადაურჩნენ.

ვაჟა, როგორც ზემოთ ვთქვით, კარგი მოკრივე იყო. ვისაც გაართყამდა, ფეხზე ველარ გაჩერდებოდა.

ბოქაული ოზიევი ცხრა ფუთი სიმძიმისა იქნებოდა. ვაჟა საჭიდაოდ გამოუწვევია. ვაჟას უთქვამს: შენ ფეხსაც არ გამოგდებ, ერთი სილით წაგაქცევო. სანაძლეო დაუდვიათ. ვაჟას ერთი სილა გაუკრავს და ეს ამხელა კაცი მართლა გულაღმა გაშხლართულა დედამიწაზე. ვაჟას სანაძლეო მოუგია.

**სანდრო შანშიაშვილის
ნაამბობი**

ვაჟა ძალიან ამაყი და „ჯენტლმენი“ იყო. მე ის ქუჩაში ხშირად მინახავს. ხანდახან ხელში ეჭირა „ტროსტი“. ეცვა სუფთად დაწმენდილი ჩოხა-ახალუხი, გაკრიალებული წაღები ან ქართული წულეები და ყელზე კობტად გადადებული ჰქონდა ყაბალახი. თავზე იხურავდა „გარიბალდის“, ან ძვირფას კრაველის ფაფახს.

როდესაც ვაჟა ჩარგლიდან თბილისში ჩამოვიდოდა, თავის ძმასთან, სანდრო რაზიკაშვილთან ჩამოხტებოდა ხოლმე ვერაზე, მღეთის ქუჩაზე. ვაჟას თავისი წრე ჰყავდა. ვისთანაც დროს ატარებდა. ესენი იყვნენ: ივანე ბუჭურაული, შიო მღვიმელი, ნიკო კურდღელაშვილი (ნარკანი), ი. ევდომვილი, რ. ბებიაშვილი, ვეფხო კავკასიძე (მღვდელი), სიმონ დიაკონი (ტყემალაძე), ვ. გუჩია; და, დასასრულ, მუდამ ვაჟას მახლობელი და

კიდევაც ვნახავ გაზაფხულს

(სიმღერა)

კიდევაც ვნახავ გაზაფხულს,
ველ-მოდერებულს იასა,
სიკვდილის სიცოცხლედ მქცევულს,
იმის სიტურფეს ღვთიანსა,
ამწვანებულსა მთა-ბარსა,
დამწყაზრულს, ყვავილიანსა.
კიდევაც ვნახავ, ცა სჭექდეს,
თოვლის წილ წვიმა ცვიოდეს,
ანოფივრებდეს მიწასა,
მდინარეები ხვიოდეს,
აღარვინ იტანჯებოდეს
და აღარცვისა მშვიოდეს;
სიმართლის გამარჯვებასა
მთაზე არწივი ყიოდეს;
მეც მას ბანს ვეუბნებოდეს,
გული აღარა მტკიოდეს.
გუშინწინ ვნახე, გუშინაც,
გველი სწამლავდა იასა,
აშლიდა შხამსა და გესლსა,
ვერ კი აძლევდა ზიანსა.
ღღეს ვხედავ, ია მთელია,
სუნელოვანი, ნაზია,
გუცქერ და ვამბობ იმასვე:
რა ტურფა, რა ლამაზია!
გველი დაღოდავს მუცლითა,

არჩობს ბოდმა და ბრაზია.
კიდევაც ვნახავ, უხვადა
ვარდნი, იანი ჰყვოდენ,
ნაცარ-მტვრად იყვნენ ქცეულნი,
ვინაც გუშინა ზვაობდენ;
შხამის და გესლის მთესველნი
მოისპნენ, არარაობდენ,
ჩვენის სიკვდილის მსურველნი,
ყორნები ველარ ჩხაოდენ!
დაძბეროს სიცოცხლის სიომ
მომაკვდავს არე-მარესა,
გაუათანდეს სინათლე
ცაზე მზესა და მთვარესა,
უხვადა სძღვნიდნენ წყალობას
ამ ჩვენს დაჩაგრულს მხარესა,
ჩვენც, მსხვერპლნი ძალმომრეობის,
ცრემლს აღარ ვღვრიდეთ მწარედა,
ჩიტების ტკბილი გალობა
ისმოდეს ყოველ მხარესა.
ვიხილავ ხანატრელს სახეს,
რომ ამდგარიყოს მკვდრეთითა,
გვერდს ედგნენ მისნი ზვარაკნი,
გაფიცულები გვერდითა,
ჭაბუკნი, თავდადებულნი
ტრფიალით მეტის-მეტითა;
ტანს უმშვენებდესთ წყლულები
ერთგულ მამულისშვილებსა,
ანგელოზები დაფნისას
გვირგვინს აღგამდენ გმირებსა.

(1906 წ.)

დიდი თაყვანისმცემელი — დავით პავლიაშვილი, რომელსაც ამხანაგები „ნაპოლეონს“ ეძახდნენ.

ვაჟის მრავალი ნაცნობი ჰყავდა — „დიდრონი“ და „მცირენი“, მაგრამ ის თავისუფლად გრძნობდა თავს და ძალიანაც მოილხენდა ხოლმე, როცა მასთან იყვნენ ზემოთ აღნიშნული პირები.

ერთხელ ვაჟა ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის გამო თბილისში ჩამოვიდა. მარტო დადიოდა. არავის ეკარებოდა. როდესაც სადილად წავიყვანდით, სულ ოხრავედა და ბორგავდა.

— თავბრუდასხმული გამოვეშურე, — ამბობდა ვაჟა, — ეს რა ოხრობაა, გონს ვერ მოგსულვარ... ლამის ყველა მტრად ჩავთვალო და მკვლელად!

ვაჟა პურს ვერ ჰკამდა, კრიჭა შემეყარაო, ამბობდა. ხშირად მაგიდას დაეყრდნობოდა; თუ ვინმე არსებობდა მის ახლოს, იგი ვერ გრძნობდა. გავათავეთ სადილი, ანგარიში გავუსწორეთ და ავიშალენით, მაგრამ ვაჟა მაინც იჭდა. ბოლოს მე გამოვარკვიე, შემომხედა და მითხრა: ფიქრში წასულს — ილია მესაუბრებოდაო.

ილიას მკვლელობას მაშინდელი აბნეული ინტელიგენცია ვის არ აბრალებდა! ვაჟამ მაშინ პირველმა გამოთქვა ის აზრი, რომ ილიას მკვლელობა მეფის უნდარმერის მიერ არის მოწყობილიო.

სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში მრავალი შესანიშნავი ძეგლია. ყურადღებას გავამახვილებთ წყისის წარწერაზე, რომელიც 80-ოდე წლის წინ აღმოაჩინა გიორგი ბოგორიძემ (წყისე ადიგენის რაიონში შედის). წარწერა ასე იკითხება: „ეხე ჭუარი ჭრისტიისი მე, კოსტანტი, ძემან სტეფა-

ზურაბ
სარჯველაძე,
პროფესორი

პირველში, ჩვიდმეტ ნოემბერს, ამინ). წარწერა თარიღიანია. ა. შანიძემ გამოიანგარიშა, რომ აღმოსავლური (ირანული) წელთაღრიცხვის — შაჰრამანის — პირველი და დასავლური (ბიზანტიურ-რომაული) თვის ნოემბრის 17 — თანხვედობდა 618-619 წლებს. ამდენად, წარწერაც ამ წლებს შორისაა ამოკვეთილი. წყი-

ნესმან და გუდასმან აღმუშართე სახელსა მცხეთისა ჭუარისასა ნასყიდევსა ჭუეყანასა ზედა შაჰრამანსა ა საცოდ ჩუენდა ცოლისა და შვილთა, ნოენბერსა იზ, ამენ“ (რაც ნიშნავს: ჭრისტეს ეს ჭვარი მე, კოსტანტიმ, სტეფანეს და გუდას ძემ, აღმუშართე მცხეთის ჭვრის სახელზე ნაყიდ მიწაზე, ჩვენ დასაცავად, ცოლისა და შვილებისა, შაჰრამანის

სის წარწერა პირველი თარიღიანი ქართული წარწერაა. ჭვრის კვარცხლბეკზე შესრულებული ეს წარწერა იმითაც არის საყურადღებო, რომ იგი ე.წ. ჰაემეტი მეთყველების ამსახველია: აღჭურმარტი ზმნა გამოავლენს „ჭ“ პრეფიქსს (გავიხსენოთ უკანგორის წარწერის აღმუშართე ფორმა, სადაც „ზ“ გვაქვს).

სამხრეთ საქართველოში ჰაემეტი წარწერის პოვნა საკმაოდ მყარი საბუთია აკაკი შანიძის იმ მოსაზრებისათვის, რომლის თანახმადაც, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული იყო ჰაემეტი, ხოლო სამხრეთ-აღმოსავლეთ საქართველოში — ხანმეტი მეთყველება (რასაც მოწმობს მცხეთის, ბოლნისის, უკანგორის წარწერები).

წყისის წარწერა საინტერესოა აგრეთვე ცოცხალი მეთყველებისათვის დამახასიათებელი სხვა ფორმებითაც (სტეფანესმან, გუდასმან, ნასყიდევსა ჭუეყანასა; მცხეთისა ჭუარისასა და სხვ.). ამ წარწერაში გვხვდება ბუღბ, — ქალის სახელი. ეს სახელი დაედო საფუძვლად გვარებს: გუდაძე, გუღიაშვილი, გუღავა, გუღაგაძე და სხვ.

კვანძი. მე-18 საუკუნეში ფიზიკოსებს ძალზე ადელვებდათ საკითხი, თუ რანაირად გამოახსივებს გაზურბული სხეული ენერჯიას. ჩვენ ზომ სამყაროს სწორედ გავარჯარებული ციური სხეულების — ვარსკვლავების წყალობით ვიცნობთ.

1800 წელს გერმანელმა ფიზიკოსმა მაქს პლანკმა წამოაყენა ჰიპოთეზა, რომლის თანახმადაც ენერჯია, მატერიის მსგავსად, უმცირესი ნაწილაკებისაგან შედგება. ეს ნაწილაკები სხვადასხვა ხიდილისაა, რაც გამოახსივებული ტალღის სიხშირეზეა დამოკიდებული. ენერჯიის უმცირესი ნაწილაკის შეფარდება მის სიხშირესთან მუდამ ერთსა და

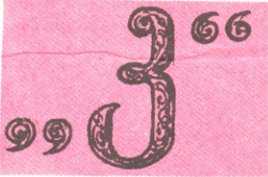
იმავე მნიშვნელობას იძლევა. რასაც პლანკის მუდმივა უწოდეს.

ენერჯიის უმცირეს ნაწილაკს მ. პლანკმა უწოდა კვანძი (ლათინური ნიტუვისაგან კვანძუმ — რამდენი, რაოდენ ბევრი) ენერჯიის შესახებ ამგვარი წარმოდგენის ნიადაგზე შეიქმნა კვანტური თეორია.

ელექტრომაგნიტური ველის (მაგალითად, სინათლის) ელემენტარულ ნაწილაკს ფოტონი ეწოდა (ბერძნული ფოტოს — სინათლე).

კინეზოქო. როცა ინგლისელი ზღვაოსნის, კაპიტან ჯეიმს კუკის ექსპედიციამ ავსტრალიის ნაპირზე გადაჰდა, მოგზაურები გააოცა უცნაურად მტომში ცხოველების დანახვამ და აბორიგენებს ჰკითხეს, ამ ცხოველს რა მქვიაო. აბორიგენებმა შეკითხვა ვერ გაიგეს და თავად იკითხეს, რა სურდათ თეთრ ადამიანებს. კითხვა ამნაირად ეღერდა: „კანგარუ?“ ინგლისელებმა ჩათვალეს, რომ ამ უცნაურ ჩანთოსან ცხოველებს კენგურუ ერქვათ.

კომეტი. ჩვენი წინაპრებისათვის საკმაოდ კარგად იყო ცნობილი ციურ სხეულთა მრავალფეროვნება — ვარსკვლავები, მზე, მთვარე, პლანეტები, მათი თანამგზავრები, აგრეთვე მათი მოძრაობის კანონზომიერებანი.

ზოგჯერ კი ისინი ცაზე ხედავდნენ იშვიათ მოვლენას — ე.წ. კუდიან ვარსკვლავს, ძველ ბერძნებს იგი მოგონებდათ ქალს, რომელიც მიფრინავს და უკან გაშლილ გრძელ თმას მიაფრიალებს. ბერძნულად გრძელ თმას კომეტისს მქვია, სწორედ აქედან წარმოიშვა სახელწოდება კომეტი.

დღეისთვის რამდენიმე ათეული კომეტაა ცნობილი. მათგან უველაზე „სახელმძოვცილია“ ჰალეის კომეტა, რომელიც თავის გაწევილ ორბიტაზე მოძრაობისას უველაზე მეტად უახლოვდება სწორედ დედამიწას.

დადგენილია, რომ კომეტა მცირე მასის მქონე სხეულია. მისი მასა დაახლოებით 100 მილიონჯერ ნაკლებია; ვიდრე დედამიწისა. შედგება მომცრო ბირთვისა და გაცილებით უფრო დიდი და გაიშვიათებული „ღრუბლისაგან“ (წყლის ორთქლი და უმცირესი მყარი ნაწილაკები — მტვერი). რომელიც მწესთან მიახლოებისას იწელება და მზისკენ მიმართულ კუდს წარმოქმნის.

3 გონებ, არ შეგცდები, თუ ვიტყვი, რომ მათ უკვე ჰყავთ თავიანთი ტელე-მაყურებელი. აღამიანები, რომლებსაც უკვე უყვართ კიდევ მათი შემოქმედების ეს ნედლი სიმწვანე, რომლებიც სიამოვნებით ხვდებიან მათ ყოველ გამოჩენას ტელეეკრანზე, დაგემოვნებით უყურებენ ბავშვური სისუფთავით გაჭერებულ მათ სიუჟეტებს.

ღიას, ამჟერად ნორჩ თბილისელ

ნაცნობი შეხვები

ბედუეპრანიღან

ტელეჟურნალისტებს გაგაცნობთ. აქვე გვინდა გაუწყოთ, რომ არამარტო ჩვენს რესპუბლიკაში უნიკალურმა ამ ტელესტუდიამ ცოტა ხნის წინათ უკვე იზეიმა თავისი ახალსახლობაცა და ახალმინიჭებული განათლების სამინისტროს საყმაწვილო სატელევიზიო ცენტრის სტატუსიც. დღეს იგი უკვე არსებობის მესამე წელს ითვლის. მუშაობის ამ მცირე დროისთვის კი უკვე თვალშისაცემია ჟურნალისტური ალღოიანობა, თვისება, რომელიც ამ 14-15 წლის პროფესიონალებს აერთიანებს.

ყველაფერი კი, როგორც ეს ხშირად ხდება ხოლმე, ერთი პატარა ბიჭის ოცნებით დაიწყო. ბიჭს ძალიან უნდოდა ტელეჟურნალისტობა. მაგრამ მოხდა ისე, რომ მშობლების

რჩევით, უნივერსიტეტში შევიდა ფიზიკის ფაკულტეტზე. ერთი რამ მაინც მოახერხა: პარალელურად ჩააბარა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის საზოგადოებრივ პროფესიათა ფაკულტეტზე, გეოფიზიკოსის დიპლომთან ერთად სამეცნიერო და დოკუმენტური ფილმების ავტორ-ოპერატორის დიპლომიც აიღო. ერთხანს იმუშავა მეცნიერ თანამშრომლად საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სამთო მექანიკის ინსტიტუტში. თუმცა აქაურ ექსპედიცია-ზივლინებებზეც „გაორებული“ იყო აქტიურად კორესპონდენტობდა სა-

ქართველოს ტელევიზიაში. იმ წლებში შეიყვარა ტელედოკუმენტალისტიკა. პირველი ფილმებიც გადაიღო. წარმატება საგრძნობი იყო და, ბუნებრივია, რომ გაუჩნდა მეტის გაკეთების მოთხოვნილება. მერე რალაცნაირად გაგრძელდა ბავშვობის ოცნება. მოესურვა, ყმაწვილობის ასაკშივე მისაწვდომი გაეხადა ტელესაქმე მისებრ დაინტერესებული ბავშვებისათვის. ასე გაჩნდა საყმაწვილო ტელესტუდიის მოწყობის იდეა. ზურაბ ოშენელის ჩანაფიქრით, ეს უნდა ყოფილიყო უნიკალური სტუდია, სადაც ზიარ სიხარულსა და პრობლემებზე მხოლოდ ყმაწვილებს უნდა ესაუბრათ თავიანთსავე თანატოლებთან.

ამ იდეის ხორცშესასხმელად შესაფერისი სიტუაციაც სულ მალე გამოჩნდა: შემთხვევით შეიტყო, მშვენიერი ვიდეოკომპლექსი რომ მიეტანათ თბილისის მე-18 საშუალო სკოლაში. სკოლის დირექტორს სპარტაკ წიქარაძეს, საინტერესო და ინიციატივიან კაცს, სხვა სიკეთებთან ერთად, ადგილობრივი

სამაგაწვილო ტელევიზიის კორპუსის დირექტორი ზურა რუსაძე

საინფორმაციო ბლოკის მოწყობაც ჰქონია ჩაფიქრებული. მივიდა წიკარიძესთან. გააცნო თავისი იდეა. ტელევიზიიდან ერთი-ორი მოხალისეც მიიყვანა. ასე დაიწყო...

უცებ შეიკრა თანამოაზრეთა ექვსკაციანი ჯგუფი. მთელი თბილისის სკოლები დაიარეს. საყმაწვილო ტელევიზიაში მუშაობის მსურველ ბავშვებს არჩევდნენ. იმ ოცდახუთიდან, პირველ „ტელეჟურნალისტებად“ მონათვლამდე ხუთთვიანი საგანგებო სწავლება რომ გაიარეს, დღემდეც თოთხმეტი ყმაწვილი მუშაობს სტუდიაში.

განათლების სამინისტროდან იმთავითვე ჰქონდათ დიდი თანადგომა. მაშინდელი მინისტრი, ბატონი გურამ ენუქიძე უშუალოდ დაეხმარათ იაპონური წარმოების საყოფაცხოვრებო ტელეკამერის შეძენაში. ასეთი იყო 1989 წლის ნოემბერი — თბილისის მე-18 საშუალო სკოლასთან არსებული საყმაწვილო ტელევიზიის დაბადების თვე.

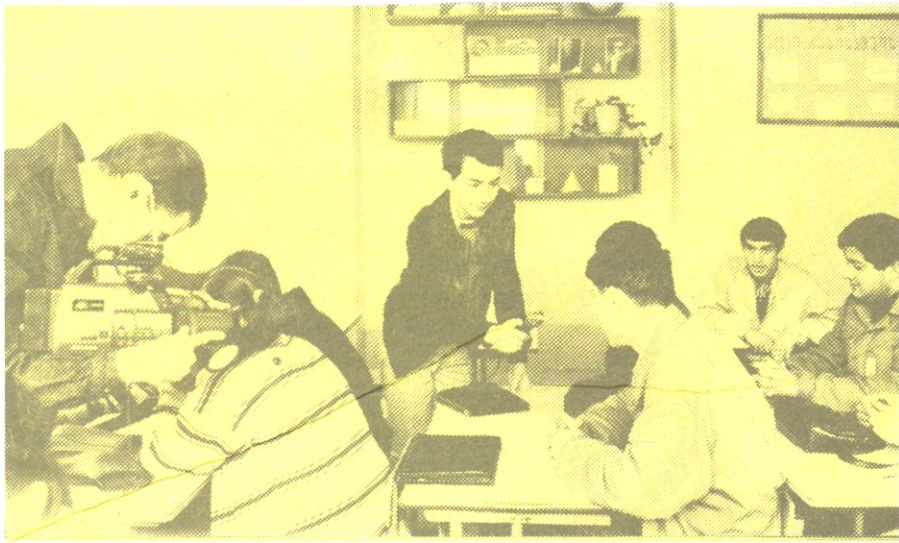
მომდევნო წლის დასაწყისიდან უკვე დაერქვათ საქართველოს ტელევიზიის აქტიური კორესპონდენტები. მარტო 1990-91 წლებში ეთერში ოცდარვა ტელეპროგრამა გადასცეს. ამ რამდენიმე ხნის წინათ კი პირველი საერთაშორისო კავშირებიც გაუჩნდათ. და, რაც მთავარია, არა მხო-

ლოდ უბრალო კავშირები, არამედ შემოქმედებითი თანამშრომლობისა და, მაშასადამე, შემოქმედებითი ზრდის არნახული შესაძლებლობაც.

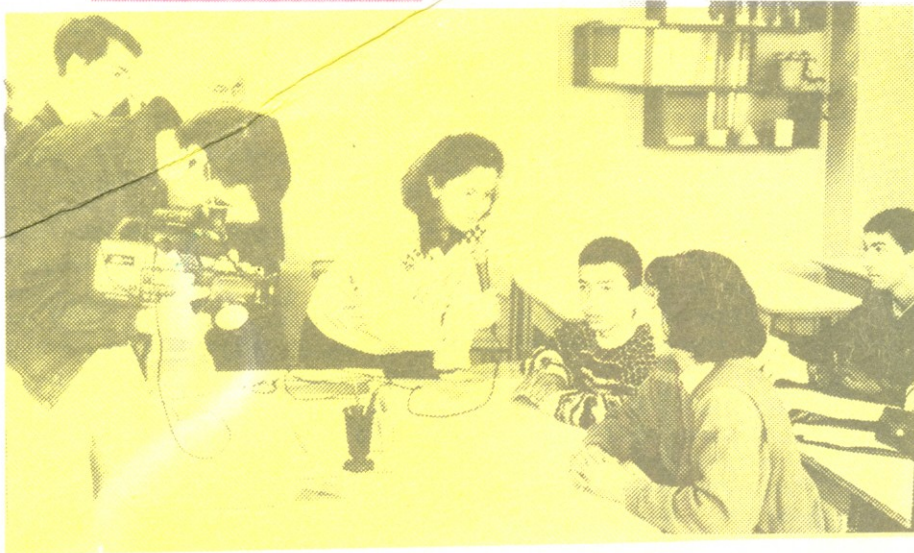
მოგეხსენებათ, ყველაფერი კარგი ბედნიერი შემთხვევის წყალობით ხდება და ამჯერადაც ასე მოხდა. სწორედ ბედნიერმა შემთხვევამ მიიყვანა გერმანელი რეჟისორი მიჰაელ ლაუტენბახი თბილისის მე-8 საშუალო სკოლაში, სადაც ჩვენი სტუდიის ნორჩი ტელეჟურნალისტი იკა გიორგაძე სწავლობს. მიჰაელ ლაუტენბახს, საქართველოზე შეყვარებულ კაცსა და გფრ-ის „საქართველოს კულტურის მეგობართა კლუბ“ პრეზიდენტს, ქართველი მოსწავლეებისათვის საჩვენებლად თავისი ერთი მშვენიერი ფილ-

მი ჰქონია ჩამოტანილი. ფილმის „ვიდეოწერილი გერმანულენოვან ბავშვებს“ დემონსტრაციის შემდეგ რეჟისორმა საპასუხო ფილმის გადაღებაც მოიწადინა გერმანული ბავშვებისათვის. ასე გაიცნო გამოცდილმა რეჟისორმა თავისი უმცროსი ქართველი „კოლეგა“ და მასთან ერთად, ახალდაბადებული ქართული საყმაწვილო ტელესტუდიაც. რომელიც მაშინ არცთუ სახარბიელო ადგილას — ლამის სარდაფში იყო დაბინავებული.

ერთი წლის თავზე ისევ ჩამოაკითხა. გამოტყდა, არ მეგონა. თუ ამდენს გააკეთებდითო, ამ დამეგობრების შედეგი იყო საყმაწვილო ტელევიზიის პირველი სტუმრობა გერმანიაში. ის უნიკალური შთაბეჭდი-

თამუნა მსაკია ახსნადა ახალ გადაცემას

ლებანი, გერმანიის უდიდესი ტელეკომპანიის „ცედეფისა“ და ბავარიის ტელევიზიის, კერძო რადიოკომპანია „შვარცვალდრადიოსა“ და გაზეთ „ბადიშე ცაიტუნგის“ შემოქმედებითი სამზარეულოს გაცნობით რომ შეიძინეს. მასპინძლები მოხიბლა საყმაწვილო ტელევიზიის არსებობის ფაქტმა. მათ განაცხადეს, რომ ასეთი ტელევიზია ბავშვებისათვის შეუფასებელია, უპირველეს ყოვლისა, თავისი ბუნებრიობის, გულწრფელობისა და უშუალოების გამო. აღიარეს, რომ ბავშვებს მობეზრდათ უფ-

სტუდიის ახალგაზრდა კორესპონდენტი გიორგი მარი

როსების რეცეპტებით „შემზადებული“ გადაცემების ყურება. ძალიან ისიამოვნეს გერმანულად შესანიშნავად მოსაუბრე ქართველ ყმაწვილთა მოსმენით.

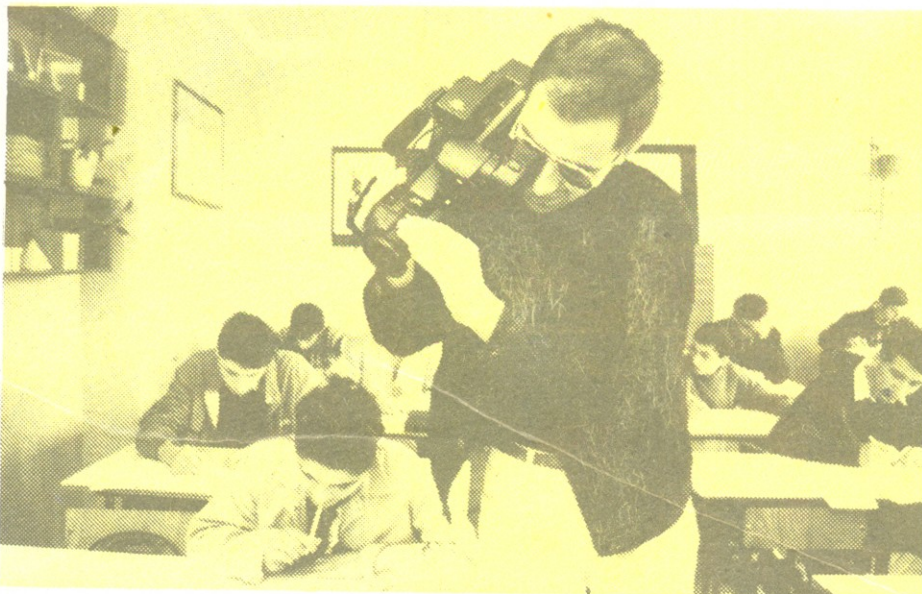
ამ ზამთარს თბილისში ჩამოაკითხეს. სწორედ დეკემბერში — იმ განია ომის დროს. მათ სტუდიაზე მომზადებული ის ვრცელი პროგრამა რა ზანია იხილა გერმანელმა ტელემყურებელმა. შემდეგ ეტაპზე უკვე მათთან სტაჟიორებად წარგზავნილ გერმანულ და ინგლისურენოვან ნორჩ ტელეჟურნალისტებს მოელიან, უკვე შემუშავებული ზიარი სამუშაო თემატიკის მიხედვით გაკეთებულ ერთობლივ ტელეპროგრამებს. საყურადღებოა, რომ ამგვარ თანამშრომლობას ზაარის მხარისა

რობით პოპულარულ სატელევიზიო პროგრამა „უტროში“ სულ ახლახან ნაყიდი საეთერო დრო — კვირაში ორი წუთი?! დიახ, ეს სხვა არაფერია, თუ არა პროფესიული აღიარება.

პოპულარობა და რეალურად არსებული თავყანისმცემლები კი ერთი აუცილებელი პირობაა იმისათვის, რომ კარგად დაწყებული საქმე კარგადვე გაგრძელდეს; რომ გასულ წელს სტუდიაში მისაღებ კონკურსში გამარჯვებულ 70 ბავშვს ახლა სხვა 70 დაემატოს, რომლებიც საკმაოდ ძლიერ ამ სკოლისგარეშე დაწესებულებაში თავიანთი სანატრელი პროფესიის ანაბანასა და სამზარეულოს შეისწავლიან. აქვე უნდა ითქვას, რომ საყმაწვილო სატელე-

ვიზიო ცენტრმა უკვე პრაქტიკულად მოსინჯა მეცხრეკლასელთა შესაძლებლობები დასაქმების შესაძლებლობაში. უფროსკლასელი აქ უკვე მუშაობს ასისტენტად და გასამრჯელოსაც ჩვეულებრივს იღებს.

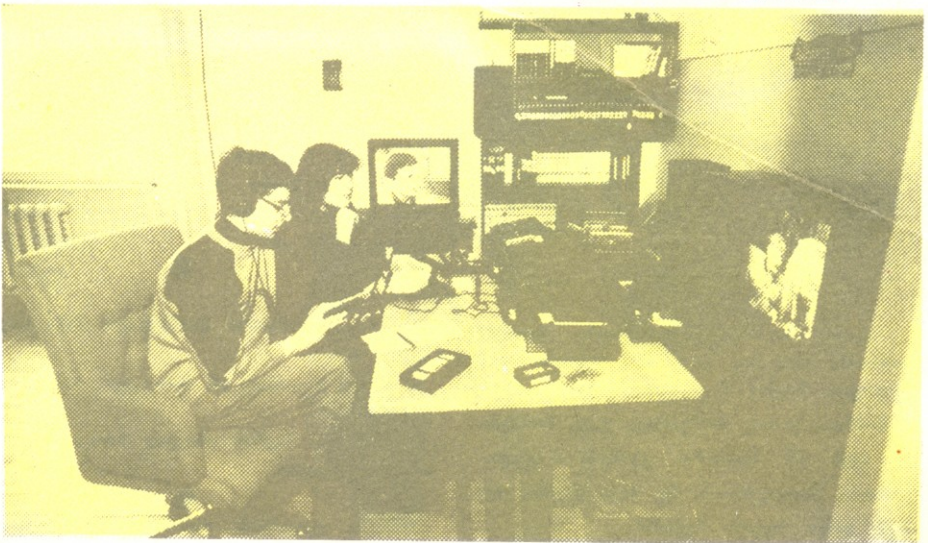
მაგრამ გვეგები გაცილებით უფრო შორს მიდის. ეს გახლავთ სამწლიანი პროფილური სკოლა, რომელიც შესაძლებელია, რომ სატელევიზიო ცენტრთან შეიქმნას და ცხრა კლასის დამთავრების შემდეგ სათანადო მონაცემების მქონე ყველა ყმაწვილს მისცეს აქ განათლების მიღების საშუალება. განა რით არის ცუდი პროფესიონალი ტელეჟურნალისტი თვრამეტი წლის ასაკში?! მობილური მუშაკი, ნამდვილი რეპორტიორი, რომელსაც აუცილებლად ექნება ზურგს უკან უცხოეთის რომელიმე ტელეკომპანიაში სტაჟიორად მუშაობის გამოცდილება. ვერაფერს იტყვი, შესანიშნავი პერსპექტივაა. ასე რომ, მეტი გზა არ აქვთ, უკეთეს ცვლას უნდა ელოდონ საყმაწვილო ტელევიზიის პირველი თაობელები: ნინო სურგულაძე, ზაზა რუსაძე, ნათია ბოგვერაძე, იკა გიორგაძე, მაია სხირტლაძე, თეა რამიშვილი, სალომე დაღუნაშვილი... თუმცა რატომ ჩამოვთვლი... ყველა ამათ თითოეული თქვენთაგანი ტელეეკრანიდანაც ხომ კარგად იცნობს?!

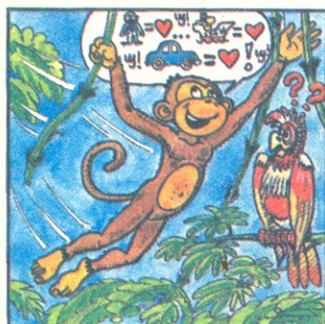

**ოკერატორი
დათო ჩიკვიშვილი
მუშაობისას**

და საქართველოს განათლების სამინისტროებს შორის ახლახან დადებული ხელშეკრულებაც ითვალისწინებს.

ასე თანდათან გაფართოვდა თანამშრომლობის მსურველ უცხოურ ტელეკომპანიათა წრე. მათში „ცედეფისა“ და ბავარიის ტელეკომპანიის გარდა უკვე აღნიშნულია ესპანეთის პატარა ქალაქ სანტა-კოლონის სატელევიზიო სტუდიისა და მოსკოვში ამასწინათ შექმნილი საერთაშორისო საბავშვო ტელეკომპანიის სახელები... ახლა რუსეთის ბავშვთა ფედერაციის თბოვნითა და სპონსო-

მე და მე

ლუიზა ხადამოს ლოცვას წარმოთქვამს. თქვა „პური ჩვენი არსობისა“ და ხახწრა-ფოდ დაამატა: „და შოკოლადიანი ნაყინი მოგვეცე ჩვენ“.

— ოლიო, გივარს დედა? — ეკითხება დედა.
— მივევარს, მაგრამ ცოტათი, — უპასუხებს გოგონა.
— რატომ ცოტათი? — უკვირს დედას.
— იმიტომ, რომ ჯერ პატარა ვარ, როცა გავიზრდები, დიდად შემევივარდები...

დედა დიანას წითელქუდას ზღაპარს უამბობს, როდესაც დედა იმ ადგილს მიუახლოვდა, ხადაც წითელქუდა უკვე ტყეში აღმონდა, გოგო, რომელსაც უკვე მოხმენილი აქვს ეს ზღაპარი, ვერის: — დედა, უთხარი წითელქუდას, ნუ შევა ტყეში, თორემ დიდი მკელი შეჭამს!..

ვანდა და მამამისი წაიჩხუბნენ. მამა დაემუქრა შვილს:
— თუ ტყეიანად არ მოიქცევი, ხახლიდან წავალ.
— წადი, მაგრამ თბილად ჩაიცვი, — დაარიგა გოგონამ.
ოლია დედასთან თამაშობს.

მარტინმა ტულევიზორის ეკრანზე შენიშნა დედა ღორი თავის გოჭებთან ერთად.
— დედა, — ჰკითხა მარტინმა, — გოჭებიც აქ არიან და მათი დედაც. მაშა ზაჟღაა?
— არ ვიცი, — უპასუხა დედა.
— აა, შე ვიცი, — თქვა ბიჭმა, — ნამდვილად ლუდის დახალეუვად წავიდა.

ადამიანები მალალ კოშკს აშენებენ. მას ბაბილონის გოდოლი ჰქვია. ადამიანებს ჰგონიათ, რომ ასე შეძლებენ, ზეცაში ავიდნენ. მაგრამ ღმერთს არ სურს, რომ ადამიანებმა ააგონ ეს კოშკი. ღმერთი შეაჩერებს მათ: არცერთს აღარ ესმის ერთმანეთის ენა.

• ვინც
 აფსაქნაფსაფსა ბაქნაფაფა აფსა და
 -ნაფა 'ფაფაფა ვაფაფაფა აფაფა 'ან
 -ფაფა აფაფაფაფა აფაფა აფაფაფა აფაფა
 -აფაფა 'აფა აფა 'აფაფა აფაფაფა 'აფა
 -აფაფაფა აფაფაფა 'აფაფაფაფა 'აფაფა
 -აფაფა აფაფაფა აფაფა 'აფაფაფაფა
 აფაფაფა აფაფაფა აფაფაფაფა აფაფა

14

მწყემსებმა ქალაქს მიაშურეს, რათა ჩვილი ენახათ. მათ იგი, როგორც ანგელოზმა თქვა, საქონლის სადგომში იპოვნეს. იესო გარეგნულად სხვა ნებისმიერი ჩვილისაგან არ გამოირჩეოდა, მაგრამ მწყემსებმა იცოდნენ, რომ იგი ღვთის ძეა. ანგელოზმა მათ აუწყა, რომ იესო მესიაა.

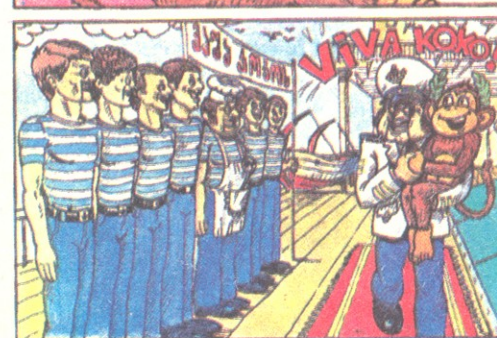
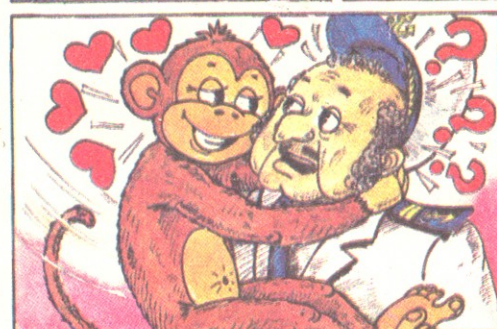
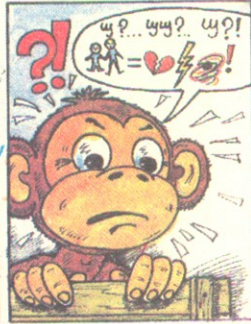
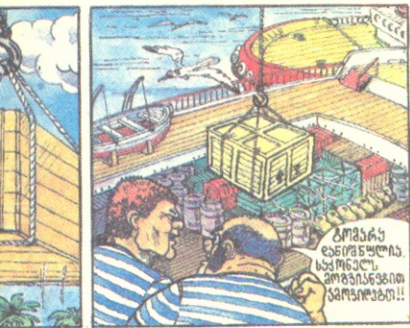

რენეჟჟაღად ჟაჟის სზს
 რამსყ 'რენეჟის რენი რსრენე რსაყ
 'თსრს . რსრსრგბნი რსამნიენიანი
 ნდამე რსრსრე 'რენიგე რენი
 რსრ რსრნი სზს რსაყ 'რდსრვი რ'რნი
 -რნი რნირე რნიანიენიენი რსრს
 რსრსრე რსრანიენი რნირე

01

რაფაელი ბიცოლასთან იყო და იქ ძალზე დაუმეგობრდა ლეკვს, რომელსაც ბელა ერქვა.

- ბიცოლა, წაეპალ ახლა ბელასთან ერთად ხახვიროლდ, - თქვა ერთხელ ბიჭმა.
- შე არ წამიყვან? - გაეხურმა ბიცოლა.
- ვერ წაგიყვან, რადგანაც მხოლოდ ერთი თოფი მაქვს, - უპასუხა ბიჭმა.

აღინა ზედაეს ზოლმე, როგორ იწვეოთებს ბეზია დააბადებულ თვალეებში პატარა ბოთ-

ლიდან რაღაც წვეთებს. ერთ ღღეს მიურბენია ბოთლი და ეუბნება:

- ბეზია, შენ ღღეს თვალეები არ მოვირწყვავს!

ხტაშევი ჩურჩულით ეუბნება ბეზიას:

- ბებო, იცი, მამას როგორ ეშინია მანქანების?
- მართლა? თავად გითხრა? - ეკითხება ბებო.

- არა, მაგრამ როდენაც ქუჩაზე გადავდივართ, ხულ იმას შეუბნება, ხული მაგრად ჩამჭიდევ და ერთად გადავიდეთო, - უპასუხა მატარამ.

ჭრეჭრე

ვიტეკი მამასთან ერთად შემოდგომაზე ტყეში ზვირობდა. ხიარულიხას იგი დააცქურდა მიწაზე გაფენილ ხის ფოთლებს და ბოლოს მამას ჰკითხა:

- მამო, გაზაფხულობით როგორ აღინაკს ფოთლები ხეზე?

პოლონურიდან თარგმნა
ბ. ბრიწიკაშვილიმა

ნაწარას ოქრო

ზლაპარი

ერთი კაცი იყო, რომელიც ოქროებს ინახავდა და არავისთვის არ ემეტებოდა.

ერთხელ, სიწმარში როცა მტრედის სიმშვილეს განიცდიდა, შემოესმა იღუმალის ხმა: „ეგ შენი ოქროები ხურო ნაწარას ეკუთვნის“.

ეს სიწმარი რამდენჯერმე გაუმეორდა და მოსვენებას არ აძლევდა. ბოლოს გაბეზრებულმა, გახეთქა ერთი კუნძი. ამოფულრა, ნაწყო თავისი ოქროები, პირი გადაუჭედა და მდინარეში გადააგდო: „გნანოთ, ახლაც ხურო ნაწარასი იქნებიო?“

გადაწყვიტა კი: უნდა უმკვეთლად ვინახულო ის ვიღაც ხურო ნაწარაო, და მეორე დღესვე გაუდგა გზას. როგორც იყო, კითხვა-კითხვით მიაგნო. ხურო მახლობელ სოფელში ცხოვრობდა და მეტად პატიოსანი კაცის სახელი ჰქონდა.

სტუმარი შინ შეიპატიუეს, მაგრამ დახეთ მის გაკვირვებას: ის კუნძი, წინააღმდეგ მდინარეში რომ გადაისროლა, ხურო ნაწარას ეზოში ეგდო.

მასპინძელმა აუხსნა: აქ გასაკვირი არაფერია, როგორც ხურო, ყოველ დღით მდინარის პირას ჰერებებისა და სხვადასხვა კუნძების ასაკრეფად დავიარებო.

ოქროების პატრონმა უამბო: ეს კუნძი მდინარეში გადავადე და შიგ ჩემი ოქროებია დამარხულიო. მერე ამ მოქმედების მიზეზიც აუხსნა.

მაშინ ხურო ნაწარამ ცული აიღო, კუნძი გააპო და, მართლაც, ოქროები აღმოჩნდა შიგნით.

ნაწარამ საუნჯე უკანვე შეაძლია პატრონს, მაგრამ ის არ იღებდა: ალბათ შენი ყისმათია, შენზედ ალალიაო!

ღვთისნიერმა ხურო ნაწარამ ბოლოს სხვა ხერხი იხმარა — ცოლს პური გამოაცხოზინა. პურში ოქროები მოათავსა და ცოლს უთხრა, წასვლის დროს ჩვენს სტუმარს გაატანე, პურს მაინც წაიღებსო!

ასეც მოხდა. წაიღო სტუმარმა საგზალი და შინისაკენ გასწია. გზაში გაახსენდა, რომ ფეხსაცმელი გარღვეული ჰქონდა. ხარაზთან მივიდა და უთხრა: ფეხსაცმელი გამიკეთე და საფასურად პურს მოგართმევო!

ხარაზმა ფეხსაცმელი გაუკერა და პური კი შეგირდის ხელით შინ გაგზავნა.

როცა ხარაზის მეუღლემ პური დაინახა, გახარებულმა შესძახა: როგორა ჰგავს ხურო ნაწარაანთ პურს, მაინც მმართვეს და მოდი. ბარემ ნაწარაანთ სესხს გავისტუმრებო!

როცა ხურო ნაწარამ თავისი პური შინ დაბრუნებული ნახა, წარმოსთქვა: მართლაც რომ ეს ოქროები ჩემზე ალალი ყოფილაო!

მხატვარი
გაიოზ შოხნიშვილი

ბუღბუღი

საოცარია, ბუღბუღი ყველას გამო-
რჩევით უყვარს — იმათაც, ვისაც ის
უნახავს და მისი გალობით დაშტკბა-
რა და იმასაც, ვისაც არც თვალთ
უნახავს და არც ყურით მოუსმენია.
და ეს, უპირველესად, პოეტების დამ-
სახურება უნდა იყოს, ყველგან და
ყველა დროში ასე რომ უქიათ ბუღ-
ბუღის ტკბილზმოვანება. ბუღბუღი
რომ ნახოთ, იქნებ ერთგვარად, გაწ-
ბილდეთ კიდეც, იმდენად ჩვეულებრი-
ვია ეს დიდებული ფრთოსანი-მგალო-
ბელი შესახედად. თუნდაც ჩვენში გა-
ვრცელებული სამხრეთული ანუ და-
სავლური ბუღბუღი ავიდოთ — არც
ნაირფერი ბუღბუღი, არც გრძელი
ბოლო, არც თავსამკაული რამ, არც
რაიმეთი გამორჩეული ნისკარტი —
არა, ერთი პატარა, ყავისფერი ბუღ-
ბუღით შემოსილი ჩიტია, ერთი ეკ
არის, რომ ზევით უფრო მუქი ფერი
დაჰკარავს და ახალგაზრდობაში მკე-
რდი და ზურგი მოყავისფრო ლაქე-
ბით ეფარება. ეს არის და ეს. ერთად-
ერთი, რაც ბუღბუღს ყველა სხვა
დარჩენი ფრინველისაგან გამოარ-
ჩევს, მისი შეუდარებელი სტვენა-
გალობაა. ბუღბუღი დღეც მღერის
და ღამეც, მაგრამ ღამეული გალობა
მაინც გაცილებით ტკბილია. შემოჯ-
დება მამალი ბუღბუღი ხადლაც, ხის
ან ბუჩქის ქვედა ტოტზე გარინდებ-
ულ ღამეში, ყელს მოიდერებს და გა-
ლობს. და ეს გალობა სულსაც უმშ-
ვიდებს ადამიანს, შავ ფიქრებსაც გა-
დაუყრის და სიცოცხლის მშვენიერე-
ბასაც შეახსენებს. ეს კი ასეა, მაგრამ
თურმე ყველა ბუღბუღი როდი გა-
ლობს ეგზომ მომხიბვლელად. თქვენ
წარმოიდგინეთ, მათ შორის სუსტი
მგალობლებიც ყოფილან. საქმე ისაა,
რომ სიმღერის ნიჭი ბუღბუღს თან-
დაყოლილი კი არა, შეძენილი ჰქო-
ნია, შეძენას კი მხოლოდ ისინი ახე-
რებენ, ვისი გულისთვისაც მანუ-
ან მეზობლები გაირჯებიან და ასწა-
ვლიან.

ახლა ჩვენი მგალობლის წარმომავ-
ლობა და ცხოვრების ნირსაც გავეც-
ნოთ. სამხრეთული ბუღბუღი მობუ-

დარი გადამფრენი ფრინველია. მისი
სამშობლოა კეროპის დასავლეთი,
ცენტრალური და სამხრეთი ოლქები,
ჩრდილო-დასავლეთი აფრიკა, სამხ-
რეთ-დასავლეთი და ცენტრალური აზ-
ია. საქართველოში იგი აპრილში გა-
მოჩნდება ხოლმე და სექტემბრამდე
რჩება. როგორც წესი, ჯერ მამლები
მოფრინდებიან, გუნდგუნდად შეიკრი-
ბებიან და თავიანთი გალობით გეზს
აძლევენ მათ კვალდაკვალ გამოფრე-
ნილ დედლებს. მაისის ბოლოს ბუღ-
ბუღი ბუღის შენებას იწყებს. მიწაზე
ან ხის ქვემო ტოტებზე მოთავსებულ
ხშირ ბუჩქნარში, ხმელი ფოთლები-
სგან, ბალახისა და ცხოველების ბე-
წვისგან გაკეთებულ, კარგად შენიღ-
ბულ ბუდეში დედალი ბუღბუღი 4-6
მოყავისფრო კვერცხს დებს. კრუხო-
ბა ორ კვირამდე გრძელდება. ასე, თე-
რომეტი დღის შემდეგ ბარტყები ბუ-
დეს ტოვებენ და ხშირ ბუჩქნარში
იმალებიან. ვიდრე დაფრთიანდებოდ-
ნენ და საჭმლის შოვნას იწყავლიდ-
ნენ, მათზე მშობლები ზრუნავენ. სამ-
ხრეთული ბუღბუღი ძირითადად,
მწერებით, იშვიათად კი კენკრითაც
იკვებება. ბინადრობს ბუჩქნარში, წყა-
როების, ნაკადულების, მდინარის ნა-

ოჩოპინგრეს საზრდისი

პირებზე, ტყისპირებში, მთის ფერ-
დობებზე, ბაღებში.
საქართველოში ჩვეულებრივი ანუ
აღმოსავლური ბუღბუღიც არის გა-
ვრცელებული, თუმცა კი მხოლოდ
მიმოფრენისას გვხვდება. ჩვეულებ-
რივი ბუღბუღი ძალიან ჰგავს სამხ-
რეთულს. ისიც მასავით პატარაა (სი-
გრძე 160-190 მმ, წონა 25 გ-მდე),
მასავით მოკრძალებული, ოღონდ ოდ-
ნაე უფრო მუქი შეფერილობისაა. ერ-
თი ის არის, რომ, მისგან განსხვავე-
ბით, კისერსა და მკერდს პატარა-პა-
ტარა ყავისფერი სიჭრელე უფერად-
ებს. თავისი ახლო ნათესავივით ეს
ბუღბუღიც მიმომფრენია, ხშირ ბუ-
ჩქნარში იკეთებს ბუდეს და მოყავის-
ფრო კვერცხებსაც 4-6 ცალს დებს.
მისი ბარტყებიც 13-14 დღის კრუ-
ხობის შემდეგ იჩეკებიან და 11-12
დღის შემდეგ ტოვებენ ბუდეს. მამა
აქტიურად ეხმარება დედას ჯერაც
დასაფრთიანებელი შთამომავლობის
მოვლა-გამოკვებაში. ჩვეულებრივი
ბუღბუღიც საუცხოო მგალობელია,
თუმცა მათ სიმღერაში რაღაც სხვაო-
ბა მაინც არის, რის შემჩნევაც მხო-
ლოდ გამოცდილ ორნიტოლოგს თუ
შეუძლია.

ნაწყანი
ნაკადული

მოჩუხჩუხება ნაკადული და თან ჩიოდა, ბევრი სოფელი არსებობს, ზოგი ცუდია და ზოგიც — კარგი. ახლა ცუდი სოფლის ჯერი დადგა და ვნახოთ, როგორ მომექცევიან. თუ ცუდად მომექცენ ამ სოფელში, გავშორდები მას და წავალ იქ, სადაც კარგი ბავშვები არიან და მათთან ვი-რაკრავებ. ჩავუბრუნებ მოშრიალე ტყეს, საიდანაც ისმის ჩიტების საამო ჭიკჭიკი, გავალ მდელოზე, სადაც ყვავილებს ფერხული გაუჩაღებიათ და თითქოს ერთმანეთს აწონებენ თავს. როდესაც მათ ვუცქერ, გული სიხარულით მევსება და უფრო ვუმატებ ხმაურით სვლას. ამ დროს თავი მეტად ბედნიერი მგონია, რადგან ამდენი სილამაზის დანახვის უნარი მომცა ღმერთმა. ხანდახან ცუდიც მხვდება გზაზე — ზოგჯერ უგულლო ადამიანი ჩახერგავს ჩემს კალაპოტს და დიდი ძალა მადგება, რათა თავი დავაღწიო ამ საშინელუბას...

ალიკო ფანჯავიძე,
თბილისი, მე-7 საშუალო სკოლა,
VI კლასი.

ქუჩები გუბეებით დალაქავდა, ჩაშავდა, მერე ტალახად იქცა. მზემ ნაწვიმარი შეისრუტა, წყურვილი დაიცხო. მერე სახურავებიც ალოკა, ბოლოს ყველაფერს აღმური აადინა.

სალამოს ქუჩის ნაოჭები ისევ ამოივსო, გუბეებმა თვალები გაახილეს. ვილაკის ტალახიანმა ფეხსაცმელებმა გუბეში ჩატომა. წყალი აიძვრა, აიძრიხა. შარვალზე ქუჭყიანი წვეთები მიაშხურა გაბრაზებულმა.

ორი გუბე უდარდელი ცის გემბათს აჰყურებდა.

ცაზეც გუბეები მოფენილიყვნენ.
— ეი, შენ, — ასძახა გუბემ ერთს.
— მოვალ, მალე წვიმად მოვალ. — ხელი დაუქნია ღრუბელმა.

ინო მინაშვილი,
თბილისი, ხაღამოს სწავლების
მე-8 სკოლა, X კლასი.

ზარმაცის ოცნება

ვერაფრით ვერ გამიგია,
რატომ ხდება ასე:
დაგვევამენ და გვესწავლიან
თორმეტიდან ცხრა თვეს.
მე რომ უკვე დიდი ვიყო,
იყოს ჩემი ნება,
იმ თორმეტ თვეს მექნებოდა
მხოლოდ დასვენება.
— შე სულელო ბიჭო დათო, —
ეცინება მაკას, —
თუ გინდა, რომ დიდი გახდე,
სწავლა უნდა მაგას!

თინათ ფრცხიშვილი, 9 წლის, 1992 წ.

დედა არის გულის ვარდი,
იმედი და ერთგულება,
დედიკოზე უფრო კარგი
ქვეყნად არვინ შეგულება.

კეთილმო თხინავალელი,
თბილისი, 88-ე საშუალო
სკოლა, VI კლასი.

პადენი

სიჩუმე, სიბნელე სრული.
საათი არ ითვლის წამებს.
კერბერი დარაჯობს მკაცრად
პადესის ჩარაზულ კარებს.

სიჩუმე, სიბნელე სრული.
აქ მუდამ სიცივე სუფევს.
გაყინულ, გათოშილ გულებს
საკმეველს არავინ უკმევს.

ნუ ელი, ნურავის ელი, —
არასდროს არ მოუა იგი...
მიჰყვება ერთმანეთს უზმოდ
გარინდულ ღამეთა რიგი.

სიჩუმე, სიბნელე სრული.
საათი არ ითვლის წამებს.
კერბერი დარაჯობს მკაცრად
პადესის ჩარაზულ კარებს.

ეკა ბარბაქაძე,
ზესტაფონი, როდინოლის
საშუალო სკოლა, IX კლასი.

**ჩვენებური
ქორწილი
კვლად**

თიანეთი უძველესი ტრადიციების მქონე რაიონია, ძველად მთიულეებსა და ფშავლებში ქალის გათხოვება ხდებოდა შუამავლის (მაჭანკლის) საშუალებით.

ვაჟის ოჯახი ხურჩინებში ჩასდგამდა არყით სავსე ტიკებს, პურს და წავიდოდნენ ქალის სათხოვნელად. ქალის მშობლები კითხულობდნენ ვაჟის წინაპართა ვინაობას, გვარი-შვილობას. ასევე იქცეოდა ბიჭის ოჯახიც. ბიჭის მშობლები ყურადღებას აქცევდნენ ქალის მიერ საოჯახო საქმეების ცოდნასა (იმ დროს ქალის სწავლას ყურადღება არ ექცეოდა) და პატიოსნებას. თუ ორივე მხარე თანახმა იქნებოდა, მაშინ დაინიშნებოდა ნიშნობის დღე. ქალის დასანიშნად ვაჟი ყიდულობდა იმას, რისი საშუალებაც ჰქონდა მის ოჯახს.

ნიშნობის დღისთვის ემზადებოდა როგორც ქალის ოჯახი, ასევე ბიჭის ოჯახიც. ნიშნობის დღეს სასიძოს

ოჯახი მიდიოდა ცხენებითა და ურმით. მიჰქონდათ პური, არაყი (ყიბიტაური). საპატარძლოსთვის ნაყიდი ნივთები და მიჰყავდათ ცხვარი. ვაჟს თან ახლდა ხელის მომკიდე (მეჯვარე). გოგოს ოჯახში იკვლებოდა ცხვარი. სუფრასზე მიჰქონდათ პური, მწნილი, ყველი. სუფრას რომ მიუსხდებოდნენ, სასიძო მარჯვენა ხელის შუათითზე უკეთებდა ბეჭედს და გოგო უკვე დანიშნულად ითვლებოდა. შემდეგ იწყებოდა ლხინი. ნიშნავდნენ თამადას, რომელიც უძღვებოდა სუფრას.

მეორე დღეს სასიძო ბრუნდებოდა უკან. მას უფლება არ ჰქონდა, დანიშნული გოგო ქორწილამდე წაეყვანა.

ხეცურეთში ნიშნობის განსხვავებული წეს-ჩვეულება იყო. ისინი საპატარძლოს ნიშნავდნენ აკვანში. გოგოს მშობლებს უფლება არ ჰქონდათ, იგი სხვაზე გაეთხოვებინათ. ამ წესის შელახვის შემთხვევაში გამტყუნებულ მხარეს ახდევინებდნენ ხარკს.

დანიშნვიდან შეთანხმებული დროის შემდეგ ინიშნებოდა ქორწილის დღე. ეს დღე უფრო ხშირად ინიშნებოდა შემოდგომით, რადგან ამ დროს ხდიდნენ არაყს, აკეთებდნენ მწნილს. ქორწილის წინა დღეს ვაჟის ოჯახი გზავნიდა არაყს, პურს, ცხვარს. ქორწილში იკრიბებოდნენ ოჯახის მეზობლები და ნათესავები. ბიჭის მაყრიონი მიდიოდა ურმებითა და ცხენებით, ზამთარში კი მარხილებით.

ბიჭს თან ახლდა მეჯვარე. როდესაც მაყარი მიდიოდა პატარძლის სახლში, იმართებოდა ცეკვა-თამაში. საკრავები იყო დოლი და გარმონი. პატარძალი იმალებოდა მეზობლის სახლში. ხდებოდა პატარძლის გაყიდვა. პატარძალს ყიდდა მდადი და ყიდულობდა ბიჭის მეჯვარე. გაყიდვის შემდეგ მდადი ხსნიდა იმ ოთახის კარს, სადაც იყო პატარძალი და ნეფეს გამოჰყავდა იგი, ნეფედლოფალი დასხდებოდა გაშლილ სუფრასთან, საჯაროდ. მათ ადგამდნენ გვირგვინს და იწყებოდა ლხინი. ირჩევდნენ თამადას და ეჯიბს (მყეფარს). ხდებოდა ხალხის მიერ მიტანილი საჩუქრების სახალხოდ გამოცხადება, რომლის შესრულებაც

ეკისრებოდა ეჯიბს. ახლობლებს მიჰქონდათ, რის საშუალებაც ჰქონდათ: ხელით მოქსოვილი მამაკაცის წინდები, საკაბეები, ვაჟისთვის სახალათები. ფული: სამი მანეთი, ზუთი მანეთი, ჭურჭელი, ფარდაგები. მზითვად აძლევდნენ ლოგინს, მატყლს, ფარდაგებს, ხურჩინს, ხალიჩას, საკერავ მანქანას, კამოდს. მზითვის დახსნა ეკისრებოდა ნეფის დას, მას მეურმისათვის უნდა მიეცა ქათამი, არაყი, წინდები. თუ ნეფის და არ დაიხსნიდა მზითვეს, მაშინ მეურმე ჯიუტობდა — არ იძლეოდა ბარგს, როდესაც მაყარი მოვიდოდა, ნეფე-დელოფალს კარში ხვდებოდა ნეფის და თაფლიანი ჯამითა და კოვზით. კარშივე აკმევდა თაფლს, კარშივე უდებდნენ თევზს, რომელიც ფეხით უნდა გაეტეხა პატარძალს. შემდეგ შედიოდნენ სახლში, ლოცავდნენ ნეფე-პატარძალს. იმართებოდა ცეკვა. ბიჭის დედას ცეკვის დროს ხსნიდნენ თავსაფარს და უხევდნენ, ნახევებს ურიგებდნენ გასათხოვარ და დასანიშნ გოგო-ბიჭებს. ამის შემდეგ სხდებოდნენ სუფრასთან. აქაც ისეთივე ლხინი იმართებოდა, როგორც იყო ქალის ოჯახში. მეორე დღეს კეთდებოდა ზინკალი და გრძელდებოდა ქორწილი. ამ დღეს ქალის მაყრები შემოივლიდნენ სოფელს, იჭერდნენ ქათმებს და მიჰყავდათ ქალის ოჯახში, სადაც განაგრძობდნენ ლხინს.

ხატუნა აფციაური,

თიანეთის რ-ნი, ნაქალაქარის სა-
შუალო სკოლა, X კლასი.

ქრისტინეს (დადიანის „ნიწოშვილის გურია“), მხიარულ გვირუკუნულ ქადაპის „კოლმეურნის გეგმები“ და პირველ კატარინას (შექსპირის „პირველის მორჯულება“) და ყველა სხვა დანარჩენ ასამდე როლს, რომლებსაც მუდამ გამოარჩევდა მსახიობის მაღალი პროფესიონალიზმით, დახვეწილი არტისტიზმი და, რაც მთავარია, გულწრფელობა, ფსიქოლოგიური სიღრმე.

ახალგაზრდა, და მეტადრე, მოზარდი თაობა მხოლოდ ეკრანზე განსახიერებელი როლებით იცნობს ამ დიდებულ მსახიობს და თუმცა კინომისი შემოქმედების მხოლოდ ერთი ნაწილი, ერთი მხარეა, აქტიორული დიდოსტატობის დასტურად ისიც კმარა.

ისევე, როგორც თეატრში, სესილია თაყაიშვილს არც კინოში გაურჩევია ოდესმე დიდი და პატარა რო-

სესილია თაყაიშვილი

თუმცა კი იცოდა, რომ მიიღებოდა ღვაწლმოსილ თავის შვილებს ხალხი გამორჩეულ ადგილს მიუჩენს სამუდამო განსასვენებლად, სიკვდილის წინ ქალბატონმა სესილიამ თავისი ნებს დაუბარა, ჩვეულებრივ სასაფლაოზე დაესაფლავებინათ, უხმაუროდ, მოკრძალებულად და მშვიდად. დიდი მსახიობის უკანასკნელი სურვილი უწინარესად იმაზე მეტყველებს, რომ იგი ადამიანიც დიდი ყოფილა.

სცენისადმი, აქტიორული ხელოვნებისადმი უდიდესი კრძალვის გრძნობით შეაბიჯა ახალგაზრდა სესილია თაყაიშვილმა 1926 წელს აფაღანის სახელობის დრამატულ სტუდიისადმი, ზოლო იქიდან გამოსულმა შექმნილ ოსტატობასთან ერთად იმ კრძალვას მიმატებული შემოქმედებრივი დაეჭვების გრძნობაც გამოიყოლა თან, რომელიც მთელი სიცოცხლე არ განელებია.

სწორედ შემოქმედებრივი დაეჭ-

ვების საოცრად გამაფრებულ გრძნობას, საკუთარი თავისადმი უდიდეს მომთხოვნელობას უთქმევენებია უარი მისთვის შეთავაზებულ უამრავ როლზე. ეწინააღმდეგებოდა, სულ მცირედი სიყალბეც რომ არ შეჰპარვოდა მის მიერ განსახიერებულ სახეს და ამით ან მაყურებელი არ შეუტრაცხეყო ან სამსახიობო ხელოვნება არ დაემდაბლებინა და რაკილა უტყუარად იცოდა, რას იგუებდა მისი ნატიფი აქტიორული ბუნება და რას — ვერა, ვერავინ და ვერაფერი ვერ აიძულებდა, ისეთი როლიათვის მოეციდა ხელი, რომელსაც თავისად ვერ აღიქვამდა.

უფროსი თაობის მაყურებელი სიამოვნებით იხსენებს სესილია თაყაიშვილის მიერ სცენაზე განსახიერებულ სრულიად განსხვავებულ სახეებს — ინგლისის გულზვიად დედოფალს ელისაბედს (შილერის „მარია სტიუარტი“), გურულ გლეხის ქალს

ლი. მისთვის, ჭეშმარიტი მსახიობისთვის, მთავარი იყო, გვირის სახე

სესილია თაყაიშვილი კატარინას როლში (შექსპირის პიესა „პირველი დოლის მორჯულება“)

სცენისა და სინოკრატული დიდოსტატების პორტრეტი

მართალი და დამაჯერებელი ყოფილიყო, მაყურებლის გონებასაც მისწვდომოდა და გულსაც. თითქოს პატარა, სახასიათო როლებია: ეზოს კორისკლიტე ვასასია („ჩვენი ეზო“), ადამიანურ სიკეთეში დაეჭვებული ელისაბედი („სხვისი შვილები“), ანჩხლი ელპიტე („საბუღარელი კაბუკი“), გულგაწყალებული ბუღალტერი („კისფერი მთები“), მაგრამ რა დიდი ოსტატობით, გმირის ხასიათის რა ღრმა წვდომით არის თითოეული მათგანი შესრულებული. თვალს ვადევნებთ სესილია თაყაიშვილის ამ გმირებს ეკრანზე, გველიმება, თავს ვერ ვიკავებთ და დროდადრო წამოვიძახებთ — „აუჰ, ნაღდი ჩვენი მეზობელია, რა!“ „ჩემი შინაბერა მამიდაც ზუსტად ასეთია!“ „ზედგამოჭრილი ჩვენი ბუღალტერია!“ ეს კი უპირველესად მსახიობის თამაშის დამაჯერებლობაზე მეტყველებს, რაც ადვილი მისაღწევი არ გახლავთ.

ახლა ქალბატონ სესილიას მიერ განსახიერებული ბებიებიც გავიხსენოთ — მანანასი („მანანა“), რეზიკოსი („თოჯინები იცინიან“), მარიტასი („ნატურის ხე“), ლექსოსი („როცა აყვავდა ნუში“) და, რა თქმა უნდა, ზურიკელასი („მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“). ყველა მათგანი სხვადასხვა და მაინც ყველა მათგანი მზრუნველი, ალერსიანი და შვილიშვილისთვის თავმკვდარი. და რაღა თქმა უნდა, ბებიების ამ წყებამი

განსაკუთრებით ოღლა ბებია გამოირჩევა. სსოცარი დამაჯერებლობით, სითბოთი და იუმორით ვააცოცხლა მსახიობმა ნოდარ დუმბაძის ლიტერატურული გმირი (იგივე როლი ს. თაყაიშვილმა უფრო ადრე მარჯანიშვილის თეატრის სცენაზე შესარულა) და სახის განზოგადების ისეთ დონეს მიაღწია, რომ ზურიკელას ბებია ლამის ყველას გაგვიხადა ბებიად.

ს. თაყაიშვილის ერთ-ერთი ბოლო ნამუშევარი იყო ასინეთას როლი („დათა თუთაშხია“). კვლავ არც ერთი ყალბი ინტონაცია, ყესტი თუ გამოხედვა, კვლავ საოცრად დაზვეწილი არტისტიზმი, განსახიერებული გმირის ბუნების ღრმა წვდომა, უზადლო გემოვნება, საუცხოო იუმორი და კიდევ ერთი დიდებული ეკრანული სახე.

ყოველი შეხვედრა ქალბატონ სესილია თაყაიშვილის შემოქმედებასთან პატარა დღესასწაულია ჩვენთვის, დღესასწაული, რომელიც სიკეთესა და სინათლეს გვმატებს, და ვფიქრობთ, ყოველი ჭეშმარიტი შემოქმედის ერთ-ერთი დანიშნულებაც სწორედ ეს უნდა იყოს.

მ. გოდუარკიშვილი

სცენა სპექტაკლიდან „მარდი ასფრატლოვანი“. ს. თაყაიშვილი — პაპალა, ალ. შორშოლიანი — ერასტი (1962 წ.).

ს. თაყაიშვილი (მარადია) თ. პაპალა. კის ფილმი „ნატურის ხე“.

ს. თაყაიშვილი (ბაბუა) შამსადინი პინესაში „რომეო და ჯულიეტა“.

ს. თაყაიშვილი (ბებია) სპექტაკლი „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“.

დღეის დღეები

სოლომონ
დემურხანაშვილი

მ ო ტ ბ რ ო ბ ა

მხატვარი
კარლო შარულია

შაჰინშაჰი უგუნებოდ იყო.

დიდიდანვე უცნაური წაღველი აპყვა, იმედმოძარცვული და სასოწარმყვეთი.

რა იყო ეს ყოვლისწამლეკავი სევდა, საიდან მომბერა არსთა გამრიგებ, სიკვდილის გეში ხომ არ აიღო მისმა ბებერმა სხეულმა და სოდომის ცოდვით დამძიმებულმა სულმა? ნუთუ წუხანდელმა საზარელმა სიზმარმა დაწაფრა ასე მრისხანე შაჰ-აბასი?..

ვითომ ერთ ტიალ და ბრიკ მინდორზე იდგა თავისი შაჰისევანებით.* ვეება ფერმიხდილი მზე მთის მღვამა ჩადიოდა და დედამიწას სევდიანი, მრუმე ფერი გადაპკვროდა. უცებ თვალი ჰკიდა, რომელიდაც ბორცვი აიზნიქა, იქედან უზარმაზარი გველეშაპი ამოიწლანა და მისკენ დაიძრა.

მოდიოდა ხახალაღებული, ვეება სხეულით მოიკლავნებოდა და სისხლისფერი ლაშებიდან ცეცხლსა და გესლს ანთხევდა.

თავარდაცემულმა მიხედ-მოიხედა, მაგრამ გვერდით აღარავინ ჰყავდა. ამაღა შემოსცლოდა და ამ ტიალ მინდორზე მარტო დაეტოვებინათ. ცეცხლისმფრქვეველი გველეშაპი კი თანდათან უახლოვდებოდა და, საცა იყო, შთანთქავდა.

გაქცევა უნდოდა, — ფეხები დადამბლავებოდა, ყვირილი ეწადა, — ხმა ჩასწყვეტოდა. აგერ, ზედ მოადგა საზარელი ურჩხული და, ოი, საოცრებავ, იგი უცებ სააკაძედ გადაიქცა, ხელში ხმალი შემართა და კბილებდაღრჭენილმა მოუჭნია...

აბასმა იკივლა და, ის იყო, გამოედვიდა, სიზმარეული სამყაროდან ცხადში დაბრუნდა.

ხვითქად გადასდიოდა ჭირის ოფლი თავ-პირზე, გულს ბაგა-ბუგი გაჰქონდა და, შიშისგან ჭერ კიდევ გაოგნებულნი, გამაღებით ქშინავდა.

ო, ალლაჰ, დაიხსენი შენი ერთგული მონა ამ გაურჯი ეშმაკისაგან.

ერთიხანობა დააპირა, სამისნოდან მისნები მოეხმო და სიზმარი აეხსნევინებინა, მაგრამ, ვაითუ, ცუდი რამ მაუწყონო, ისევ გადაიფიქრა, სიბილური წიგნები* თავადვე მოჩხრიკა, თუმცა ვერაფერი ნახა იქ ისეთი, რითაც ამ სიზმარს ახსნიდა და ხელი ჩაიქნია.

თავისი ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე ბევრჯერ უნახავს უფრო შემზარავი სიზმარიც, მაგრამ არაფრად ჩაუგდია, მყისვე ქარისთვის გაუტანებია. ახლა კი ვე-

ლარაფერმა დაუწმინდა ამღვრეული გუნება, ვერაფერმა ახსნა გულზე დაწოლილი ლოდნი, ვერც თავისი მდიდარი ზარემის ტურფა ხათუნებმა, ვერც მუტრჩხთა გალობამ და ვერც სანჯის ტბილხმოვანმა წკრიალმა.

მერე ყველაფერი ქანდაბის გზაზე გაისტუმრა, თავის საწოლ დარბაზში განმარტოვდა და უურანში ჩაეფლო.

„მორწმუნენო, უწყოდეთ, რომ უსჯულონი პირუტყვევ უარენნი არიან, პირუტყვევ უარენნი არიან ისინიც, ვისაც ალლაჰი არა სწამს, ამიტომ ტყვედ რომ ჩაგივარდებათ, ისე დასაჯეთ, შემხრენი დაუფეთოთ მათ...“

ქეშმარიტად ასეა. ამ შეგონების ერთგული იყო მთელი ცხოვრება ალლაჰის ერთგული შაჰი, მაგრამ ვანი, რომ ჭერ ხელთ ვერ იგდო ვიპური მოლალატენი — სააკაძე და თეიმურაზ-ხანი.

... ამ ბოლო დროს მთლად მოეცარა ხელი ერანის მბრძანებელს.

ვერადა ვერ აისრულა დიდი ხნის წადილი, ვერცერთ ოცნებას ვერ შეასხა ხორცი.

მტკიცედ ჰქონდა გადაწყვეტილი, ურჩი კახელები მშობლიური მიწა-წყლიდან აეყარა და მათ ნაცვლად თავისი ერთგული თურქმანები ჩაესახლებინა. თავადვე ილაშქრა კახეთში და იქ ცოდვის კალო გამართა: ზვრები არჩხა, სოფლები გადახუგა, ეკლესია-მონასტრები იავარპყო, ციხეები ფერფლად აქცია, სოფლები — ნასოფლარებად. მერე კახეთი შუაზე გახლიჩა, ივრის აღმოსავლეთი განჯის მფლობელს, ფეიქარ-ხანს მისცა, ხოლო დასავლეთი — ქართლის გამაჰმადიანებულ მეფეს, ბაგრატ-ხანს უბოძა.

შაჰის ბრძანებისამებრ გაპარტახებულ კახეთში თურქმან-თათრები ჩაასახლეს, მაგრამ ოი, საოცრებავ, კახელებმა, თითქოს მკვდრეთით აღსდგნენო, ერთ ავბედით დღეს კახეთში ჩაყენებული შაჰის ქარი გაუღიტეს და იქ ჩაასახლებულ თურქმანებსაც მუსრი გაავლეს. მერე ლიხთიჩერს გადახვეწილი თეიმურაზი იხმეს და ისევ შეფედ დაიხვეს.

გავეშებული შაჰი პირიდან ცეცხლსა პყრიდა.

სიბრაზისაგან ცოფმორეულმა მძევლებზე იყარა ჭავრი. თეიმურაზის ორი ვაჟი უღვთო წამებით დაასახიჩრა, ხოლო ქართლის მეფედყოფილი ლუარსაბი, ვერა და ვერ რომ ვერ შეაყენა მაჰმადის რჯულზე, შირაზის ციხეში საბლით მოაშთობინა.

მერე დიდძალი ლაშქარი შეტყარა და იხმო თავისი ნაცადი სარდალი ყორჩიხა-ხანი.

* შაჰთან შეფაცული ერთგული მეგობრები.
* სამისნი წიგნები.

— ყორჩიხა-ხან, კარგად დაიმახსოვრე, ჩემი პირით თვით დიდი ალლაჰი ღაღადებს. ალლაჰის ნებითა და ჩემი ბრძანებით, შენ გერგო წილად, დააგვირგვინო ის დიდი საქმე, რაც ჩვენმა წინაპრებმა ვერ შეძლეს. წარუძები ერანის უძლეველ ლაშქარს, პირწმინდად გაუღიტიე კახელები, მთლიანად აპყარე ქართლი და იქაური თავადები აქ ჩამორეკე. დაე, ამიერიდან კახეთის ნოყიერ მიწაზე სამუდამოდ დამკვიდრდნენ ყიზილბაშები, ხოლო კახეთი ერანის სახანოდ იქცეს. სააკაძეს გინიშნავ მრჩეულად და შეგზურად. — შაჰმა მოკუტუღი თვალები შუბის წვერით მიაბჯინა სარდალს და განაგრძო: — სააკაძე ქართლის თავადებმა გააბოროტეს და დიდი ხანია, შურის საძიებლად ლაშქარს მთხოვს, მაგრამ ფრთხილად

მაგრამ, ღვთის ნებით, მოციქული სააკაძის მსტოვრებმა შეიპყრეს და შაჰის ბრძანებამ ყორჩიხა-ხანამდე ვერც მიაღწია.

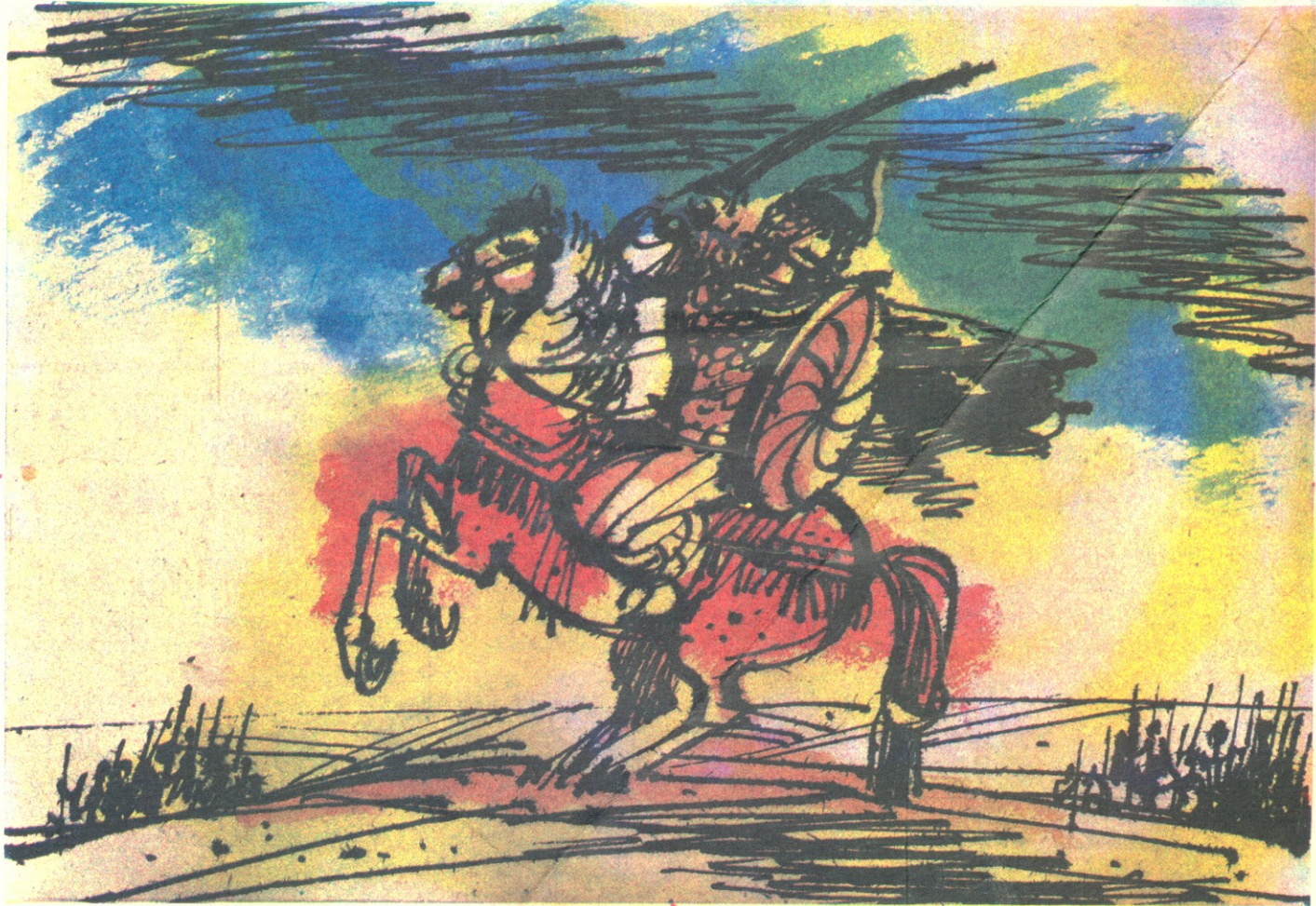
ერთი კვირის შემდეგ საზარელი ბავთის მომღები მოვარდა სასახლეში.

შაბ-აბასი მეჭლისზე ნეტარებდა.

დარბაზში გლინვით შემოვიდა თავპირგამურული შიკრიკი, დამნაშავე ძალღივით მოფორთხავდა იატაკზე მთლად დაღრეჭილი და შეძრწუნებული.

— მოჰამედ?! — სხვისი ხმით წამოიყვირა შაჰმა და ფეხზე წამოიჭრა.

— ოო, დიდო მბრძანებელო, — თავი მიწაზე დაჰკრა შიკრიკმა. — სჯობს მიწამ შემიჭამოს პირი და ცეცხ-

იყავი, ეშმაკს ერთი კუდი როდი აქვს, ნუ დაივიწყებ, რომ ფრთხილს თვით ალლაჰი იფარავს. მოურავის საუვარელ შვილს, პაატას ვიტოვებ მძევლად. დამატებით ბრძანებას იქ დაელოდე, გაურჩისტანში.

და დაიძრა სიკვდილის მოციქული შავი ღრუბელი.

საქართველოსკენ მიმავალ გზაზე გაწვა ის ღრუბელი, მდინარე არეზე გადაშავდა და მარტყოფის ველზე ჭანღივით ჩამოწვა.

ერთი კვირის შემდეგ შაჰმა მალემსრბოლი აფრიხა ყორჩიხა-ხანთან ფრიად საიდუმლო უსტარით. ისევ კახელების ამოწყვეტასა და ქართლის აყრას უბრძანებდა თავის სარდალს და სააკაძის მოჭრილ თავსაც ითხოვდა.

ღმა დამიწვას ენა, ვიდრე იმას გაუწყებდე, რაც უნდა გაუწყო.

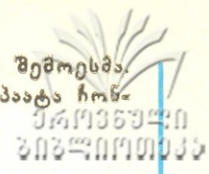
— თქვი, მოჰამედ! — ამოიხავლა შაჰმა.

— სააკაძემ გვიღალატა. ყორჩიხა-ხანი ვერაგულად მოჰკლა თავისივე კარავში, მერე აჯანყებულ ქართველებს ჩაუდგა სათავეში და სასტიკად დაგვამარცხა.

შაჰს ზაფრანის ფერმა გადაჰკრა, მოწყვეტით დაეშვა ტახტზე და გულზე ხელი იტაცა. ვაზირები მიცვივდნენ, აქიმები და შაჰის შემტყობნი იხმეს უმალ.

სამი დღე არავინ გაიკარა შაჰმა. ბებერი ლომივით ბრდღვინავდა და კედლებს აწყდებოდა.

მეოთხე დღეს, პირქუში და მრისხანე, დაჯდა ტახტზე

და ვაზირები იხმო. გადაწყვეტილი ჰქონდა, პატასათვის თავი მოეკვეთა და მოკვეთილი თავი სააკაძისთვის ძღვენად გაეგზავნა.

ვაზირთა ჰკითხა რჩევა.

ვერავინ ბედავდა ენის დაძვრასა და რჩევის მოწოდებას.

მაშინ წამოდგა ისა-ხან ყორჩიხანი და შეშბედა:

— დიდო მბრძანებელო, ალლაჰს კაცთა შორის ყველაზე მეტი სიბრძნე და შორსმჭვრეტელობა თქვენთვის მოუბოძებია და სხვაზე უკეთ უწყით, რომ ზელმწიფის მოწყალეობა დროული ჰმართებს. ხოლო რისხვა — დაგვიანებული. ვინ იცის, როდის დაგვეჭირდება მძევლების თავი, რამეთუ სააკაძეცა და თეიმურაზ-ხანიც ჯერ მოუხელთებელი გვეყავს. მიბრძანეთ თქვენს მონას, დიდო მბრძანებელო, წავიყვან ლაშქარს, კახეთს უდაბნოდ ვაქცევ; ქართლს მიწასთან გავასწორებ, ხოლო სააკაძესა და თეიმურაზ-ხანს გაბაწრულებს მოგართმევთ. ალლაჰის შემწეობით.

ისა-ხანის რჩევა ჰკუთა დაუჯდა ერანის მბრძანებელს. მართლაცდა, რა აზრი აქვს ჯერ მძევლების სიკვდილით დასჯას, სად გაეცქვივინ?

მოკლე ხანში კვლავ ურიცხვი ლაშქარი შეშუარა და ისა-ხან ყორჩიხანში უსარდლა. მერე შირვანის ხანს, ერევნისა და ადარბადაგანის ბეგლარ-ბეგებს უბრძანა, თავიანთი ქარბით გურჯისტანში ყორჩიხანს ხლებოდნენ.

საქართველოსკენ ხელახლა დაძრულმა ვაების დრუბელმა მთელი გზა ჩაახნელა.

მას აქეთ ერანის მრისხანე მბრძანებელი ეკლებზე წის, ყოველ წუთს ელის, როდის მოადგებს გაქაფულ ცხენს მახარობელი და აუწყებს ისა-ხან ყორჩიხანის გამარჯვებას.

მოთმინებადაკარგული ხან ჰარემში კლავს დროს, ხანაც სანჯზე და სოინარზე დამკვრელებსა და მომღერლებს უსმენს.

„მაშ, აღიჭურვენი, როგორც კი მოიკრებთ ძალას, ხმლით, შუბითა და ისრით. უმარდეს ცხენებზე ამხედრდით, რათა შიშის წარი დასცეთ მათ, ვისაც ალლაჰი არა სწამს...“

შაჰს ისევ წუხანდელი სიზმარი გაახსენდა და გული დაეწურა, კვლავ უგუნებობა მოეძალა. უურანი გვერდზე გადადო და თავის საფიქრალს დაუბრუნდა.

ისა-ხან ყორჩიხანშია ბოლო იმედი შაჰისა. ალლაჰი ნუ ინებებს და, თუ იმანაც ვერ ივაჟკაცა, თუ სააკაძე და თეიმურაზ-ხანი გაკოჭილი არ მოგვარა, მაშინ... მაშინ თეიმურაზის დედას წამებით ამოხდის სულს, ხოლო მოლალატე სააკაძის შვილს თავს წააცლის და ძღვენად გაუგზავნის მოსიყვარულე მამას.

ო, დიდო ალლაჰ, კეთილად აუცხადე წუხანდელი სიზმარი შენს ერთგულ მონას.

აფორიაქებულ შაჰს ვეღარც თავის დარბაზში დაეტია გული. ვერა, დღეს ვერსად ჰმოვა ხულის შვება, მისი სხეული გეშით გრძნობს, რომ დღეს რაღაც ამბავი უნდა შეიტყოს გაურჯისტანიდან.

დარბაზი დატოვა და სასახლის სავარდღეში გაისეირნა. სავარდღეში სიწყნარე იყო. მზე დასალიერისკენ ჩახრილიყო.

ანა? უელად ტკბილი და უცხო სიმღერა შემოესმა. შაჰი შეჩერდა, სმენად იქცა. სააკაძის შვილი პაატა ჩონგურზე უკრავდა:

კიდევაც დაიზრდებიან
ალგეთს ლეკვები მგლისანი.
ისე არ ამოსწყდებიან,
ჯავრი შესჭამონ მტრისანი.

შაჰი გაოგნებული იდგა. შარბათივით ეამა მის აფორიაქებულ სულს ეს უტკბილესი ხმა.

სიმღერიდან მცირე სევდა უონავდა, ხოლო სიმხნევე და შეუპოვრობა ჰარბად წამოსჭვივოდა. ისეთი სიმხნევე, მომაკვდავს რომ ფეხზე წამოაყენებს, დამარცხებულს კი ფრთებს შეასხამს და მახვილს ააღებინებს ხელში.

მაინც რა ჯაღო აქვს ამ წყუელი გაურჯების სიმღერას.

იმ ავადხსენებულ დღეს, როცა შაჰი საქართველოში თავის ლაშქარს ისტუმრებდა, სააკაძის ამალამ ისეთი სიმღერა დააგუგუნა, რომ ბებერი გული ლამის საგულედან ამოუფრინდა, ერთბაშად ოციოდე წელი ჩამოიფერთხა, ძარღვებში სისხლი აუჩუხჩუხდა, ძაბუნ მუხლებში ძალა ჩაუდგა და ბრძოლის ველზე გაჭრა მოუნდა.

ოო, ეს ქედუდრეკი ქართველები! ვაჰსა და სიმღერაშია იდუმალეობა მათი ძლიერებისა, ერთიც და მეორეც სიამაყეს ანიჭებს და მორჩილების გრძნობას უკარგავს მათ. ვისაც სურს ისინი საბოლოოდ დაიმონოს, ვაზიც უნდა მოუსპოს და სიმღერაც.

შაჰმა იხმო თავისი შაჰიბი მუსტაფა.

თბილისში დაბადებული და გაზრდილი მუსტაფა, ომარ ხაი ამის მიბაძვით, უნიჭო რუბაიებს თხზავდა. ქართული წმინდად იცოდა. კარგახანს სპარსეთის მსტოვარი იყო და იმდენი დაიმსახურა, რომ ბოლოს შაჰის შაჰიბობას მიაღწია.

— მუსტაფა, სააკაძის ღლაპის სიმღერა, აღბათ, მოგისმენია...

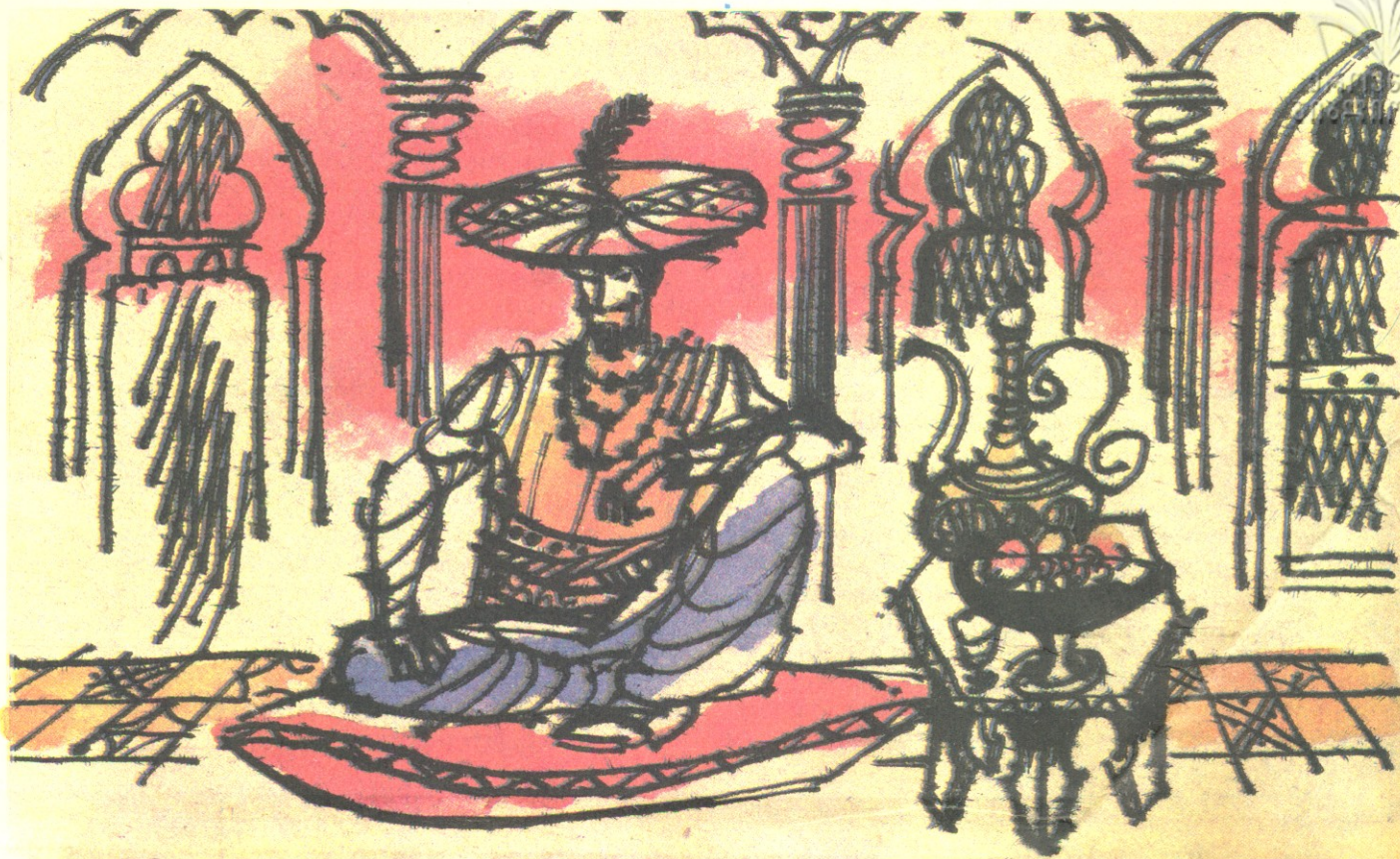
საკუთარ სიბრძნეში თავდაჭერებულ და ენაწყულიან მუსტაფას წმებით ლაპარაკი უყვარდა. ნიშანტურის საზამთროსავით ვეება, ქაჩალი თავი ლამის მიწამდე დახარა და შაჰს მოახსენა:

— ოო, დიდო მბრძანებელო, ეგ მუქარა და დაქადნება უფროა, ვიდრე სიმღერა. ალგეთი ქართლის მთიანი მხარეა, დიდო მბრძანებელო. ამბობენ, იქაური ბავშვიც კი მამაცობსო, ქართველები მტრის ჰიბრზე მღერიან მაგ ლექსს — როგორც არ უნდა გავფლიტოთ, ბოლომდე მაინც არ ამოვწყდებით, მაინც დავიზრდებით ალგეთში მგლის ლეკვები და მტერზე ჯავრს ვიყრითო.

— ალგეთი, — კბილებში გამოსცრა შაჰმა ბრაზით, — ამიერიდან ალგეთში ვეღარ დაიზრდებიან ლეკვები მგლისანი... მალე იქაც ყიზილბაშებს დავასახლებ. მუსტაფა, რამდენი წლისაა ახლა ეგ ალგეთის ლეკვი?

— თორმეტის, დიდო მბრძანებელო, მაგრამ მეტყველება ბრძენი კაცისა აქვს. ამას წინათ შეიხი იბრაჰიმ ალი-ოღლი ვადარია. შეიხმა ჰკითხა, აბა, მითხარი, დიდი სარდლის შვილი, ვინ არის ამ ქვეყნად ყველაზე ბედნიერი და ასე უპასუხა: ამ ქვეყნად ყველაზე ბედნიერი ის არის, ვინც სამშობლოსათვის მოკვდებაო. სიკვდილი ერთხელ უწერია ადამიანს და იღბლიანად უნდა გამოიყენოსო.

შაჰმა მწარედ ჩაიციხა და მუსტაფამ ამ სიცილში თავისი მბრძანებლის უსაზღვრო მრისხანება ამოიკითხა. ერთხანს იგი თვალეზმოჭუტული დუმდა და მერე ბრაზით გამოსცრა:

— სააკაძის ხელწერაა. ოპ, იქედნეს ნაშობო, როგორ დაგიგეშია შენი ლეკვი.

— სრული ჭეშმარიტებაა, ცათა სწორო. სპარსული ანღაზა ამბობს: თუ ორი გველი ერთი სოროდან გამოძვრა, ვერ იმეტყველებს ერთი თურქულად, ხოლო მეორე სპარსულად.

— მუსტაფ, როცა შეიხმა იბრაჰიმ ალი-ოღლიმ ეგაჰითხა, მაგ ლეკვმა მამამისის ლალატის ამბავი თუ იცოდა?

— არ იცოდა, დიდო მბრძანებელო.

— მიხმე აქ ეგ ალგეთის ლეკვი.

მაგრამ ვიდრე მუსტაფა უწენაესის ბრძანებას შეასრულებდა, სუფრაჯი* მოქლოშინდა და შაჰს აუწყა, შეიკრიბი მოვიდა გარჯისტანიდან.

ერანის ნირშეცვლილ მბრძანებელს მყისვე დაავიწყდა ალგეთის ლეკვი.

შაჰ-აბასი დრტინავდა და მძვინვარებდა.

დარბაზისერთაგან არავინ იცოდა, შიხი რისხვა დღეს ვის დაატყუებოდა თავზე.

ფეხის წვერებზე დადიოდნენ დამუნჯებული კარის მსახურნი, მღუმარედ ისხდნენ ბეგლარ-ბეგები და ხანები.

მართალია, ისა-ხან ყორჩიბაშმა მარაბდის ომი მოიგო, მაგრამ შაჰის ნება-სურვილი და თავისი ჯანაქადნები ბოლომდე ვერ შეასრულა — ვერც სააკაძე იგდო ხელთ და ვერც თეიმურაზ-ხანი.

შაჰი ტახტზე იჯდა. მხრებზე ძვირფასბეწვიანი ტოლამა მოესხა; თავზე თვალ-მარგალიტით მოოჭვილი თალხი მანდილი ეხურა.

ამ დღეებში ერთბაშად მობერებულყოფიერანის მბრძანებელი. ბეგები მართლაც დავიწროებოდა, მოტეხილი ფრთებივით ჩამოპყროდა მხრები. ინით შეღებილი მეჩხერი წვერი ხშირსა და ღრმა ნაკვებს ვეღარ უფარავდა. მის გოროზ და გამჭრიახ თვალებსღა შერჩენოდა გადაშქრალი ახალგაზრდობის ეშხი და სხივი.

პირქუშად უსმენდა გაურჯისტანიდან გამოგზავნილ ისა-ხან ყორჩიბაშის შეიკრიხს. აღმოსავლურად რომ ენამწეობდა.

— ძალიან გაჭირდა, დიდო მბრძანებელო, სააკაძისა და თეიმურაზ-ხანის ლაშქართან ბრძოლა. ქართველებთან ბრძოლა ძნელია, როცა ისინი ერთად არიან, და როცა ბრძოლის ბედი ქართველების სასარგებლოდ უნდა გადაწყვეტილიყო, დიდმა სარდალმა ისა-ხანმა სიბრძნეს მოუხმო: მოისყიდა მოღალატენი და ჭორი გაავრცელებინა, თეიმურაზ-ხანი მოჭკლესო. შედრკენ ამის გამგონე გურჯები, ძველებური გააფთრებით ვეღარ გვიტივდნენ, მერე ამ ჭორს მეორე ჭორი დაუმატა ისა-ხანმა, თვით უძლეველი შაჰ-აბასი მოვიდაო ბრძოლის ველზე. მაშინ კი დაფეთდნენ გაიურები და ზურგი გვაქციეს. კურდღლებივით დამფრთხალებს ვეღარ ამაგრებდნენ სააკაძე და თეიმურაზ-ხანი. კოჭრამდე სდიეს ჩვენებმა. სააკაძე და თეიმურაზი ქართლში გაიქცნენ. მერე ისა-ხანმა ბრძოლით გაიკაფა გზა, ქართლიც დაიკავა. მაგრამ მოსახლეობამ მოასწრო გახივნა.

— ო, ალლაჰ, როგორ დაუსხლტნენ ხელიდან ისა-ხანს ის ეშმაკის მოციქულები!

— როგორც შევითყვეთ, დიდო მბრძანებელო, თეიმურაზ-ხანი იმერეთს გაიხივნა, ხოლო სააკაძე სამცხეში გადასულა. ბოროტი ენები ამბობენ, ოსმალეთის სულთანს ელჩი გაუგზავნაო.

* შაჰთან დაახლოებული კარის მოხელე.

სულთანის ხსენებაზე გამძვინვარებული შაჰი ფეხზე წამოიჭრა.

ოსმალეთი...

აი, ყველაზე მეტად რისა ეშინოდა ერანის მბრძანებელს.

ძილშიც და ცხადშიც სულთანი ელანდებოდა. რა ხანია, მათ შორის ბრძოლაა გაჩაღებული, მაგრამ ოსმალთა უნიჭო სარდლობამ ვერ დაადგა თავი გამარჯვებას. ახლაც, თუ ის წყუელი სააკაძე სულთანმა მიიღო და ჯარების სარდლად დანიშნა, ერანის ბედის ჩარხი უკუღმა დატრიალდება.

წუხანდელი სიზმარი გაახსენდა შაჰს და ტანში გასცრა.

ჯერ შეახურა, მერე შეამცინა.

— ზუსტად იცი, მოჰამედ, რომ სააკაძემ სულთანს ელჩი გაუგზავნა?

— მე ეგრე გავიგე, დიდო მბრძანებელო და დანარჩენი ალლაჰს ეცოდინება უკეთ.

მორღვეულივით დაეშვა შაჰი ტახტზე. ცალი წარბი მალლა აუხტა და უცნაურად აუთამაშდა.

„ო, ალლაჰ, რა შეგცოდნე ისეთი, რომ ეს ურჩი გაიურბი ვერა და ვერ დავიმორჩილე“... და ამ დროს ანაზღუდულად ჩაესმა ყურში სააკაძის შვილის სიმღერა: კიდევაც დაიზრდებიან ალგეთს ლეკვები მგლისანი... და მოხდა საკვირველი რამ, ერანის მბრძანებელს აზნექილი წარბი ისევ თავის ადგილას დაუბრუნდა და მრისხანე სახე ღიმილმა გაუბრწყინა.

არავინ იცოდა, რას ნიშნავდა ეს.

შაჰ-აბასმა სრულიად მშვიდად ბრძანა:

— მიხმეთ სააკაძის ლეკვი და ქალათი აბულშასანი. დარბაზი გაისუსა.

სულ მოკლე ხანში შემოიყვანეს სააკაძის შვილი.

ზეწით ნაქსოვი, ძოწისფერი კაბა ამშვენებდა მის გამოქანდაკებულ ტანს. სწორ, ჯიშთან ფეხებზე მჭიდროდ შემოტმანსოდა ტარსიკონის რუხი მოგვები. ოდნავ ფერმკრთალი იყო ყმაწვილი, უცნაური სხივი ედგა ფართო, თაფლისფერ თვალებში. ოდნავ, სულ ოდნავ ამოწნიქოდა ვაჟაკური, მოხდენილი მკერდი.

დინჯი ნაბიჯით მიუახლოვდა შაჰს, თაყვანი სცა.

შაჰ-აბასი თვალს ვერ აცილებდა ჭაბუკს. მამასავით მტკიცე ნაბიჯი ჰქონდა, სიარულისას ავაზასავით ირხეოდა. აღნაგობით მამას ჰგავდა, მაგრამ პირისახის იერით ძალზე განსხვავდებოდა. მწყურარ სახეზე ღია ვარდისფერი გადაჭკრავდა, ყელ-კისერიც მალალი და ლამაზი ჰქონდა.

„ო, ალლაჰ, — გაიფიქრა შაჰმა, — ამისთანა ყმაწვილი როგორ გასწირა გაიურმა სააკაძემ, ნუთუ შვილზე უფრო მეტად უყვარს სამშობლო?“

— პაატა, — ხმა დაითაფლა შაჰმა და გამჭოლი თვალებით ყმაწვილს ჩააშტერდა, — აბა, მითხარი, ვინ არის ამ ქვეყნად ყველაზე უფრო ბედნიერი?

ყმაწვილმა თავი აიღო. შაჰს თვალი გაუხსწორა და მტკიცედ თქვა:

— ამ ქვეყნად, დიდო შაჰინშაჰ, ყველაზე ბედნიერი ის არის, ვინც სამშობლოსათვის მოკვდება.

შაჰს ფერ-ფურმა გადაჭკრა და ცალი წარბი ისევ აეწინა.

მაგ სიტყვებს სიკვდილის წინ თუ გაიშეორებ, მოლატის შვილოო. უნდოდა ეკითხა, მაგრამ გადაიფიქრა, მარჯვენა ხელი აღმართა და ჰაერში ხმალივით მოიქნია.

შაჰის სურვილი გასაგები იყო.

პაატა გაიყვანეს.

— აბულშასანი!

დაბალ-დაბალი, მთლად ქაჩალი, ჩაკირული ტანის ქალათი ოთხად მოიკეცა.

— პაატას თავი ძღვნად უნდა გავუგზავნო მისთვის ტე სააკაძეს!

— გასაგებია, დიდო მბრძანებელო.

— ვიდრე თავს წააცლი, იგივე ჰკითხე. რაც ახლა გაიგონე და რას გეტყვის, პასუხი მაუწყე.

ათიოდე წუთის შემდეგ დარბაზში აბულშასანი შემოიყვანეს.

ორ სუფრაქს ჰყავდა ქალათი გაკავებული. ორიც უკან მოჭყებოდა.

აბულშასანს ხაზე შეშლილი ჰქონდა, დამფრთხალ თვალებს აქეთ-იქით აციცებდა.

გაოცებული მიაჩნდა შაჰი დარბაზში შემოსულებს.

— ჭკუიდან გადასცდა, დიდო მბრძანებელო.

— რაო? — შაჰი ფეხზე წამოდგა, სუფრაქებს უბრძანა, ხელი შეუშვიტო და ქალათს ჰკითხა: — აბულშასანი, მაუწყე ყოველივე, რაც მოხდა.

— ვიდრე თავს წავაცლიდი, დიდო მბრძანებელო, იგივე ვკითხე, რაც თქვენ ჰკითხეთ აქ და იგივე გაიგონა ჩემმა ყურებმა, რაც თქვენ მოისმინეთ. როცა თავი წავაცალე... ო, ალლაჰ... სასწაული იხილა ჩემმა თვალებმა, მოკვეთილმა თავმა სამგზის გაიმეორა, ბედნიერია, ვინც სამშობლოსათვის კვდებაო. საკუთარი ყურებით გავიგონე... აი, ახლაც, დიდო მბრძანებელო, ის ხმა მესმის!

— ქალათმა ყურებზე ხელები აიფარა და საბრალოდ მოიკუნტა.

მღუმარე შაჰი ზიზლით მისჩერებოდა ქალათს და ყველამ იგრძნო, რომ მის ღუმელს აფეთქება უნდა მოჰყოლოდა.

შაჰი ისევ ტახტზე დაჯდა, მწარედ ჩაიციხა და მშვიდად თქვა:

— პატრონის მოტყუებული ყურები მოიკვეთოს და თვალეები დაბრმავდეს. გაიყვანეთ! — და შაჰმა მარჯვენა ხელი ისევ ხმალივით მოიქნია.

როცა შებოჭილი ქალათი გაჰყავდათ, თვით ერანის მბრძანებელსაც უმტყუნეს ყურებმა — ისევ ჩაესმა პაატას სიმღერა: „კიდევაც დაიზრდებიან ალგეთს ლეკვები მგლისანი“...

**მზარაპი
გემბანს
უტავან**

თანამედროვე საზღვაო ტერმინოლოგია იცნობს გამოთქმებს: „სტიქიის გადაულახავი ძალები“, „გაუთვალისწინებელი შემთხვევები ზღვაში“.

პირველი აერთიანებს ქარიშხლებს, წყალდიდობებს, ყინულებს, ნისლს, ცუნამს, მეორე კი — რუკებზე აღუნიშავ წყალქვეშა კლდეებს, მეხის ან მეტეორიტის გემზე დაცემას, კაშალოტებისა და ხმალთევზების მასზე თავდასხმას და სხვა მრავალს. მაგრამ განა კი ბევრმა იცის იმ საშიშროებათა შესახებ, რასაც ზღვაში გასულ გემებს მწერების თავდასხმები უქმნიან? ამგვარი ფაქტები კი არსებობს:

1913 წლის შემოდგომა. სატვირთო გემი „ადლერი“ უკვე სპარსეთის ყურეშია, მისი სვლის კურსი კი სწორედ სახიფათო ზონის შორიან-ლოს, წყალქვეშა რიფების სიმრავლის ადგილებში გადის. ნათელი, მზიანი დღეა, ზღვა უჩვეულოდ მშვიდია. მაგრამ აი, შუადღისას დაპებრა სუსტმა სიომ და სანაპიროდან მჭროლავი ძლიერი ქარის მოტანილმა პეპლებს გუნდმა ღრუბელივით ჩამოაბნელა ზეცა. თითქოს შემთხვევითი თავშესაფარის მიგნება გაეხარდათ, მწერები გემს „აემგზავრნენ“.

გემის ეკიპაჟმა პეპლების მოსაგერიებლად ცეცხლმამქრობები და

პიდრანტები გამოიყენა. ბრძოლას სასიკეთო პირი არ უჩანდა. მწერებმა ზუთ სანტიმეტრზე დაფარეს სათვალთვლო ფანჯრების მიწები. მესამე თითქმის ველარაფერს ზედავდა. ასე რომ, ისიც სრულიად ბუნებრივი იყო, რომ მან, გეზდაკარგულმა, მეჩჩეზე შესვა ხომ-ლდი. დაზიანებული კორპუსის ზვრელიდან შემოჭრილმა წყალმა კი სწრაფად მატება დაიწყო. მაშინ წყლით დატბორილი „ადლერის“ გემბანზე, რუბორში გაისმა კაპიტნის ბრძანება: „დასტოვეთ გემი!“ თითქოს ნიშანი მისცესო, პეპლების გუნდი, ისევე მოულოდნელად გაქრა, როგორც გამოჩნდა. ჩანს, ისინი რუბორის ხმამ დააფრთხო. რამდენიმე კვირის შემდეგ ჩაბირული გემი ნაწილობრივ დაცალეს, მისი გადარჩენა კი ველარ მოხერხდა.

ამ ათიოდე წლის წინათ გერმანელი ტურისტი ტრიპი ცოლ-შვილთან

ერთად იალქნიანი იახტით მოგზაურობდა ბრაზილიის სანაპიროების მიდამოებში. შუადღისას იახტა: რამდენიმე აბეზარი ფუტყარი ეწვია: ტურისტებმა ისინი პირსახოკებით მოიგერიეს, მაგრამ რამდენიმე მაინც უვნებლად გადაურჩათ. როგორც ჩანს, სწორედ ისინი გაფრინდნენ სახაპროსკენ, რადგან, დაახლოებით საათნახებრის შემდეგ იახტას თავს და-

ესხა ფუტყრების უზარმაზარი გუნდი. ტრიპების ოჯახი იძულებული გახდა, იახტის ციცქნა ტრიუმში ჩასულიყო და კარები და ილუმინატორები მჭიდროდ ჩაეკეტა.

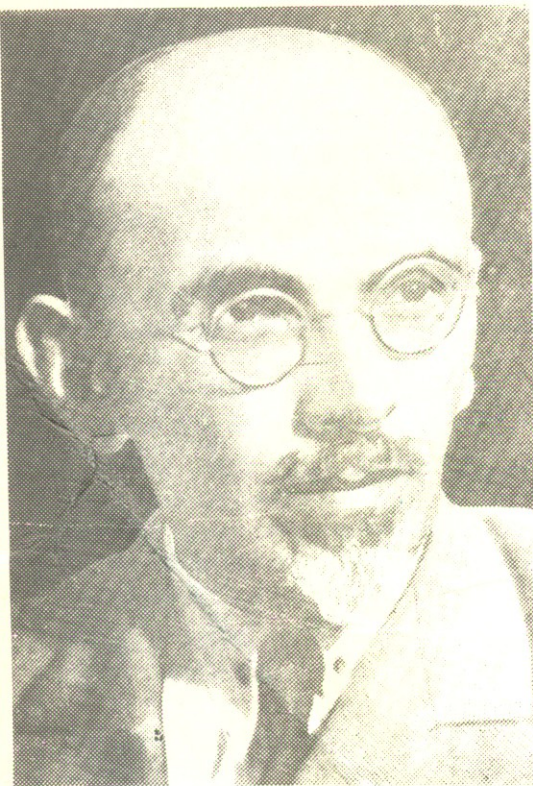
განსაცდელში ჩავარდნილი ადამიანები ექვსი საათის განმავლობაში ვერ ბედავდნენ გემბანზე ამოსვლას. ბოლოს, როგორც იქნა, ფუტყრებმა პირი კვლავ ხმელეთისაკენ იბრუნეს. როდესაც ტურისტები გემბანზე ამოვიდნენ, მათ დაინახეს, რომ უმართავი იახტა თითქმის კლდეებს მიახლოებოდა. რამდენიმე წამიც და ალბათ კატასტროფას ვერ აიცდენდნენ.

ასევე, ცნობილია გემების ტრიუმებში ფუტყრების ჩასახლების შემთხვევებიც.

მაგალითად, როდესაც კანადიდან შვეიციაში მისულ რუსულ თბომავალ „ვერეიაზე“ დოკერებმა ბალანსების გადმოტვირთვა დაიწყეს, გემის ტრიუმიდან აიშალა შეწუხებული ფუტყრების გუნდი, რომლებიც ხის მორებს შორის ჩასახლებულიყვნენ. გაღიზიანებულმა ფუტყრებმა დოკერებს ერთსულოვნად შეუტიეს და აიძულეს ისინი, დაეტოვებინათ თბომავალი. ეკიპაჟმა ყველა სახანძრო შლანგი ამოქმედა და წყლის ძლიერი ჰავლით განდევნა მწერები.

და, ბოლოს, გემებზე კოლოების თავდასხმის შემთხვევები... რამდენიმე წლის წინათ, როდესაც საზღვაო გემი „ქიმიკოსი ზელინსკი“ ზერსონიდან ოდესისკენ მიემართებოდა, თავს კოლოები დაესხნენ. მწერები სწრაფად დაეუფლნენ გემის ყველა საბავსოს, მიეკვრნენ ილუმინატორების მიწებს და შეაღწიეს სამანქანო განყოფილებაშიც.

კოლოებმა ათ სმ-ზე დაფარეს გემბანის ღია ნაწილი, მათი განდევნა ბოლმდენი ხელყუმბარებითაც კი ვერ მოხერხდა. მხოლოდ მეორე დღეს, როცა მკვეთრად აცივდა და მწერები შესამჩნევად მოდუნდნენ, ისინი წყლის ძლიერი ჰავლით ჩამორეცხეს გემის სათავსოებიდან.

(მიხეილ ჯავახიშვილის
გავშვობიდან)

1893 წელს დუშეთის მაზრის სოფელ წინამძღვრიანთკარის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელი დაარსების ათ წელიწადს ითვლიდა და, იმხანად უკვე საკმაოდ მოღონიერებული, ახალი სასწავლო წლისათვის ემზადებოდა.

სექტემბრის პირველი რიცხვები იყო, სასწავლებლის ეზოში საშუალო ხნის კაცი შევიდა, რომელსაც თან თორმეტიოდე წლის ბიჭი ახლდა და ილია წინამძღვრიშვილი იკითხა. სტუმრები ილიას კაბინეტში შეიყვანეს.

— ბატონო ჩემო! — მიმართა ილიას ხანდაზმულმა მამაკაცმა. — ჩემი ბიჭი მოვიყვანე, რომ აქ ისწავლოს და, იმედი მაქვს, უარს არ მეტყვიოთ...

ილიამ ღიმილით ახედ-დახედა ყმაწვილს და მივიღებთო. — დაპაპირდა მამას.

ბიჭის მამამ თავისი სათქმელი გააგრძელა:

— ჩვენ ბორჩალოს მხრიდან ვართ, სოფელი წერაქვი თუ გაგიგონია.

იქიდანა. ცოტა რამ განათლება ჩემმა ბიჭმა ლორეს სკოლაში მიიღო. ლორესა, შენი ჭირიმე, რუსულად პრივოლნოეს ედახიან, თათრულად კიდევ ჭალა-ოდლსა. ჰოდა, იქ ისწავლა რუსულად... უნდა გამოგეტყდეთ: ჩემმა მიხამ რუსული და თათრული ენები უფრო იცის.

— ეგ არაფერია. ჩვენთან ქართულ ენას კარგად დაეუფლება. ეტყობა, გონიერი ბიჭია. — განაცხადა ილიამ.

— მენა, შენი ჭირიმე, ერთი უბრალო სოფლელი გლეხი ვარ, მინდა, რომ ჩემი ბიჭი მეურნეობას დაეუფლოს. ახლა ისეთი დრო დადგა, თუ ცოდნა არ ექნება კაცს, ცხოვრება გასტანჯავს, თქვენი იმედით ვიქნებო, ახლა კი გზას დავადგები. უნდა ვიჩქარო.

ილიამ შეეტლე გამოიძახა და დავალა. ჩვენი სტუმარი მცხეთის რკი-

ერთ დღეს ილია წინამძღვრიშვილს/დავით მასწავლებლისათვის/უთხრობდა, რას შერგება მიხა ჯავახიშვილი როგორ სწავლობსო. დავითაშვილს უთქვამს, ბეჯითი ბიჭია, მართალია, ქართული ენა სუსტად იცის, მაგრამ ძალიან ცდილობს დაეუფლოს, ხშირად შემხვედრია ჩვენს ბიბლიოთეკაში. ქართულ წიგნებს კითხულობს, ისიც შემინიშნავს, რომ თავისუფალ დროს რაღაცეებს წერსო. ერთხელ, შემთხვევით, მისი ნაწერი ხელში ჩამივარდა, სოფლის ცხოვრებაზე დაეწერა. მომეწონა, მერე ვურჩიე, რაც რუსულად დაწერე, ქართულად გადამითარგმნე-მეთქი, შერცხვა, სახეზე სიწითლე მოერია და თავი დახარა.

— ვატყობ მაგ ბიჭს, ნიჭიერი უნდა იყოს! — კმაყოფილებით თქვა წინამძღვრიშვილმა და ურჩია მასწავლებელს. მეტად დახმარებოდა

მოლოდინს გადააჭარბა

ნიგზის სადგურამდე წაიყვანეო, ხელი ჩამოართვა საბას და კეთილი მგზავრობა უსურვა. სტუმარი რომ წავიდა, მასწავლებელი დავით დავითაშვილი იხმო. მიხა ჩააბნრა და უთხრა: ამ ყმაწვილს მიხედე, საცხოვრებელი ადგილი მიუჩინე. თავისი კლასიც უჩვენე, თანატოლები გააცანი, არაფერი იუცხოოსო.

მასწავლებელმა ხელი ჩამოართვა ახლად მიღებულ შეგირდს, გაუღიმა და თან გაიყოლია.

— ჰო, მართლა. — შეაჩერა ილიამ მასწავლებელი, — ბატონო დავით, მე როგორც შევეტყვე, ამ შეგირდს ქართულ ენაზე მეტყველება უჭირს, რუსულ სკოლაში უსწავლია და ამხანაგებმა არ დასცინონ მშობლიური ენის დამახინჯებისათვის.

— ყურადღებასა და მზრუნველობას არ მოვაკლებ, ბატონო ილია, ვფიქრობ, ჩვენს პირობებს მალე მიეჩვევა და თანატოლებსაც დაუახლოვდება.

ბავშვს, რათა მის შესაძლებლობებს გასაქანი მისცემოდა.

მიხეილ ჯავახიშვილს კეთილმოსაგონრად დარჩა საგურამოში ილია ჭავჭავაძესთან შეხვედრა. მისი ნაზვა, კარგა ხანია, ოცნებად ჰქონდა გადაქცეული და, აი, ეს წადილი მასწავლებელმა დ. დავითაშვილმა შეუსრულა. მან ასე წარუდგინა თავისი ბეჯითი შეგირდი ილიას:

— ბატონო ილია, ეს ყმაწვილი დიდ იმედებს იძლევა, უყვარს ლიტერატურულ თემაზე წერა და ვფიქრობ, მისგან უთუოდ მწერალი უნდა დადგეს!

— ინებოს ღმერთმა! — კმაყოფილი ღიმილით განაცხადა ილიამ, მერე თავზე ხელი გადაუსვა მიხეილს და უთხრა: — აბა, შენ იცი, შვილო, იბეჯითე, კარგად ისწავლე, გახსოვდეს, ნიჭი არაფერია, თუ მას მოვლა და განვითარება არა აქვს!

წინამძღვრიანთკარის სასწავლებელში სწავლის წლისთავზე მიხეილი

ისე გაიწაფა ქართულ ენაში, რომ ზოგჯერ სხვებსაც უსწორებდა მეტყველებას. მისი თანაკლასელი დავით გორთამაშვილი იგონებს: ერთხელ ჭავჭავიშვილს ამხანაგებისათვის უთქვამს, ქართული ერთ-ერთი უძველესი და მდიდარი ენაა მსოფლიოში და სირცხვილია, ჩვენი დაუდევრობით მახინჯდებოდესო.

გორთამაშვილისავე მოგონებით, მ. ჭავჭავიშვილს ერთი უცნაური თვისება ჰქონდა: როცა თავისუფალ დროს რაიმეს დაწერდა, გულდასმით ასწორებდა, თანატოლებს არ უკითხავდა, მერე კი ხევდა. ეს ჩვევა მასწავლებელ დავითაშვილსაც არ დარჩენია შეუმჩნეველი და ერთხელ უსაყვედურა კადეც, შენს ნაწერს რატომ ანადგურებო. მან ასე უპასუხა: რა ვქნა, მასწავლებლო, ჩემი ნაწლები არ მომეწონა, მინდა, რომ უფრო უკეთესი იყოსო.

მიხეილს სამახსოვროდ დარჩა საგურამოში ილიაობა დღეს სტუმრობა. იმ ნეტარმოსაგონარ დღეს ილია წინამძღვრიშვილი მასწავლებელ-მეგირდების თანხლებით დიდ მწერალს ესტუმრა. მან თავისი სასწავლებლის სახელით გულთბილად მიულოცა ბრძენ ილიას ეს დღე და სამახსოვროდ გადასცა ხისგან დამზადებული რამდენიმე ნივთი. მასპინძელმა კი ბეჭითი მოსწავლეები წიგნებით დასაჩუქრა. იმ დღეს დიდ ილიასთან სურათიც გადაიღეს და ის ძვირფასი ფოტო, როგორც რელიქვია, მუდამ სიამოვნებას ჰგვრიდა მიხეილს.

მ. ჭავჭავიშვილმა წარმატებით დაამთავრა სასწავლებელი და, მასწავლებლების ერთსულოვანი გადაწყვეტილებით, რამდენიმე რჩეულ ყმაწყვილთან ერთად, იალტაში გააგზავნეს. იქაური მებაღეობა-მეღვინეობის სასწავლებელი იმხანად სახელგანთქმული იყო, კარგ სპეციალისტებს ზრდიდა და, ბუნებრივია, იქ

მოხვედრა მხოლოდ რჩეულებს შეეძლოთ.

მ. ჭავჭავიშვილმა წარმატებით დაამთავრა იალტის სასწავლებელიც. მაგრამ მისი ცხოვრება სულ სხვა გზით წარიმართა.

1903 წელს გამოქვეყნდა მიხეილ ჭავჭავიშვილის პირველი მოთხრობა გაზეთ „ცნობის ფურცელის“ დამატებაში და მკითხველი საზოგადოების ყურადღება მიიქცია. პირველს მეორე მოჰყვა, მეორეს — მესამე და ახალბედა მწერალმა სულ მალე მკითხველი საზოგადოების სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა...

ერთ დღეს მ. ჭავჭავიშვილი წინამძღვრიანთკარს ესტუმრა, შეხვდა ნაცნობ მასწავლებლებს და ტექნიკურ პერსონალს, დაათვალიერა ის საკლასო ოთახი, სადაც სწავლობდა, კეთილად გაიხსენა თანაკლასელები. გული დასწყდა, რომ სასწავლებლის სამაგალითო მზრუნველი, ილია წინამძღვრიშვილი ადგილზე არ დახვდა. მასპინძელმა უთხრეს, ბატონი ილია ახლა თბილისშიაო და მისი მისამართიც მისცეს.

მეორე დღეს მიხეილმა ინახულა ილია წინამძღვრიშვილი. უსაზღვრო იყო ბატონ ილიას სიხარული, მამაშვილურად გადაეხვია ყოფილ მოსწავლეს და მიულოცა სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლა:

— ჩემო ძვირფასო მიხავ, — მიმართა ილიამ, — მამაშენი შენგან კარგ მეურნეს მოელოდა, მე კი ჩვენი სასწავლებლისათვის — ღირსეულ მასწავლებელს, შენ ჩვენს მოლოდინს გადააჰპარბე, უკვე ცნობილი მწერალი ხარ და ეს დიდად მახარებს... გჯეროდეს, ჩემო კარგო, რომ შენი სახელი ჩვენი სასწავლებლის ისტორიაში ნეტარ მოსაგონრად დარჩება.

დარჩა კიდევ...

შალვა შარკოვაშვილი

დიდი ალაშიანები სუმრობან

ბამბაღ იაფი

ცნობილი ფრანგი მწერალი, „ტარასკონელი ტარტარენის საოცარი თავგადასავლის“ ავტორი ალფონს დოდე ერთხელ პარიზის ერთ-ერთი ბულვარული გაზეთის გამომცემელს შეხვდა.

— მიხიენო, — უთხრა ავფია მეგაზეთემ მწერალს, — თქვენ შეგიძლიათ რამდენიმე ათასი ფრანკი გამოიმუშაოთ, თუ გაგრძელებებით მოთხრობას დაგვიწეროთ, რომელიც რომელიმე არამწადის ცხოვრებას შეულამაზებლად გამოხატავს.

დოდემ დამხწრეთ მრავლისმეტყველად გადახედა და თანამეხაუბრეს თავის გაქნევით მიუგო:

— რა ხაჭირია, როცა გაცილებით უფრო იაფი დაგიჯდებათ, თუკი თქვენი თანამშრომლების დღიურებს გამოაქვეყნებთ.

მოგვაპალი კრიტიკოსი

— წიგნში ისევ ვირის ურები ჩაგხატავს, — უთხრა მამამ პატარა გოტპოლდ ეფრაიმ ლენინგს.

— ამ წიგნს აქვს ვირის ურების უფლება, მამიკო, — მიუგო მომავალმა მწერალმა და კრიტიკოსმა.

პირველი ლექცია

შარპ ტჰენი პირველი ლექციის ჩატარების წინ შიშით იყო შეპყრობილი. მაგრამ პირველივე წინადადებით ალაფროვანა მსმენელები. ეს ცნობილი პირველი წინადადება ახე ედერდა: „იულიუს ცეზარი მოკვდა, შექსპირი მოკვდა, ნაპოლეონი მოკვდა და მეც ვერა ვარ მთლად კარგად“.

მადიანი მწერალი

— სალამო მშვიდობისა, — მიესალმა ქუჩაში ცნობილ გერმანულ მწერალს დედღე ფრედერიკ ფონ ლილიენკრონს ნაცნობი. — საიდან მობრძანდებით?

- რესტორნიდან.
- რა მიირთვით?
- ინდაური.
- რამდენი იყავით?
- ორნი.
- მეორე ვინ იყო?
- ინდაური.

პასტელი

მოდით, ყურადღებით დაეკვირდეთ შვეიცარიელი მხატვრის, ჟან-ეტიენ ლიოტარის ნახატს „მეშოკოლაღე ქალი“.

ახალგაზრდა მოახლეს მსუბუქად და მოხდენილად მოაქვს ლანგარი, რომელზეც უცნაურად გამჭვირვალე წყლიანი ჭიქა და ფაქიზი ფაიფურის ფინჯანი დგას. ნორჩი სახე და კოხტა ტანი საოცრად მომხიბლავია. მისი თავსაბურავი, კაბა და ლანგარი ოქროსფრად და ვარდისფრად ლივლივებს.

ორ საუკუნეზე მეტი გავიდა (ლიოტარი მე-18 საუკუნეში ცხოვრობდა) ამ სურათის შექმნიდან, საღებავები კი ისევ ხასხასა და მიმზიდველია.

ეს ნაწარმოები პასტელითაა დახატული. სიტყვა პასტელი იტალიურ სიტყვა „პასტელოსაგანაა“ წარმოქმნილი, რაც „ცომს“ ნიშნავს. პიგმენტის სხვადასხვა ფერის, ცარცისა და ფისის მეშვეობით მზადდება სპეციალური ცომი. შემდეგ ამ ცომისაგან მრგვალ ჯოხებს აკეთებენ და აშრობენ. პასტელის თითოეულ ფერს მრავალი ელფერი აქვს, ამიტომ შეიძლება ერთი ფერიდან მეორეზე გადასვლა. მართალია, პასტე-

ლი ფანქარია, მაგრამ მისი ფერების სიკაშკაშის გამო მას ფერწერას მიაკუთვნებენ. ხანდახან ცარცს წვალში ხსნიან და მაშინ მხატვარი ისევე ხატავს, როგორც აკვარელითა თუ გუაშით.

პასტელის ტექნიკა ჯერ კიდევ დიდი ხნის წინ იყო ცნობილი. გენიალური ლეონარდო და ვინჩი ზოგჯერ ამ ფერადი ფანქრებითაც ხატავდა. მაგრამ აღორძინების ეპოქის მხატვრები უპირატესობას მაინც წეთსა და ტემპერას ანიჭებდნენ, რადგან ფიქრობდნენ, რომ პასტელით ნახატი დროის გამოცდას ვერ გაუძლებდა.

მეთვრამეტე საუკუნის ოსტატებმა კი პასტელი მისი სინაზის, მსუყე ფერებისა და მქრქალი მოვერცხლისფრო ზედაპირის გამო შეიყვარეს. ეს იყო პასტელის აყვავების პერიოდი; იგი კიდევ უფრო გავრცელდა, როცა საგანგებო დასამაგრებელი (ფიქსაჟი) მოიგონეს; ნახატი ძალზე გამძლე გახდა. პასტელით შესრულებული სურათები დიდხანს ცოცხლობენ და არ ხუნდებიან.

ტემპერა

ამ სიტყვას ორგვარი მნიშვნელობა აქვს: ეს საღებავიცაა და ამ საღებავით შესრულებული სურათიც. იმისდა მიხედვით, თუ რისგანაა დამზადებული, ტემპერის სამი სახეობა არსებობს.

ტემპერა, რომელიც არაბულ წებოზე (გუმითარაბიკის) საფუძველზეა დამზადებული და ქაღალდზე იხატება, გუშას მოგვაგონებს. მეორე – ზეთის

საღებავს ჰგავს. იგი ფუნჯით დაჯიუხტულ ტილოზე იხატება. ეკლესიურ ხელოვნებაში სახატავად კი აკვრცხმის გამოყენება უძველესე დამზადებულ ტემპერას ხმარობენ.

ტემპერის საღებავები კაშკაშაა, გაშრობის შემდეგ კი ბაცდებიან.

ტემპერით დახატულ სურათებს მქრქალი ზედაპირი აქვთ.

XVIII-XIV საუკუნის უდიდესმა იტალიელმა მხატვარმა ჯოტომ ბიბლიურ თემაზე შექმნა ფრესკა „იაკობი მწყემსებთან“.

ტუში

ჩვეულებრივი ტუში თხევადი შავი საღებავია, მაგრამ იგი ფილების სახითაც გვხვდება. იაპონელი მხატვრები თვითონ ამზადებენ ტუშს: შეურევვენ მურს წებოს, წყალსა და სურნელოვან ნივთიერებას, ამ ნაერთისაგან მომცრო (ასანთის კოლოფის ზომის) ფილებს ამზადებენ და აშრობენ, ვიდრე არ გამაგრდება.

მუშაობის დაწყების წინ ტუშის ფილას სველ მინაზე ან თეფშზე გააღხობენ და შავ საღებავს ღებულობენ, უფრო ბაცი ფერების მისაღებად კი წყლით აზავეებენ.

იაპონელ მხატვრებს ნახატის თავისებური ტრადიცია აქვთ. მაგალითად, სხვადასხვა საგნის დახატვისას ისინი განსაზღვრული ელფერის ტუშს ხმარობენ და საგანგებო ფუნჯით სარგებლობენ.

მრავალი შესანიშნავი ნახატი შეასრულა ტუშით მე-18 საუკუნის შესანიშნავმა იაპონელმა მხატვარმა კაცუსიკა მოკუსიამ.

– თუ განგება ათ ან ხუთ წელიწადს მაინც მაცოცხლებს, ნამდვილი მხატვარი გავხდებით, – თქვა თავის თავზე 80 წლის მოხუცმა, იაპონიის საუკეთესო მხატვრად აღიარებულმა ფუნჯის ოსტატმა.

სურათზე თქვენ ხედავთ კაცუსიკა მოკუსიის ტუშით შესრულებულ ავტოპორტრეტს.

ჩანახატი

სადაც უნდა იყოს მხატვარი, ქალაქსა თუ სოფელში, მთაში თუ

ზღვაზე, იგი ცდილობს დაიმახსოვროს და ქალაქში ალბეჭდოს ნანახი და განცდილი. როგორც მწერალი ჩაინიშნავს ზოლში მოწონებულ სიტყვას, აზრს, გამოთქმას, ასევე, მხატვარი ქალაქსა თუ ალბომში იხატავს იმას, რამაც მისი ყურადღება მიიპყრო.

როცა მხატვარი მოგზაურობიდან ბრუნდება, მას ყოველთვის ჩამოაქვს იქაური ბუნების, იქაურ ადამიანთა ჩანახატები.

ძალზე საინტერესოა ჩვენი სასიქალულო ფერმწერის, გიორგი გაბაშვილის შუაზიური შთაბეჭდილებები.

1894 წელს იგი შუა აზიაში იმყოფებოდა. გ. გაბაშვილმა სამარყანდისა თუ ბუხარის მრავალფეროვანი ქუჩებისა და მოედნების განუყოფელი აღმოსავლური კოლორიტის, იქაური ყოფის, იქაური ადამიანების ამხახველი ჩანახატები შეასრულა.

პალიტრა

ყოველი მხატვარი თავისებურად ხედავს სამყაროს და თავისებურადაც ასახავს მას. ყოველ მათგანს თავისი საყვრელი საღებავები და ფერთა შეხამება აქვს.

ზოგ მხატვარზე იტყვიან, რა მდიდარი პალიტრა აქვსო. ეს ნიშნავს იმას, რომ ამ ოსტატის ფერწერა ფერთა სიმდიდრით გამოირჩევა.

პალიტრა სწორკუთხოვანი ან ოვალური ფორმის თხელი დაფაა, რომელზეც გაკეთებულია ჭრილი ცერა თითისათვის. პალიტრით მხატვარი ზეთის საღებავების ხმარებისას სარგებლობს.

პალიტრა მარცხენა ხელით უჭირავთ. კიდზე საღებავი შემდეგი თანამიმდევრობით ლაგდება: თეთრი, ყვითელი, წითელი, ლურჯი, მწვანე, ყავისფერი და შავი, ხოლო დაფის შუა ნაწილში საღებავებს ურევენ ხოლმე.

ცნობილი რუსი მხატვარი ილია რეპინი ყოველ დილით სიხარულით შედიოდა თავის სახელოსნოში, ხელში პალიტრას აიღებდა და სურათის ხატვას შეუდგებოდა.

უკრაინული ხელოვნება

კონსერვები

ჰვირფასო ბავშვებო! შურნალი „ნაპადული“ აცხადებს კონკურსს. რეზულტატზე შედეგად მიიღებთ ზეპირი მონაწილეობის მიღება. კონკურსის პირობები ასეთია:

ქაჩაზე დააპირადით სწავი (ავტორი — ჯემალ ქასკაძე), დაფიქრდით, მოიხველიეთ ფანტაზია და მოუძებნეთ ამ ფოტოს ორიგინალური, არაორდინალური, მხიარული და მოსწავბული წარწერა.

სამი საუკეთესო წარწერის ავტორს გამოავლენს სპეციალური შიური.

გამარჯვებულთა (I, II და III ადგილი) გვარები გამოგვხვენდება ჩვენი შურნალის მხ.12 ნომერში. პირველი ადგილის მფლობელი დაჯილდოვდება ს. მახლობრო პირით და შურნალ „ნაპადული“ ხელ. მოწერიტ 1000 ლისსათვის, მეორე-მესამე ადგილზე განსწავნიტ უფასოდ მიიღებენ მომავალ წელს ჩვენი შურნალის ხველა ნომერს.

პასუხები უნდა გამოგვგვანეთ მიმდინარე წლის 1 ნომბრამდე ხველზე მისამართზე: თბილისი 284096, კოსტავას ქუჩა, 14, შურნალ „ნაპადული“ რედაქციას (კონკურსისათვის). არ დაგავიწყდეთ იმის მითითება, თუ როგორ სკოლაში და როგორ კლასში სწავლობთ.

აღსარებობა წარგვტაბებას!

საერთაშორისო
ზინოლოგიური

ფშატები

ნიმე
გუზარაშვილი

მთხრობა

მხატვარი
თინა კრაჭაშვილი

ჩემს სახლთან საურმე გზა გადის. დაბლობიდან ზემოთ მიემართება და ბუჩქნარებით დაფარულ გორებში უჩინარდება. გზის ნაპირებზე ბალახია მოდებული, შუაგულში კი, მთელ სიგრძეზე, ურმის თვლების ნაკვალევი ასდევს.

გზის ერთ მხარეს, მაღლობზე, რამდენიმე ძირი ფშატი დგას, ახლო-ახლო, მიჯრით, ქარისაგან მათი ტოტები ქვემოთ არის ჩამოშლილი და ერთმანეთშია ჩახვეული. წვრილი, მოგრძო ფოთლები ვერცხლისფრად ბზინავენ და ისეთ ხურნელს აკმევენ, რომ გაზაფხულობით ერთ რამედა ღირს იმ გზაზე გავლა.

ფშატების იქით დიდი ქვიტიკირის შენობა მოჩანს. წინათ აქ, თურმე, თავადი ცხოვრობდა თავისი ჯალაბით, ახლა ციხეა. გზის პირას, რკინის ჭიშკართან, მაღალი, პირქუში შესახედაობის კაცი გამოჩნდება ხოლმე. თავზე მწვანე კარტუზი ახურავს. გალიფე შარვალი და ჯიბეებიანი ხალათი აცვია. წელზე შემორტყმულ, ბრტყელ ტყავის ქამარზე მაუზერი აქვს ჩამოკიდებული. ეს კაცი ციხის დარაჯია, გარეგინა ჰქვია. ხან ჭიშკართან დგას, ხანაც ფშატების ძირას დააბიჯებს ვეებერთელა ჩექმებით. გაივლის, გამოივლის, გაივლის, გამოივლის, თან გზისკენ აწყდება თვლები; თუ ციხისკენ მომავალი კაცი დაინახა, იმწუთსავე რკინის ჭიშკარს ეცემა და ორივე კარს ფურთამდე გააღებს.

რკინის ჭიშკართან, თავიანთი პატიმრების ხანაზავად დროდადრო ქალებიც მივლენ ხოლმე — თავსაფრი-

ანი, სევდიანი სახის ქალები და გარეგინას ეხვეწებიან:

— შეგვიშვი, შენს გახარებას, მალე გამოვალთ, დიდხანს არ გავჩერდებით.

— შეგიშვით რა, მამაჩემის ციხეა? არ შეიძლება, უფროსები გამოჯავრდებიან! — ხშირად ამ სიტყვებით მოიშორებს ხოლმე ქალებს გარეგინა. მაგრამ თუ ცოტათი მაინც კარგ გუნებაზეა, მაშინ ალებს კარებს და ქალებიც ერთიანად შედიან ციხის ეზოში.

ერთხელ ჩემი ნათესავი ქალიც წავიდა ციხეში ქმრის სანახავად და მეც წამიყვანა. დავადექით საურმე გზას, აუუარეთ ფშატებს, რკინის ჭი-

შკართან მივედიო. გარეგინამ კარი გაგვიღო და სხვა ქალებთან ერთად ჩვენც შევედიო.

დიდი სახლის ქვეშ სარდაფებია, რომლებსაც მიწის პირას ვიწრო, რკინის გისოსებიანი სარკმლები აქვს დატანებული. იქიდან გამხდარი, სახე-გაფითლებული კაცები იყურებიან საცოდავად. ზოგს ვიცნობ, ჩვენებურები არიან. „კულაკებს“ ეძახიან, წარამარა რაღაცას მოუმიზეზებენ და ჩასვამენ ხოლმე ბნელსა და ნესტიან სარდაფში.

ციხის ეზოში შესული ქალები სარკმლებთან მიდიან, კაცებს გარედან ელაპარაკებიან, ქალადში შეხვეულ რაღაც-რაღაცეებს აწვდიან და თვალცრემლიანები ეშვოდობებიან. ისევ ჭიშკართან მივდივართ, გარეგინა ისევ ალებს კარებს. უცებ მე დამინახა და გაბრაზდა.

— ვინაა ეს გოგო?
— ჩემია, მე მოვიყვანე, რა გინდა?
— გაეპასუხა ჩემი ნათესავი.

— რო დამენახა, არ შევეუშვებდი. ციხეში ბაღების მოყვანა არ შეიძლება. ერთხელ მიპატიებია, მეორედ აქ აღარა ვნახო!..

ჩემს ნათესავ ქალს ხმა აღარ ამოუღია, როცა გარეთ გამოვედიო, მაშინ კი წაიბუტბუტა: „ბავშვის მოყვანა როგორ არ შეიძლება, მაგრამ მაგან თუ არ იჩხუბა, გული არ გაუძლებს“.

ეს იყო და ეს, ციხის ეზოში აღარ შევსულვარ. ფშატებთან კი ხშირად მივდიოდი. ერთმანეთში ჩახვეულ ტოტებს აქეთ-იქეთ გავწვედი ნელა, ფრთხილად, რომ ეკლებს არ დავეკაწრე. იქ ყოფნა ძალიან მომწონდა, ფშატები მაღლიდან ქოხივით იყო ჩამოხურული, შიგ ჭიამაიები დაცოცავდნენ, გარედან შემოჭრილი ნიავიც ტოტებში დამერებოდა და უცნაურ ჩქამებს გამოსცემდა. უპ, რა კარგი იყო, თითქოს სულ სხვა ქვეყანაში ვიყავი!

ჩაიარეს წლებმა და ერთხელ კიდევ მომინდა ფშატების ნახვა. წავედი, ციხე იქ აღარ იყო. აღარც გარეგინა დადიოდა მაღლობზე თავისი ბრახუნა ჩექმებით. ფშატის ტოტები

კი ისევ ძველებურად ჩამოშლილიყვნენ გზიხვენი. აღარ მქნებია, ახლა სულ სხვანაირია. ირგვლივ ყველაფერი მწვანედ ხახხახებს გაზაფხულის მზეში, მხოლოდ ფშატის ტოტებს შეჰპარვია სივეითლე, გამოტანით კი გამოუტანია ფოთლები, საყვავილედ ამოსვლია, მაგრამ ვერ გაზრდილა. გული დაშეწვა, ნუთუ უნდა გაზმეს ეს მშვენიერი ხეები?

გზაზე კაცი გამოჩნდა, შემოდან მოდიოდა ნელი, მშვიდი ნაბიჯით. მე რომ მომიახლოვდა, შევეკითხე:

— ეს ფშატები გახმება, არა?

კაცი შეჩერდა, ჯერ ტოტებს ჩაკვირდა, ახლა მე შემომხედა და თავის გაქნევით თქვა:

— არა, ამათ გახმობისა არაფერს ეტყობათ!..

— მაშ, გავეითლებულნი რად არიან?

— დაინაგრენ, შეველთდნენ. ეს უმრები? გარეგინა დღე და ღამე ზედ დადიოდა, ფესვებზე! თუმცა, ახლა კი ვედარ ივლის და ეს ფშატებიც გამობრუნდებიან, ისევ ისეთი გახდებიან, წინათ რომ იყვნენ.

კაცი წავიდა, მე კი კარგა ხანს დავრჩი ფშატებთან. თვალს ვერ ვაშორებდი ფერგამკრთალ ტოტებს, იმ კაცისგან დაიმედებული ვანუგეშებდი: „ნუ გეშინიათ, არ გახმებით, ამის შემდეგ გარეგინა აღარ ივლის თქვენს ფესვებზე და გამოკეთდებით, უსათუოდ გამოკეთდებით!“

„აღვალთ იგავით ბირი ჩემი, ვიტყუად მე იგავთა დასაგამისათა“
 (ფსალმუნნი 7, 2)

ქვემოთაღნიშნული

მართ კაცს ორი ძე ჰყავდა. ერთხელ უმცროსმა სთხოვა მამას, მომეცი ჩემი წილი ქონებაო. მამის მამამ გაუყო მთელი თავისი ქონება შვილებს. გამოხდა ხანი, შეკრიბა უმცროსმა ყველაფერი, რაც ებადა და გაემგზავრა შორეულ მხარეში. იქ საქმოდ თავაშეებულად ცხოვრობდა, ასე რომ, მთელი ქონება შემოეფლანგა კიდევ. ამასობაში იმ ქვეყანაშიც მიმწილობდა დაიწყო და უმცროს ძეს ძალიან გაუკვირდა. წავიდა და ერთ კაცს დაუდგა ღორების მწყემსად. მუშაობდა და თან სულ ნატრობდა, ნეტავი ერთი ამ ღორების საქმელი რკოთი მაინც ამომავსებინა მუცელიო, მაგრამ ან ამ რკოს ვინ აღირბდება? შერე თქვა, მამაჩემის მოჯამაგირებებს პური თავსაყრელი აქვთ, მე კი აქ მიმწილი მკლავს, მოდი, წავალ მამაჩემთან, პატებას ვთხოვ და იქნებ მოჯამაგირედ მაინც დამიყენოსო.

ადგა და მამისკენ გასწია. მამამ შორიდანვე დაინახა შინ მიმავალი შვილი, გამოიქცა და გადახვია.

— მამა, ვცოდე ცის მიმართ და შენს წინაშე, — უთხრა შვილმა. აღარ ვარ იმის ღირსი, რომ შენი ძე შერქვას, მოჯამაგირედ მაინც დამიყენო.

მამამ მონებს უბრძანა:

— მოიტანეთ საუკეთესო ხამონი და შემოსეთ, გაუკეთეთ ბეჭელი თითზე და ხანდლები ჩააცვით ფეხზე. მოიუვანეთ ნახუქი ხბო და დაჯალით, ვკამოთ და ვიმხიარულეთ, რადგან ეს ჩემი ძე მკვდარი იყო და გამიცოცხლდა, დაქარგული იყო და გამომიჩნდა.

გაჩაღდა დროსტარება.

მალე ამ კაცის უფროსი ძე დაბრუნდა უანიდან, სახლს რომ მიუახლოვდა და ხიმღერისა და ცეკვის ხმა გაიგონა, მონას მკითხა, რა ამბავიაო. შენი ძმა დაბრუნდა და გახარებულმა მამაშენმა ხბო დაქალაო... — აუხსნა მონამ.

უფროსი ძე ისე განაწყენდა, შინ შეხვდა აღარ უნდოდა, მაშინ გამოვიდა სახლიდან მამა და მიიბმო იგი თავისთან, შვილმა უხაყვედურა:

— აგერ, რამდენი წელია, ისე გემხახურები, რომ ერთხელაც არ გადავხუდვარ შენს მცნებას. შენ კი ერთხელ ციკანიც არ მოგი-

ცია, რომ მეგობრებში მომეღბინა, შენი ფლანგველი ძის გამოჩენისთანავე კი მსუქანი ხბო დაქალი.

— შვილო, ნუ მინაწყენდები, შენ ისეც ჩემთან ხარ და ყველაფერი, რაც გამაჩნია, შენიაო, — დაამშვიდა მამამ, — ახლა კი სიხარული გმართებს, რადგან შენი ძმა მკვდარი გვეგონა და ცოცხალმა მოგვიჩინაო.

ეს იგავი ორგვარ დასკვნას გვაქვითბინებს. უფროსი ძე ჯერ იუდეველია, შემდეგ მკაცრი დამცველი ღმრთის მცნებებისა, თავისი შეხედულებებითა და რწმენით იგი ჯერ წარმართებს, შემდეგ კი — ცოდვილებს უპირისპირდება. იუდეველთა კანონების მიხედვით უმცროსმა ძმამ (წარმართმა) უფროსზე (იუდეველზე) ნაკლები ქონება უნდა მიიღოს, რადგან მას აქვს მიღებული სჯულიცა და აღქმაც. უმცროსმა გაანიავა მამის მიცემული იხედაც მცირე ქონება და გადატაკდა, მაშინ, როცა იუდეველმა შეინახა თავისი მიმკვიდრეობა, როცა ღმერთი თბილად მიიღებს მასთან დაბრუნებულ უძღვარ წარმართს, იუდეველი განაწყენდება და კიდევ საყვედურებს მას. უმცროსი ძმის უგუნური საქციელის აღწერით ქრისტე არ ამცირებს იმ ადამიანთა პასუხისმგებლობას, რომლებიც მას მხედველობაში ჰყავს. საწინააღმდეგოა სილატაკემ, მიმწილმა გონს მოიყვანა უძღვარი ძმა. ძე შეცდომილი მამის წინაშე აღიარებს თავის შეცდომას, მამაჩემის ძე რომ შერქვას, ამისი ღირსიც აღარა ვარო, იგი მამის სახლში უკანასკნელი მსახურის ადგილზეც თანახმაა, გრძნობს, რომ მხოლოდ თავის მშობლიურ სახლში შეუძლია იპოვოს სიმშვიდე, დივიწყოს გადატანილი ჭირი, ის ბრუნდება, რომ იპოვოს მამა, რა თქმა უნდა, მამაც ბედნიერია შვილის დანახვით, უკვე მკვდარიც რომ ეგონა, უფროსი ძე კი თვლის, რომ მამის ამ სიხარულმა მისი უფლებები ერთგვარად შელახა, იგი, როგორც უკველი ფარისებველი, აწვიადებს თავისი ერთგულების მნიშვნელობას, ამით კი აჩენს ეჭვს, რომ თურმე დამჯერი იმიტომ იყო, რომ უპირატესობა მქონოდა სხვასთან შედარებით, ამიტომაც, რომ მას არ ახარებს დაქარგული ძმის დაბრუნება.

უცხოელი კინოვარსკვლავები

როგორც კინოვარსკვლავმა, არნოლდ შვარცენეგერმა უკვე მიაღწია თავის მწვერვალს. ახლახან ურნალმა „პრემიერმა“ „პირველი სიდიდის საერთაშორისო ვარსკვლავი“ უწოდა მას, და ისეთ მსახიობებზე წინ დააყენა, როგორებიც არიან მელ გიბსონი, ტომ კრუზი, შონ კონერი, ჰარისონ ფორდი და ჯეკ ნიკოლსონი. ბოლო ათი წლის განმავლობაში მისმა ფილმებმა მილიონ დოლარზე მეტი მოუტანეს მათ შემქმნელებს. თუმცა კრიტიკოსები დღესაც ილაშქრებენ შვარცენეგერის „იაფი, უხეში, ცარიელი, ჩლუნგი და პოლიტიკურად არაკორექტული ფილმების“ წინააღმდეგ, მათი აზრი ნაკლებად მოქმედებს მის თაყვანისმცემელთა ინტერნაციონალურ არმიასზე, რომლებსაც მოსწონთ და უყვართ მისი ნახევრადმითიური კინოსახეები.

არნოლდ შვარცენეგერი 41 წლის წინ დაიბადა ავსტრიის მთებში მდებარე პატარა ქალაქში. 15 წლისამ პირველად შეაღო ქალაქ გრაციის სპორტული დარბაზის კარი და სწორედ იმ დღეს მიხვდა პირველად, თუ რა უნდა ეკეთებინა ცხოვრებაში. სისტემატურად, კვირაში ექვს დღეს ვარჯიშობდა, თანაც იმდენად ცივ დარბაზებში, რომ გრძნობდა, როგორ ეყინებოდა ხელები. ქანცის გაწვევებამდე ვარჯიშობდა. ფეხები ისე ეღლებოდა, რომ სახლამდე ველოსიპედით ვედარ ბრუნდებოდა ხოლმე.

ოთხი წელი ივარჯიშა ასე, სხეული მთლიანად შეიცვალა, რომ იტყვიან, ტანი დაიყენა, მერე კი მიუნხენში გადასახლდა. როგორც თვითონ მიაჩნია, იმ დროისათვის

თავის თავში დაჯერებული ქედმაღალი პანკი იყო და სხვა არაფერი. თავი მოსწონდა კუნთებით და გულგონის ყურადღების მისაქცევად ზშირად ჩხუბობდა ქუჩაში. 19 წლისას ასეთი სუპერგეგმა ჰქონდა ჩამოყალიბებული: ჩავალ ამერიკაში; მივიღებ განათლებას; ჩემს კაპიტალს მომგებიან საქმეში დავაბანდებ; გავხდები მსახიობი, რეჟისორი, პროდიუსერი; შევიძენ სახლებსა და სურათებს; შევირთავ ჰკვიანსა და მომხიბვლელ ქალიშვილს, ბოლო როცა 82 წლისა გავხდები, თეთრ სახლში მიმიწვევენ. თითქმის ყველაფერი აუხდა.

21 წლისა კალიფორნიაში გადასახლდა და უმაღლესი ინჟინერის ყურადღება, როგორც გამოჩენილმა კულტურისტმა. ზედღზედ ექვსჯერ მოიპოვა უმაღლესი ტიტული ბოდიბილდინგში პროფესიონალებს შორის (1975 წელს მიატოვა ეს სპორტი). მისი კინოდებიუტი დოკუმენტური ფილმი „რკინას მებრძოლი“ (მაშინ იგი ჭერ კიდევ გა-

არნოლდ

მოდოდა შეჭიბრებებში) იყო და უნდა ითქვას, იგი სამარცხვინო გამოდგა. რეჟისორებმა კუნთებიც დაუწუნეს, აქცენტიც და სახელიც. სხვა მის ადგილზე უარს იტყოდა კინოზე. უკან დაიხევდა, ის კი ჩიუტად მიიწვედა წინ. მისი პირველი დიდი ფილმი იყო „კონან-ბარბაროსი“. ამ ფილმმა ასი მილიონი მოუტანა მის შემქმნელებს. მაგრამ კრიტიკოსების უმრავლესობამ მიწასთან გაასწორა შვარცენეგერი და მისი ემოციები ლამის ქვის ემოციებს შეადარეს. მაგრამ იგი საოცრად სწრაფად იძენდა გამოცდილებას, თავისი შესაფერისი გმირების შერჩევაც ისწავლა და შედეგამაც არ დააყოვნა: წარმატებას წარმატება მოსდევდა — „ტერმინატორი“, „კომანდოს“, „წითელი სიცხე“, „მტაცებელი“.

შენი ბამონასულება სარკეში

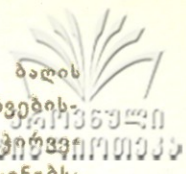
გინდა, მოვლილი ხელები გკონდას?

ხანდახან, შენი თანატოლი გოგონების ხელებს რომ დახედავ, სასოწარკვეთა მიპყრობს ხოლმე. ერთს ფრჩხილები ოკრობოკროდ შემოუჭრია, ან სულაც მოუკვნეტია, მეორეს კი ისე წამოზრდია, გამრუდებია, და გაბასრებია, კატიხა გეგონება. ახლა ჭახჭახა ფერის ლაქის ქვეშ „გალანდული“ ფრჩხილებქვეშა ჭუჭყის არსებობა ეხეც იქით იყოს და, ცნობილია, რომ მოზარდობის ასაკში გოგონებს ზშირად აწუხებთ ხელების პრობლემები (აქედან გამომდინარე, კომპლექსებიც): კანი უზორკლიანდებათ, უწითლდებათ, უსკდებათ. ზოგი ჩვევად იქცევა ხელების დამალვას, აქაოდა, „გლუხური“ ხელები მაქვსო. ასე ღრმავდება კომპლექსი. არადა, ეს ხომ ის ახაკია, როცა გინდა, გამორჩეულად ლამაზად და მიმზიდველად გამოიყურებოდე.

ახე რომ, თუ გსურს, სასიამოვნოდ გამოიყურებოდე, საკუთარ ხელებსა და თავსაც მოზრდილივით უნდა მიხედო. და ამისათვის სულაც არ არის საჭირო, დახმარებაზე უარი უთხრა დედას, ან ზარმაცი და ხელსაყარი იყო. წარმოიდგინე, კარტოფილის გაწმენდიდან იატაკის მოწმენდამდე ყველა ჭუჭყიანი საოჯახო საქმეც შეგიძლია თავისუფლად აკეთო და ხელებიც ლამაზი და მოვლილი გკონდეს. დიახ, არაერთარი სასწაულები! აი, სწორი ჩვევების გამომუშავება კი ნამდვილად არის საჭირო.

ხელებს ყველაზე მეტად ბოსტნეულის გაწმენდა აჭუჭყიანებს. ვთქვათ, დედის თხოვნით, მთელი ქვაბი ახალი კარტოფილი დათაღე. ხულ ათი წუთის საქმეა, არა? არა და უკვე ნახევარი საათიცაა, მისდგომიხარ ხელებს და ვერაფრით ვერ ითეთრებ. მაგრამ ამ უბედურებას ხულ უბრალოდ შეიძლება ეშველოს: დაიბანე ხელი ცივ წყალში, თან ჯაგრისით, ლიმონის წვენიო ან, უბრალოდ პამიდვრის კანით გაიხეხე. შეგიძლია, ისარგებლო რევანდის პატარა ნაჭრითაც. დიახ, არის ასეთი ბოსტნეულიც.

„მესიერების სრული დაბრუნება“, „საბავშვო ბაღის პოლიციელი“ და ბოლოს „ტერმინატორი—2“. სხვებისგან განსხვავებით, შვარცენეგერი არასდროს არ უღობს გადაღებებზე, არც დიდ მოთხოვნებს აყენებს: ახალი საჭმელი, ადგილი სავარჯიშოდ, მინერალური წყალი „ევიანი“, კომფორტაბელური ტრეილერი — ეს არის და ეს. მან ყოველთვის ზეპირად იცის თავისი ტექსტი, ყოველთვის დროზე მიდის გადაღებებზე, ხოლო როგორც კი სამუშაო დღე მთავრდება, უმალ იყენებს ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ დასვენების უფლებას.

არნოლდ შვარცენეგერს ესმის, რომ მის ფილმებს არაფერი აქვთ საერთო დიდ ხელოვნებასთან, როგორც საღად მოაზროვნე ადამიანმა, იცის, რომ იგი ბიზნესმენია და არა მხატვარი. მაგრამ აი, გამოვიდა ფილმი „ტუუ-პები“ და უველასათვის მოულოდნელად შვარცენეგერმა დაამტკიცა, რომ კომედიური როლების შესრულებაც

შვარცენეგერი

შესძლებია. ასევე მოულოდნელი იყო მისი პოლიტიკოსობის ნიჭიც. 1988 წელს წინასაარჩევნო კომპანიის დროს შვარცენეგერმა აშშ-ს მაშინდელ ვიცე-პრეზიდენტთან ჯ. ბუშთან ერთად შტატების მთელი ცენტრალური ნაწილი შემოიარა, კვეყნის სამხედრო-სამაერო ძალების ერთ-ერთ ბაზაზე უოფნისას ბუშმა აღნიშნა, ჩვენში მასობრივი სპორტის მდგომარეობა სავალალოაო, მაშინ შვარცენეგერმა განუცხადა, თუ მე ამ საქმეში დაგვირდეთ, შემატყობინეთო: პრეზიდენტად არჩეულმა ბუშმა არნოლდ შვარცენეგერი ფიზიკური განვითარების საბჭოს ხელმძღვანელად დანიშნა და, როგორც ამბობენ, იგი წარმატებით ართმევს თავს საქმეს.

მ. მთიულიშვილი

რა თქმა უნდა, ყმაწვილობიდანვე სჯობს, ხელები (განსაკუთრებით ჭუჭყიანი საპუშაოს შესრულებისას) რეზინის ხელთათმანებს შეაჩვიო, მაგრამ ხომ არიან ისეთებიც, ამგვარ რაიმეს რომ ვერ ეგუებიან. ამასთან, ახლა ეს ხელთათმანიც აღარაა ისე იოლად საშოვნო. ხელების მოვლის სხვაზე არანაკლებ ეფექტური საშუალებაა დაბანის შემდეგ ხელის სპეციალური კრემის წაცხება, მაგრამ, მძაფრსუნიან და ცხიმიან კრემწაცხებული ხელით საოჯახო საქმის კეთებას ხომ ვერ დაიწყებ! ასე რომ, ხელის კანის დაცვისა და მოვლის ინდივიდუალური საშუალების პოვნა დაგჭირდება.

მაგალითად, თუ მშობლებს ბოსტნეულის მარგვლაში ეხმარები და მიწაში კირკიტი გიწევს, ხელით სარეველას გლეჯ, ან ირგვლივ მიმოფანტულ წარწყვს აგროვებ, ხელებს როგორღა დაიცავ? რა თქმა უნდა, აქაც შეგიძლია ხელთათმანი გამოიყენო, თანაც ნებისმიერი, არა მაინც-დამაინც რეზინისა. ანდა სჯობს, მუშაობის დაწყებამდე, მიწისგან ფრჩხილების დაცვის მიზნით, საპნის ნაჭერი

მოფხიკო. მუშაობის დამთავრებისთანავე კი ეს საქმე დიდხანს არ გადალო და თბილი წყლით, საპნითა და ჯაგარისით რამდენჯერმე კარგად გაიხეხო, განსაკუთრებით გაჭუჭყიანებული ადგილები კი პემზით გაიწმინდო, ოღონდ ძალიან არ მოიწადინო, თორემ ჭუჭყს კანსაც ააყოლებ.

და კიდევ, ერთი კარგი რჩევა მინდა მოგცე: ჭუჭყი კანში ღრმად რომ არ გაგიჯდეს, სჯობს, ასე, ნახევარი საათი მაინც თეთრეული ხელით გარეცხო. აი, მაშინ კი ხელის გაქათქათება გარანტირებული გექნება.

არ დაივიწყო: ხელის გულმოღვინედ დაბანის შემდეგ აუცილებელია მასში შეიზილო ხელის საცხი, ჟელე ან გლიცერინი, რადგან, რა უცნაურიც უნდა იყოს, გასუფთავებასთან ერთად, წყალი ხელის კანს აშრობს და ოღნავ აღიზიანებს კიდევ. ასე რომ, მისი დასკდომაც არ არის გამორიცხული. ესე იგი, კანს დროულად უნდა მივეშველოთ და გამოვკვებოთ იგი.

ე რთი საუკუნის წინ, 1892 წელს, შეერთებულმა შტატებმა დიდი ზეიმით აღნიშნა ამერიკის აღმოჩენის 400 წლისთავი. ამ დიდებულ დღესასწაულში მონაწილეობა ქართველმა ცხენოსნებმაც მიიღეს.

გერმანელ, ამერიკელ, ფრანგ, ინგლისელ, ესპანელ, უნგრელ, ნიდერლანდელ, ალბანელ, არაბ, ჩერქეზ და ინდოელ მხედრებთან ერთად საჭიროთოდ გამოსულმა ქართველებმა მოხიბლეს მრავალრიცხოვანი ამერიკელი მაყურებელი. ბევრისათვის უცნობი ქვეყნის შეილებმა სასწაულები მოახდინეს. იმდროინდელი ამერიკული გაზეთები ხოტბას ასხამდნენ ქართველ ცხენოსნებს.

ჩვენი მოჭირითეები შემთხვევით არ მიუწვევიათ ამერიკაში. უფრო ადრე, 1887 წელს, ბათუმში ჩამოსულა აშშ-ის ცხენოსანთა კომპანიის წარმომადგენელი თომას ოლივერი, რომელსაც ჩიბათელი კირილე ჯორბენაძის დახმარებით შეუკრებია საუკეთესო გურული ცხენოსნები და

ცხენაბით — ამერიკაში

ამერიკაში გაუმგზავრებია საასპარეზოდ.

ქართველები რამდენიმე წელს დარჩენილან ოკეანის გაღმა, შეერთებული შტატების გარდა სხვა ქვეყნებშიც უასპარეზოთ და ყველგან დიდი წარმატებით გამოსულან. მაშინ ჩვენს გუნდს ივანე მახარაძე („მათრახა“) თავკაცობდა. გურულმა მოჭირითეებმა ამერიკის თითქმის ყველა დიდი ქალაქი მოიარეს.

ამერიკის აღმოჩენის 400 წლის ზეიმის მომდევნო წელს ქართველი მხედრები კვლავ მიიწვიეს, ამჯერად — ჩიკაგოში. გზად ქართველებმა საფრანგეთიც დაათვალიერეს. ერთი იქაური გაზეთი წერდა: „ქართველები ამპარტავენობენ თავიანთი ახოვანი ტანით, იარაღის სილამაზით

და ამავე დროს ბავშვებსავე უბარიათ, როცა შამპანის ღვინით სავსე ბოთლები იხსნება.“

პირველი ვიზიტის შემდეგ შემდეგ ველი ცხენოსნები უკვე რამდენიმე გუნდით ასპარეზობდნენ ამერიკის ქვეყნებში, შემდეგ ინგლისშიც გამოსულან საჭიროთოდ. ბუნებრივია, წარმატება და აღიარება დიდად ახარებდა ჩვენს მხედრებს, ოღონდ ეგ იყო, ერთი გარემოება აღონებდათ — ხშირად „კაზაკებად“ ნათლავდნენ. ერთხელ გურული ცხენოსნები პარიზში შემთხვევით შეხვედრიან ცნობილ მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს თედო სახოკიას და გულდაწყვეტილებს შეუჩივილიათ, „სიკვდილი რაგა არ არის, ყველანი კაზაკებს გვეძახიან და ისიც ვერ გავაგებინეთ, რომ საქართველოს შვილები ვართ“. ქართველი მხედრები უცხოელებს ჩვენს ეროვნულ ცხენოსნურ თამაშებს უჩვენებდნენ: ჩეხვას, თარჩიას, ყაბახს, ისინდს, დოლს, მარულას, ცხენბურტს. თამაშის წინ, როგორც წესი,

ქართულ ხალხურ (გურულ) სიმღერას დააგუგუნებდნენ, ხან ფიცხელ ცეკვას გააჩაღებდნენ ხოლმე.

XX საუკუნის გარიჟრაჟზე ჩვენმა ცხენოსნებმა დიდი ბრიტანეთის 95 ქალაქი მოიარეს. ისინი ვინძორის სასახლეშიც მიუწვევიათ და მათ გამოსვლას დედოფალი ვიქტორია დასწრებია.

მწერალმა ქალმა ნინო ნაკაშიძემ ქართველ ცხენოსანთა ამერიკა-ინგლისის ტურნეს შესახებ დაწერა პიესა „ვინ არის დამნაშავე?“, რომლის მიხედვით ალ. წუწუნავამ გადაიღო ამავდეს სახელწოდების ფილმი.

უცხოეთის იპოდრომზე ქართველი კაცის სიჩაუქეს აბრწყინებდნენ სიმონ ორაგველიძე, ნიკოლოზ სურგულაძე, პორფილე ქანთარია, ბესარიონ, დიმიტრი, იოსებ, ირაკლი, მელიტონ და ფოლტა ცინცაძეები, ალექსანდრე ცკვიტიშვილი, გიორგი ჩხაიძე, მიხეილ და მალხაზ ანთაძეები, იოსებ და ივანე ბარამიძეები, მოსე გიგინეიშვილი, პლატონ, ალექსანდრე და ხალამბრე მურვანიძეები, იორამ და რაფიელ მშვიდლობაძეები, ქრისტინე ცინცაძე, მარო ზაქარეიშვილი-კვეციანიშვილი, კირილე ხოფერიძე, ველიკო კვეციანიშვილი, ლაზარე ჯორბენაძე, ბესარიონ იმნაძე, თეიმურაზ და ლუკა ჩხარტიშვილები, დათა ქაჩაია, უშანგი კვეციანიშვილი, მირონ ჭყონია, ალექსანდრე ხუბუნაიშვილი, პავლე მახარაძე, ყარამან იმნაძე, ივანე ჯორბენაძე, კონსტანტინე ჩხარტიშვილი, თეოდანე ქავთარაძე, ივანე (დიდი) მახარაძე, მიხა დარსალია, მიხეილ ჩხარტიშვილი, ყარამან და გიორგი კალანდარიშვილები, ივანე (პატარა) და ქიშვარდი მახარაძეები, მ. კოტკოშვილი და სხვები. ყველა გვარის დადგენა დღეს ძალზე ძნელია — ნაწილი ცხენოსნებისა ამერიკაში დარჩა და იქვე გარდაიცვალა, ბევრი კი სამშობლოში დაბრუნდა. იქ დარჩენილთა ჩამომავლები დღეს ამერიკაშიც ცხოვრობენ და საქართველოშიც. შესაძლოა, რომელიმე თქვენგანმა უფრო დაწვრილებით იცოდეს რაიმე მათ შესახებ. გამოგვეხმაურეთ.

გაბრიელ ბარჯაძე

ქალამანი ჩააცვას

ე. ი. შოატუხე, თვალები დაუბრმავებს. ქალაქში რაიმეს გასაყიდად ჩამოსული გლეხის საქონელს ქალაქელი ჩარჩები განგებ მაზანდას აუწევდნენ ხოლმე. მათი ამხანაგები კი, ახვევ განგებ დაუწევდნენ. ახე რომ, გაწვავილებული გლეხი მართლაც იხნოდა ხოლმე და აღარ იცოდა, თავისი საქონლისათვის რა ფასი დაედო. ბოლოს კი თავის ბეირს ისევ საქონლის გაცილებით ნაკლებ ფასად გაყიდვას არჩევდა და წაგებულს რჩებოდა. სწორედ ასეთ მოტყუებულ გლეხზე იტყოდნენ, ქალამანი ჩააცვესო ე. ი. შოატუხე. გააამბულესო. ერთი სიტყვით, მის ფეხშიშველობასა და ხისაწყულს ნიშნს მოუბედნენ ხოლმე: ქალამნის ყიდვა და ჩაცმა ღიახე, გაგებარდებოდა, მაგრამ ვერ მოგართევსო...

მღვდლის ბაბრჯ

იხმარება მღვდლისთვის ღირსების ჩამორთმევის გაგებით. როცა მღვდელი თავისი წოდების შეურაცხყოფელ რასზე დააშავებდა, სასულიერო წოდების დადგენილებით, მას მღვდლობის ხარისხს აყრიდნენ ხოლმე იმავე ეკლესიაში. სადაც ზედდასხებს და თავზე ხამ ალაგას თმას აკრეკდნენ მაკრატლით. აქედან გაჩნდა ტერმინიც — მღვდლის გაკრეკვა, რაც, ფაქტიურად, მისთვის მღვდლობის აკრძალვას ნიშნავს.

ჯდის ამოგდება

სიტუვის მიცემა, დაფიცება. ხუბურებმა იციან, როცა ერთმანეთს რაიმე უნდა შებფიცონ, ქოხს აიღებენ, დანით პატარა ნაფოტს ამოგდებინებენ და დაატანენ ხოლმე: ახე ამოვარდებს, ვინც ნათქვამს გადავიდებს და გილატატოსო.

ფოსტის ცხენივიმ სირბილი

დაუსვენებლად სიარული. ძველად სოფელში გლეხებს ავალდებულებდნენ, სოფლის კანცელარიაში სხვადასხვა მოხელეთა საჭიროებისათვის ცხენი რიგ-რიგობით მიეყვანათ. ასეთ ცხენს დღე-ღამე მოსვენება არ ჰქონდა, რადგან უველო თავისი სურვილისამებრ დაატარებდა. აქედან გაჩნდა ეს გამოთქმაც. კაცი შეუსვენებლივ რომ ივლიდა, იტყოდნენ, ფოსტის ცხენივით დადისო.

ფრჩხილის საპკამის ადება

რაბიში ამბის მოწმობა. ძველად, როცა ვინმე მამულს იყიდდა, ნასყიდობის აქტის სიმტკიცისთვის მოწმე

საც დაისწრებდა ხოლმე. მოწმობის ნიშანი იყო მოწმის თითზე ფრჩხილის მოკრა და ამ ფრჩხილის მოკრისთვის (მოწმეს) ფრჩხილის საკვეთს ანუ გასამრჯელოს შიხცემდნენ ხოლმე.

ამის შემდეგ ფრჩხილი მამულის შემდეგნლის მიმკვიდრებში ინახებოდა ხოლმე შვილით-შვილამდე და ჩვენი დღევანდელი ნასყიდობის საბუთის ძალა ჰქონდა. ხოლო მოწმე, ვინც ფრჩხილს წააკვეთინებდა, ანუ დაესწრებოდა მამულის ყიდვას, ვალდებული იყო, უფროსი შვილისათვის ეამბნა ეს ნასყიდობის ამბავი და შვილიშვილისათვისაც გადაეცა. და, იყო ასე, ნასყიდობის ამბავი გადადიოდა მოდგმიდან მოდგმამდე, და თუ ვინმეს მოწმის ან მყიდველის მხრივ შვილი არ ეყვლებოდა, ნასყიდობის ამბავი უნდა გადასცემოდა იმას, ვინც გვარში უფროსი იქნებოდა.

იონა შეუნარგიას მოწმობით, ილია ჭავჭავაძეს უამბნია მისთვის ერთი ფრჩხილის საკვეთის აღების ამბავი, ილია მაშინ მომრიგებულ მოსამართლედ ყოფილა დღეითში. შემამულე, გვარად უაზნები, ერთ მოხვევ გლეხს მიწას ედავებოდა თურმე. გლეხი ილიასთან მიხუთა და შეურჩვილია: ბატონო, მიწა ჩემია, თეიმურაზ შეფის დროს მაქვს ნაყიდი, მოწმეცა მყავს, ახლა კი უაზნები მართმევს და მიწეიღეო. ილიას დაუბარებია გლეხის დასახელბული მოწმე და უკითხავს: შენ ხარ მოწმე, რომ ესა და ეს მიწა ამ გლეხს აქვს ნაყიდი თეიმურაზ შეფის დროსო? დიახ, შენი ჰირომე, მოწმე ვარ, გინდ დამაფიცეთ, ფრჩხილის საკვეთი ამიღიასო, გულბურყვილოდ უამსუხნია იმას.

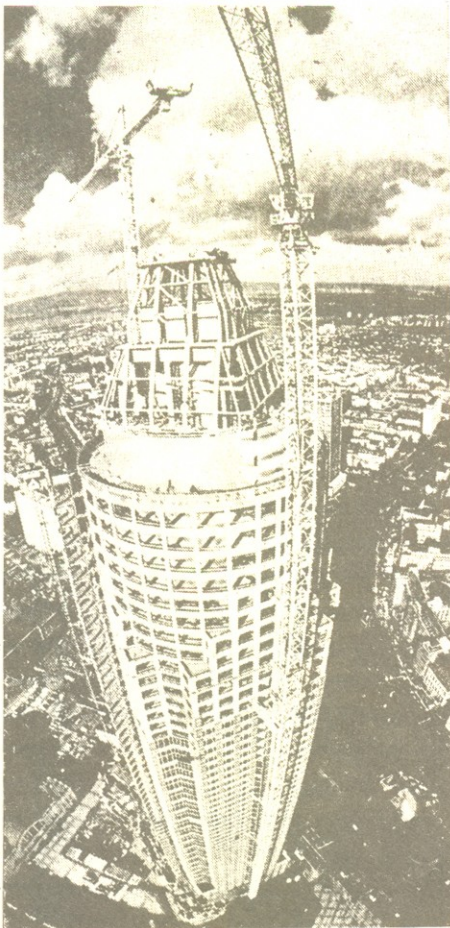
ილიას, მოწმის ჩვენების თანახმად, მიწა გლეხისათვის მიუკუთვნებია. გლეხთან მოდავე მიმამულე უაზნებს კი ამელოცია გადაუტანია და თავის ხაჩივარში წერდა თურმე: მომრიგებელმა მოსამართლემ (ი. ჭავჭავაძემ) მიცვალბულები აღადგინა მკვდრეთით და ჩვენება იმით ჩამოართვაო...

საქართველოში არსებული ამ ძველი ჩვეულების ახსნა თურმე თავად ძლიახაც უცდია. მასვე უამბნია, რომ ასეთი ჩვეულება ძველ პაბილონშიც ჰქონიათ. ერთ აგურზე აქ წარწერა უპოვნიათ: ესა და ეს მიმული ნასყიდია და ამ ნასყიდობის მოწმეცა ესა და ესა. რომლის ფრჩხილი ამ აგურში არისო. გაუტებიათ აგური და შიგ მართლა ფრჩხილი არ უპოვნიათ? თუ გავიხსენებთ, რომ ჩვენი შორეული წინაპრები — ხეტები ბაბილონელთა მეზობლად ცხოვრობდნენ, გახაგებია, ფრჩხილის საკვეთის აღების უძველესი ჩვეულება ჯერ კიდევ უხსოვარ დროს რომ დამკვიდრებულა საქართველოში.

დროგამოშვებით პარესაში გაიღვლებს ცნობა მინიტელევიზორების შესახებ, თუმცა მათ მასობრივ წარმოებაზე ფიქრი ჯერ ადრეა. ფირმა „სიტიზენის“ სპეციალისტებმა კონვეიერზე გაუშვეს ტელევიზორი, რომლის ეკრანის დიაგონალი 7 სმ-ის ტოლია. მას ორი კონსტრუქციული თავისებურება აქვს: უკანასკნელი თაობის ინტეგრალური მიკროსკელები და გალიუმის არსენიდის ნახევარგამტარები, რომელთაც სპეციალისტები დიდ მომავალს უწინასწარმეტყველებენ მიკროელექტრონიკის დარგში. მინიტელევიზორი შეთავსებულია მრავალტალღოვან ტრანზისტორულ რადიომიმლეთან (იპონია).

**უველაზე მაღალი
პეროპაუი**

სამ წელიწადზე ცოტა მეტი დრო დასჭირდა მაინის ფრანკფურტში ცნობილი ფრანკფურტის ბაზრობის შენობის აგებას. მისი სიმაღლე 266,6 მ-ია. ამ გიგანტური შენობის 68 სართულში ოთხი ათასი თანამშრომელი მუშაობს, მათ 24 ჩქაროსნული ლიფტი ემსახურება.

დაგნაზავა მებეორიტი

ჩვენი საუკუნის სამოცდაათიანი წლები დასაწყისში მეცნიერთა ერთმა ჯგუფმა წამოაყენა ჰიპოთეზა, რომელიც დედამიწის პოლუსების ცვლაში (მაგნიტური ველის ცვლაში) მეტეორიტებს ადანაშაულებს. მათი მტკიცებით, დედამიწასთან მეტეორიტების შეჯახების შედეგად დედამიწის მაგნიტური ველი, სულ ცოტა სამჯერ შეცვლილა 870 ათასი წლის, 900 ათასი წლისა და 16 მილიონი წლის წინათ.

**არა უგვიანეს 20
წლის შემდეგ**

იპონიისა დაკამერ უნის მეცნიერთა ჯგუფმა სცადა ეწინასწარმეტყველა, როდის შეიძლება ველოდოთ მორიგ კატასტროფას ნიოსის ტბაზე (კამერუნი). როგორც ცნობილია, 1988 წელს ტბიდან ამოიფრქვა მსუთავი გაზის ღრუბელი, რომელმაც გაკულა 1748 კაცი და 20 ათასზე მეტი შეინაური პირსტყვა.

გაზი გროვდებოდა ტბის სიღრმეში, ხადაც ვულკანურად აქტიური ფენებიდან ზედებოდა, როდესაც ცივი წყალი გაზით გაჭერდებოდა, ნებისმიერ ბიძგს, მაგალითად, სუსტ მიწისძვრას შეუძლია გამოიწვიოს ტბიდან გაზის ამოფრქვევა. გეოლოგებისთვის ცნობილია, რომ მსუთავ გაზთან ერთად ტბიდან ამოიფრქვევა პელიუმიც, იგი წყალში ცუდად იხსნება და ამიტომ წულის ზედა ფენებში ამოღის.

ცნობილია რა მსუთავი გაზისა და პელიუმის ურთიერთქმედება, შეიძლება გაიზომოს პელიუმის რაოდენობა და გამოითვალოს ტბის სიღრმეში დაგროვილი მსუთავი გაზის სიმძლავრე. მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ მსუთავი გაზის საშიში რაოდენობა ტბაში 20 წლის განმავლობაში დაგროვდება.

კატარაქტი, ანუ თვალის მსოფლიო მსგავსი რევოტი, მსოფლიოში ამ მილიონობით ადამიანს დაავადებულად, ძირითადად — ხანშიშესულენი. მარტო ამერიკაში კატარაქტის 1,6 მილიონი ოპერაცია გაეკეთდა.

აღმოჩნდა, რომ დაავადებისა და, აქედან გამომდინარე, ოპერაციის თავიდან აცილება შეიძლება, თუ ვადამყოფები დაიცავენ დიეტას — საჭიროა მეტი ხილი, ბოსტნეული დავიტამინები.

ასეთი დასკვნა გამოიტანეს ამერიკელმა მეცნიერებმა ზას შემდეგ, რაც 112 პაროცენტი გამოიკვლიეს.

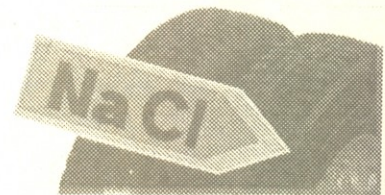
ეს სამცხარი ბაზაუი

ბაზუი, ალბათ, დედამიწაზე უველაზე უფრო სწრაფად შვარდი მცენარეა. იპონიაში ერთმა ეგზემალარმა მსოფლიო რეკორდი დაამყარა — დღე-ღამეში 1,81 მ შიომატა. ბაზუის უზსოვარი დროიდან რეწენებენ სამშენებლო მასალად, ავეჯის დასამზადებლად, საკვებადაც კი. უკანასკნელ ხანს გადაწყვიტეს, იგი კალადის მრეწველობაშიც გამოიყენონ, ერთი წლის ბაზუის ტყე უფრო მეტ ნედლეულს იძლევა, ვიდრე ოც წლის ხეების ტყე, რომელსაც იგივე ფართობი უყავია.

შვარილო „დინება“ გზავისათვის

ერთმა ინგლისურმა ფირმამ აღმოაჩინა ახალი საშუალება, რომელიც ხელს უშლის გზების მოყინვას, მართალია, იგი ოცჯერ უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე ჩვეულებრივი ქვამარილი, მაგრამ, სამაგიეროდ, უფრო ეფექტური და უზიფათოა.

ჩვეულებრივი მარილი „კამს“ რკინის კობტრექციებს, ფოლაღის ხიდებს, ავტომანქა-

ნების ლითონის ნაწილებსა და საბურავების რეზინს, გრანულირებული კალციუმ-მაგნიუმის აცეტატი კი ხავებით უფრეხელია, გარდა ამისა, იგი სუფთა ეკოლოგიური თვალსაზრისითაც უკველივე ამის გამო, მიუხედავად შედარებითი სიძვირისა, დროთა განმავლობაში მისი გამოყენება ეკონომიურ ეფექტსაც იძლევა. ანე რომ, მალე გზატკეცილებს უშვარილო „დინებას“ დაუნეშვანენ.

ხე, რომელიც ზღაპრებს ისწავლავს

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

ბიზო
ჭელიძე

ზ ლ ა კ ა რ ი

შპატვარი
ედ. ამბროსიძე

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო შაშვი მგალობელი, ღმერთი ჩვენი მწყალობელი, კაცი — დაბალი, ღმერთი — მაღალი. იყო ერთი პატარა სოფელი, ნაბადა, მას გადმოჰყურებდა პატარა მთა ნაბადა, ამ მთიდან გამოდიოდა პატარა მდინარე ნაბადა, სოფელში ცხოვრობდა გამრჯე და მარჯვე ბერაკაცი, გვარად ნაბდანიძე.

ერთ დღეს ბერიკაცს ქალაქიდან შეილიშვილი ესტუმრა. გაიხარა ბაბუამ, სულ იმის ცდაში იყო, რა ესიამოვნებინა ბიჭისთვის. გადიოდა დღეები, ბაბუა და შეილიშვილი ესიყვარულდნენ ერთმანეთს, შრომობდნენ, ფუსფუსებდნენ ეზო-მიდამოში, ტრიალებდნენ ყანაში, ბაღა-ბაღში, თესავდნენ, მარგლავდნენ, კრეფდნენ, მკიდნენ. საქმეს მოილეუდნენ და ჩამოლამდებოდა კიდეც, ბუხარს გააჩაღებდნენ და ვახშამს მიუსხდებოდნენ, მთისა და ბარის ამბებს ჰყვებოდნენ. ძილის წინ კი ბაბუა საინტერესო ზღაპრებს უამბობდა შეილიშვილს.

ერთ ხალამოს, როცა ბუხარში ცეცხლი მიწვდა და ბაბუამ ზღაპრების გუდას თავი წაუკრა, პატარამ ჰკითხა:

— საიდან იცი, ბაბუა, ამდენი კარგი ზღაპარი?

ბაბუამ ფანჯარა ფართოდ გააღო და შეილიშვილი გარეთ გაახედა.

მთა-ბარს მთვარე დაჰქათქათებდა.

— იმ მთას ხომ ხედავ?

— კი!

— იცი, რა ჰქვია?

— ნაბადა!

— პოდა, ნაბადას მთის გადაღმა ცხოვრობს ერთი მოხუცი კაცი, სახელად კეთილა. დიდი ბალი აქვს, რომელშიც მრავალი ხე ხარობს, მათ შორის ერთი ხე გამოირჩევა, მაღალი და ტოტებგანიერი. ის ხე ზღაპრებს ისხამს, ნაირ-ნაირ ზღაპრებს! მე, როცა დავიძინებ, სიზმარს მივეცემი ზოლმე, მდინარე ნაბადას ნაპირებს აუყვები, მთა-

ნაბადას კორტოხზე მოვექცევი, კეთილას ბაღს ვესტუმრები და ლამაზი ზღაპრებიც ჩემს განკარგულებაშია...

ბიჭს ძალიან, ძალიან მოუნდა კეთილას ბაღის ნახვა. ნეტავ, როგორია ზღაპრების ხე? — ფიქრობდა გულში.

— ბაბუ, წამიყვანე, რა, ნაბადაში, კეთილასთან?

ბერიკაცმა პატარას გადმოხედა.

— კეთილას ბაღში მაჩვენე, ძალიან მინდა, ჩემი თვალი ვიხილო ზღაპრების ხე...

— როგორ წაგიყვანო?

— აუყვევთ მდინარე ნაბადას,

მერე მთა ნაბადას ბილიკებს და კეთილასაც მივადგებით.

— არა, შეილო, კეთილას ბაღში ჩვეულებრივი გზით ვერავინ შევა. ბიჭი ჩაფიქრდა, იგრძნო, რომ ადვილი არ იყო კეთილას ბაღის ნახვა. არადა, ძალიან უნდოდა.

— მაგრამ არა უშავს, დავიძინოთ და სიზმარიც გვეწვევა, ავდგეთ და გავევით სიზმარს. — თქვა ბაბუამ.

დაიძინეს. ბიჭს მართლაც ეწვია ლამაზი ზღაპარი. ხედავს, როგორ აუყვნენ მდინარე ნაბადას ნაპირებს თვითონ და ბაბუა. ბევრი იარეშო თუ ცოტა, წყავების ტევრს მიაღწენ. ბაბუამ წყავი დაუკრიფა.

— რა ტკბილია! — აღტაცებით წამოიძახა პატარამ და შავ-შავ მარცვლებს შეექცა.

— ასეა, შეილო, ტყის ხილი ძალიან ტკბილია!

გზა განაგრძეს. ამჯერად წაბლის ტყეში შევიდნენ. შეისვენეს. ბაბუამ წაბლის ნაყოფი დაურჩია შეილიშვილს.

— აუჰ, რა გემრიელი წაბლია! — შესძახა ბიჭმა. — ასეთი წაბლი ქალაქში არ მიჭამია.

— ასეა, შეილო, ტყის ნაყოფი ძალიან გემრიელია!

ისევ განაგრძეს გზა. ახლა წიფლნარში შეისვენეს. იდგნენ ლაღი წიფლები, კენწეროები ცაში აეტყორცნათ.

— რა მაღლებია! — აღმოხდა ბიჭს.

ბაბუამ შემადლებული ადგილი მოძებნა, წიფლის ტოტს შესწვდა და დაარხია. მიწა წვრილ-წვრილი მარცვლებით დაიფარა.

— ეს რა არის, ბაბუ? — გაიკვირვა ბიჭმა.

— წიფლის ნაყოფი — წიწიბო! — უთხრა ბაბუამ.

ბიჭს წიწიბო არასოდეს ეჭამა. ბაბუამ შეილიშვილს წიწიბო დაუკროლა.

— რა ხალცარი გემო აქვს, თხილზე უკეთესი ყოფილა! — პირი ჩაიგემრიელა ბიჭმა.

მონყურდათ. ხევისკენ გადაუხვი-
ეს. წყაროების წანწკარი მუსიკასა-
ვით ჩაესმოდა ხევს. ბიჭი ხარ-
ბად დაეწაფა წიფლის ღარზე მო-
რაკრაკე ნაკაღს.

— ასეა, შვილო, ტყის პაერი და
წყალი მაცოცხლებელია! — თქვა
ბერიკაცმა.

ნაშუადღევით იყო, როცა ბაბუა და
შვილიშვილი კეთილას სახლს მია-
დგნენ.

— მასპინძელი! — დაიძახა ბა-
ბუამ.

— მობრძანდით! — აივანზე მა-
ღალი, თეთრი თმა-წყურით დათოვ-
ლილი კაცი გამოვიდა.

— სტუმრებს არ მიიღებთ? — იკ-
ითხა ბაბუამ.

— სტუმარი ღვთისაა! — გამოეპა-
სუხა კეთილა.

მასპინძელმა სახლში შეიწვია
ბაბუა და შვილიშვილი.

— ეს რა კარგი შვილიშვილი
გვოლია! — კეთილამ ბიჭს თავზე
ხელი გადაუსხა.

— არ მომასვენა, კეთილა მანა-
ხეო... თქვენი ბაღით დაინტერესდა.

— ჩემი ბაღით?

— ზღაპრის ხის ნახვა მოიწადი-
ნა ძალიან!

კეთილას სახე გაეხადრა.

— გიყვარს ზღაპრები, ბიჭიკო?

— დიახ!

— მაინც რომელი ზღაპარი მოგ-
წონს ყველაზე უფრო?

— „ნაცარქექია“, „კომბლე“, „მე-
ჩონგურე“, „ცეროდენა“, „რწყილი
და ჭიანჭველა“, „მელია და მწყერ-
ნიტა“...

— ყოჩაღ, ყოჩაღ! რამდენი ზღა-
პარი გეცოდნია!.. ვინ გასწავლა?

— ბაბუამ!

— ძალიან გამახარეთ. წავიდეთ
ბაღში.

კეთილა ბაღისკენ გაუძღვა სტუ-
მრებს.

ბიჭი მოიხიბლა ბაღით. ხე-
დავს მიყოლებით ჩამწკრივებულ
სხვადასხვა ჯიშის ხე-მცენარეებს,

ზოგი ყვავის, ზოგი — ისხამს, ზო-
გიც მწიფე ნაყოფით დახუნძლულა.

ის ყველაზე გამორჩეული ხე, ბაღ-
ის ჭიშკართან დგას — მაღალი, ტო-
ტბეგანიერი, ტანმსხვილი.

— ამ ხეს დააკვირდი! — წასჩუ-
რჩულა ბაბუამ ბიჭს.

...ფერად-ფერად ბრტყელ ფო-
თლებზე მშვენიერი ასობით იყო
გამოყვანილი: „ნაცარქექია“, „ასფუ-
რცელა“, „ამირანი“, „უკვდავების
მაძიებელი ჭაბუკი“, „მზის ასული“...

— აი, თურმე როგორი ყოფილა
ზღაპრების ხე!

— რომელი ზღაპარი მოგიწყვი-
ტო? — ჰკითხა კეთილამ პატარა
სტუმარს. — იცოდე, პირველ მოხ-
ლაზე მხოლოდ ერთი ზღაპრის ამ-
ორჩევის უფლება გაქვს!

— მარტო ერთი? — იწყინა ბიჭ-
მა. მას უნდოდა, ყველა ზღაპარი
ერთდროულად დაეკრიფა და სუ-
ლმოუტქმელად წაეკითხა.

— ერთის! წაიკითხავ, მოხვალ,
მიაშობ და სხვას მერე დაგიკრეფ-
შეგირჩიო?

— დიახ.

კეთილამ ხეს შემოუარა, შეჩერ-
და, ერთ ადგილას ტოტი ჩამოსწია
და მწყენელ მოხატული მომცრო
ფოთოლი მონყვიტა. ფოთოლზე ეწ-
ერა — „კეთილი დევი“.

— იცნობ ამ ზღაპარს?

— არა!

— აბა, წაიდე, ჩემო კარგო, შინ
და გულმოდგინედ წაიკითხე.

ბალიდან რომ გამოვიდნენ, ბი-
ჭმა ბაბუას რაღაც უჩურჩულა.

— რაო, რა უნდა, რას თხოუ-
ლობს? — იკითხა კეთილამ.

— ისეთი არაფერი... რაღაც ახი-
რებულნი აზრები მოსდის!

— ეს ისეთი კარგი ბიჭი ჩანს, ახი-
რებულს არ ამოიჩემებს.

— ზღაპრების ხეს ნერგი თუ აქ-
ვსო, კითხულობს

კეთილა შეჩერდა.

— ნერგიო? — ჩაფიქრდა მასპი-
ნძელი, — ყოჩაღ, ეს მომეწონა! აქ
ბევრი ბავშვი დადის, მაგრამ ნერგი
არცერთს არ მოუთხოვია.

კეთილამ ხელი ჩაჰკიდა ბიჭს,
ბაღში შეაბრუნა და ზღაპრების ხე-
სთან მიიყვანა. მერე ხეს რაღაც
წასჩურჩულა. ხემ კენწერო მოიღე-
რა, ტანი ნებიერად შეარხია. ცო-
ტაც და ბიჭის ფეხებთან ნეღლი ტო-
ტი დავარდა.

კეთილა დაიხარა, ტოტი აიღო და
ბიჭს გაუწოდა.

— აბა, წაიდე, ეზოში ჩარგე, დი-
ლა-საღამოს წყალი დაუსხი, გაი-
ზრდება და ზღაპრებს მოიხსამს.

გამოემშვიდობნენ ბაბუა და შვი-
ლიშვილი კეთილას და შინისკენ
გამოსწიეს.

ხეში ნაცნობ წყაროსთან ჩამო-
სხდნენ დასასვენებლად. რომ არ
მოეწყინა, ბიჭმა ნეღლი ტოტი წყა-
ლში ჩაღო და ფიქრს მიეცა. ბაბუა
სივრცეს გააკურებდა.

ანაზღად ხევაღამა ღრიალი მო-
ისმა. გაიხედეს და დაინახეს, რომ
ნაბაღას ნაპირს დევი მოსდგომოდა.

— ეი, ვინ ხარო მანდ! აქ ჩემი
შიშით ცაში ფრინველი ვერ დაფრი-

ნავს და დეღამიწახე ჭიანჭველა ეწე-
დაიარება, თქვენ კი ტყეში შემო-
ვლა გაგიბედავთ, წყავები დაგიღვე-
წიათ, წაბლის ტოტები დაგმტყუნე-
ვით, წიწიბოები დაგინჩვიათ. ას-
ლა კი ჩემს წყაროს დასწაფებხარო
და გულს იგრილებო!

ბაბუა და შვილიშვილი დუმდნენ.

— ხმა გამეცით!

ბიჭი შეშინდა. ბაბუა წამოდგა.

— რას გვემართლებით, ბატონო?

„ბატონობით“ მიმართეამ დევს
მრისხანება დაუცხრო.

— ვინ ხარო, სად ყოფილხარო, რა
მიგაქვთ და ხაით გაგიწყვიათ? —
შედარებით მშვიდად იკითხა მან.

— ნაბდიანიძე გახლავართ, ჩემო
ბატონო, შვილიშვილი მყავდა კე-
თილასთან, ზღაპრის ხის ნერგი
და ერთი ზღაპარი მიგვაქვს სახლ-
ში.

დევი წამით იყუნა, მერე კვლავ
აღრიალდა:

— ზღაპარიო? რა ზღაპარი, რის
ზღაპარი! სწორედ ზღაპრებშია
ჩვენი ლანძღვა, ყველა დევი ბრი-
ყვად არის გამოყვანილი!

— არა, ბატონო, ჩვენი ზღაპა-
რი სიკეთეზე მოგვიტხრობს. აი, წა-
გიკითხავთ, თუ იხებებო.

— რას ამბობთ? ზღაპრის წაკით-
ხვა ვის გაუგია, ზღაპარი უნდა
მომიყვებო.

— მოგიყვებით, ბატონო! — თქვა
ბაბუამ, კეთილას ნაბობებ ფურ-
ცელს თვალი გადაავლო და დაიწყო:

„იყო და არა იყო რა, იყო ერთი
დევების კეთილი და გულმონწყალე
ხელმწიფე. ორი ვაჟიშვილი ჰყავ-
და. როცა ივრძნო, რომ მოხუცდა,
დაფიქრდა, არ იცოდა, ორი შემ-
კვიდრიდან რომლისთვის დაეთმო
ტახტი. იხმო უფროსი ვაჟი და
ჰკითხა:

— ვინმემ რომ ბოროტი საქმე გა-
გიკეთოს, რას უხამ?

— აუღვები და სიკეთით გადაეუნ-
დი.

— თუ არ დაიშალა ბოროტება და
იხევ ცუდი გიყო?

— მე იხევ სიკეთეს გაუკეთებ! —
დაიყვინა უმცროსმა.

— როგორ? არ მოგებზრდება ბო-
როტის წილ ამდენი სიკეთის გა-
ღება?

— მას თუ ბოროტი საქმე არ
მოგებზრდება, მე კარგისა და კეთი-
ლის კეთება როგორ მომწყინდუ-
ბა?!

— ყოჩაღ! — თქვა კვლავილმა
დევების ხელმწიფემ და უმცროსი
დევი აკურთხა მეფედ“.

— ეს რა კარგი ზღაპარი მომიყვით! — შესძახა დეკმა. — ასეთი ზღაპარი ჯერ არავისგან გამიგონია. წადით, წაიღეთ, რაც მიგაქვთ, გზა დაშილოცნია, მშვიდობით იარეთ.

გახარებულმა ბაბუამ და შვილიშვილმა გზა გააგრძელეს.

— როგორ მოეწონა, არა, ბაბუ, დეკს ზღაპარი?! — თქვა ბიჭმა.

— ასეა, შვილო, დიდია კარგი ხიტყვის ძალა, ყოველი ზღაპარი ხიბრძნითა და ხიკეთითაა აღსავსე, ამიტომაც ამარცხებს ბოროტს.

ბაბუამ და შვილიშვილმა ნაბადას მთის კალთები ჩაიარეს, მდინარე ნაბადას ჭალა-ღურღები ჩაათავეს და საკუთარი ეზოს ჭიშკარს მიაღწენენ. ბიჭმა ჭიშკარი შეაღო, ბაბუაც მიჰყვა. სახლში მისულემა სასწრაფოდ მოძებნეს თოხი და ბარი, ოდის წინ მიწა მოთხარეს და ზღაპრის ხის ტოტი საგულდაგულად ჩარგეს. ჩარგეს და ბიჭს გამოელვია კიდეც. ბაბუასაც გაღვიძებოდა.

— აუ, რამდენ ხანს გვეძინა! — წამოიძახა ბაბუამ.

— აუ, რა კარგი ხიზმარი ვნახე! — თქვა ბიჭმა.

— ხიზმარი? — გადმოხედა ბიჭს ბაბუამ.

— ჰო, ბაბუ, მეხიზმრა, ვითომ მე და შენ კეთილასთან ვიყავით, კვთილამ ზღაპრის ხის ნერვი მომცა.

— ნერვი? მერე და რა უყავი, შვილო?!

— აბა, ვნახოთ! ტანთ ჩაიცვეს და აივანზე გავიდნენ.

...ოდის წინ მაღალი, ტანსწორი ხე აშოლტილიყო. ტოტები გაებარჯდა და ბრტყელფურცელა ფოთლები მოება. ფოთლები მრავალფერად იყო მოხატული. ფოთლებზე ლამაზი ასოებით ეწერა: „ასფურცელა“, „ნაცარქექია“, „მეჩონგურე“, ცეროდენა“, „მელია და მწვერჩიტა“, „თხამ ვენახი შეჭამა“. აგერ, ისიც კეთილამ რომ ზღაპარი მოუწვევია — „კეთილი დევი“ და სხვა კიდეც მრავალი.

მეტად გაიხარეს ბაბუამ და შვილიშვილმა. ბიჭის აღტაცებას ხომ საზღვარი არ ჰქონდა. ახლა მას საკუთარი ზღაპრის ხე ჰქონდა, რომელ ზღაპარსაც მოისურვებდა, იმას მოსწვევტდა, თავადაც წაიკითხავდა და ტოლ-მეგობრებსაც დაურიგებდა.

— ზღაპარ იყო, ზღაპარ იყო! — წაიღიღინა ბაბუამ და შვილიშვილმა გულში ჩაიკრა.

იმან გაიფიქრა, ჩემისთანა ბაბუა არავის ჰყავხო.

ჭირი იმა, ლხინი ამა, მატო იმა, შვილი ამა!

დი
სნაიდერი

თვითგაღრმის კურსი მოზარდთათვის

თარგმნა
ნანა მინაბღვიმ

თვითმკვლელობა არ არის გამოსავალი

რძივსაც თვითმკვლელობაზე ვლაპარაკობ, ყველაზე უფრო არამზადდ ვიქცევი ხოლმე, არც მე ვიყავი მთლად ბედნიერი მოწარმი, მაგრამ რაც უნდა საზინელი ყოფილიყო ჩემი ცხოვრება, თვითმკვლელობაზე მანც არახალდეს მიფიქრია, საერთოდ, ვთვლი, რომ ადამიანებს თავის მოკვლის უფლება არა აქვთ.

არ ვამბობ, რომ არ არსებობს ისეთი მოუგვარებელი პრობლემები, რომელთა გამოსაცხადისთვის ძილი ერთადერთი ხსნად გეხატება. მაგრამ მწამს, რომ თვითმკვლელობის ალტერნატივა არსებობს. მას „სიმბოლურ თვითმკვლელობას“ ვუწოდებ, თუკი ფიქრობ, რომ შენი არსებობა მწარეზე უმწარესია, შეცვალე იგი, თუკი შენადგებელია, შეიცვალე გარეგნობა, საცხოვრებელი ადგილი... შეცვალე ადამიანი, რომელშიაც შენი ხული ზის. ასე მოვიქცევი, როდესაც დენიელ სნაიდერი დი სნაიდერით შეცვალე, სამწუხაროდ, ბევრი ქალბა თუ მამაკაცს, ვისაც თვითმკვლელობისკენ აქვს მიდრეკილება, ხელს საკუთარი თავი და მის უმნიშვნელო, უსუსურ, გაუბედავ არსებად თვლის. ასეთი რამე მეც განმიცდია, მაგრამ ხომ ხედავ: ცრცხალი ვარ და გიხსნი, თუ როგორ უნდა მოიქცე ასეთ დროს.

სახლიდან გაქცევა

თუკი პრობლემებს ვერხად დაემაღე, თავის გადახარჩენად სახლიდან გაქცევა დიდი ვერაფერი ვაუქაცობაა. ქუჩაში ცხოვრების შეცნირებას გინდა ეწიარო? რომანტიკულად ედერს, ანა? მაგრამ ქუჩაში ცხოვრება ცხოვრება არ გახლავთ. აშშ-ში ყოველწლიურად შინიდან გაქცეული მილიონ-ნახევარი ქალიშვილი და უამრავი რამდენიმე დღის შემდეგ შინ ბრუნდება. ხოლო თუ ვინმე თვლობით რჩება ქუჩაში, ან პროსტიტუციას იწყებს, ლუკმა პურის საშოვნელად, ანდა ნარკოტიკების მსხვერპლი ხდება. უმწიფელთა ცხოვრებაში მე-

გობართან ერთად გადაწყვეტიტე სახლიდან გაქცევა ტირანი მშობლებისაგან თავის დასაღწევად, რაც მჭავრობისათვის იყო აუცილებელი, თან უნდა წაგვეღო, რამენაირად კალიფორნიამდე უნდა ჩაგვეღწია და შემდეგ რკინის ნაპირას ვაპირებდით ცხოვრებას, ეს რა თქმა უნდა ძალზე რომანტიკული და ხულიტური გადაწყვეტილება იყო, ამიტომ მოხარული ვარ, რომ, ბოლოს და ბოლოს, ასეთი რამ არ გავაეთეთ.

თუ პრობლემები სკოლაში გაქვს და მათი გადაწყვეტა შეუძლებელია მიგარჩია, მოეთათბირე მშობლებს და სხვა სკოლაში გადადი, თორემ შინაური პრობლემები მონაგონია იმასთან შედარებით, რაც ქუჩაში გელის: მართლობა, შიმშილი, სუტენირობა, რაც გაიძულებს, პროსტიტუციას მიყურ ბელი, ხულიც შეხადლო, ვიდაც მინიკის ბელითაც მოკვდი!

კარიერა

მხილნოდ რამდენიმე სფეროში საკუთარი თავის გამოცდა აძლევს საშუალებას ადამიანს, ადგილი აპოვოს ცხოვრებაში, ზოგიერთი, ერთი შეხედვით, სრულიად უაერსპექტივო საქმიანობა, შეიძლება, მომავალში შენი ცხოვრების მთავარი საქმე გახდეს, შესაძლოა.

მის განხორციელებაზე გარკვეული ხანის გავიღეს, მაგრამ არ ღირს, დაუშვლო, რადგან რომ მოდელიორის, მრბოლელის, ცირკის კლოუნის კარიერაზე იოცნებოს, ეს ნიშნავს, პიროვნებად გახდომა აუკრძალო მას.

ყველა მშობელს მივმართავ: თუკი თქვენი შვილი გატაცებულია სპორტით ან მუსიკით, ნუ დაუშლით! უნდა გინაროდეთ, რომ იგი რაღაცის მიმართ მანც იჩენს ინტერესს.

ყოველთვის ვამბობდი: ხანამ მიწანი გაქვს, ისწარფე მისკენ, მით უმეტეს, ახალგაზრდობაში, როცა ზურგზე ოპანტური ტვირთი არ გაწევს, ნუ გაზინებს შეხადლო მარცხი, არ იფიქრო მასზე, დი სნაიდერის აქსიომაა: ერთადერთი წარუმატებლობა ისაა, არაფერს რომ არ აეთებ.

ერთი რამ სწორია: უნდა შეტყობო, შენი შეხადლებლობები, როდესაც რაიმე საქმეს ბელს ედებ, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ამ საქმეში თავი არ უნდა გამოცადო. ხშირად ადამიანები სტერეოტიპებს აყვებიან ხოლმე, სტერეოტიპების საფუძველი შეიძლება იყოს ერთგნება, ხეხი, სიმადლე, წონა, გარეგნობა — ყველაფერი, ნებისმიერი რამ. „მამაკაცს რა უნდა სამწარეულოში?“, — გაიგონებო ხშირად და, ამავე დროს, ცნობილი მწარეულები ხომ მამაკაცები არიან ასეთ სიტყვებაც მოისმენდი! „სპორტსმენმა გონებრივად არ უნდა იმუშაოს!“

სხვებს ურადლებას ნუ მოაქცევ, საკუთარ გულისსქმას მიხუევი, ნურვის მისცემ ნებას, რაიმეთი შეგზღუდოს, თუკი ვინმე შეეცდება, გულისწადილი გადაგათქმევიწონს, ეს საკუთარი ღირსების შელანჯადაც მიიღე და გამოწყვევადც; დაბრკოლება ხომ იმისთვის არსებობს; რომ იგი გადალახო.

თუ ჯერ არაფერი გადაგიფყვებია

როგორც ხედავ, პროფესიის არჩევაზე ვაგრძელებ საუბარს. პიონე ნებისმიერ ბიკუნას, რა სურს გამოვიდეს, როდესაც გაიზრდება, იგი დაუფიქრებლად გაიასუტებს: „არეზიდენტი“, ან — „ფეხბურთელი“, ან — გამოჩენილი მსახიობი“, შეიძლება ასეც თქვას: „დი სნაიდერი“, ხოლო პროფესია ყველაზე პოპულარულია, ყველას სურს, იყოს დიდი პიროვნება; მაგრამ ამისათვის მარტო მოხატეები არა კმარა, საჭიროა დაუოკებელი სურვილი და მიწნის მისაღწევად მხვერპლის გაღებაც კი, შენთვის რომელია უფრო მნიშვნელოვანი: ფული თუ თვითდაკარგულება? პიონე ეს საკუთარ თავს, პროფესიის არჩევისას ფული არ უნდა იყოს ერთადერთი გადაწყვეტიტი ფაქტორი, პროფესიამ შეხადლო უნდა გახადოს შენი ტალანტის სრული გახსნა, და, რაც მთავარია, ხამუშომ სიხარული უნდა მოგგვაროს, თუკი ხამახურში გაძლებზე ხარ და წამდაუწყებ საათს დასცქერი, ცხოვრება აუტანელი გახდება.

დიდი მნიშვნელობა აქვს წარმატებას — იცოდე, თეორია ერთია, პრაქტიკა კი — ხული სხვა ზოგი კლდექს ამთავრებს და მაშინვე

არკვევს, რომ თურმე ხულო სხვა საქმე აინტერესებს. ზოგჯერ სურვილის ხარულიზაციოდ აუცილებელია, როგორც მინიმუმ, კიდევ ერთი კოლეჯის დამთავრება. ამას გარდა, ბოლო ხულო უფრო მეტი მონა-და 40-ს გადა-ლილებული ადამიანი იცვლის პროფესიას.

გამოიყვანე ხელსაყრელი შესაძლებლობა

რადგან ცხოვრება ხელახლა გადვირდა, უფრო და უფრო მეტი ახალგაზრდა მიდის იმ აზრამდე, რომ ხატიროსა რაც შეიძლება დიდ-ხანს დარჩენა მშობლებთან. ვიცადე: ეს დრო გამოიყენო, რადგან ჩერ კიდევ არ დაგწო-ლია ოჯახის სიმძიმე და ნაკლები ფინანსური პასუხისმგებლობა გაიხსრია. აქედან შევიძ-ლია მომავლისკენ სტარტის აღება.

რომ ჩემმა ნაცნობმა უმაწვილმა თორმეტი წლის ასაკში გაწონების გაკრებას მიხყო ხე-ლი და ამისთვის პატარა საკრეტი მანქანა იყიდა. ეს საქმიანობა მალე მათი ბიზნესი გახდა და აი, ჩვიდმეტი წლის ბიჭუნებს უკვე ხელახლა კაპიტალი დაუგროვდათ. ბიზნესმე-ნებმა ახალი „უორდები“ შეიძინეს და სკო-ლაში დააქრალდებდნენ, ოცდამეტი წლის ას-აკში კი უკვე ბუღალტერობაში იყვნენ, და ეს მაშინ, როდესაც მათი დედა სოციალურ დახმარებას იღებდა, ბოლო მამა არა მყავდათ. გამოიყენე შესაძლებლობა და რისკება წუ გე-შინაი! მჭამს რისკის ბოლოს და ბოლოს, ცხო-ვრებაში ახსრალტურად უხიფათო რა არის? სწორად გამოგე, თუკი შენს სამუშაოს ექვს-ციფრისანი მოგება არ მოაქვს, ეს არ ნიშნავს, რომ საქმეში კრახი ვანიცადე. პროფესიის პრესტიჟულობა? ზოგი ხულაყ არ აქცევს ამას უსრადლებას, მაგრამ არაფერია იმაში ცუდი, თუ იოცმეტი უმხხვილები კორპორა-ციის შეფობაზე. შენ ოდონდ რისკი გახწიე

და წარმატება აუცილებლად მოვა. მეც ბე-რი მარცხი ვიგე მე ..თვისთედ სისთერში“, ხა-ნამ პოსულარობას მოვიპოვებდი. ახა როგორ განდა, მხოლო, ცხოვრება ბომ ბრძოლა!

უფროსი კლასები

ბამოსაშვები კლასის ბოლო რამდენიმე თვე ყველაზე ემოციური პერიოდია მოსწავ-ლეთა ცხოვრებაში. „დამთავრდა — აღარა-ვითარი სკოლა!“ თითქოს ამ თორმეტი წლის განმავლობაში დაუპრობედლ მათს ლაშქრავ-ლი და, აი, უკვე მიადწიე იმ ადგილს, ხაიდა-ნაც მწვერვალი მიაჩანს. შენ ვეზომთ იუპურები და შევებით ხუნთქავს: „ფუ, როგორც იქნა!“ მაგრამ მალე შევდები, რომ ამ მწვერვალის გა-რდა სხვა მწვერვალზე ასვლაც მოგწივს. ისინი კი უფრო მადლები არიან!

თავდაპირველად, მართლაც, უფროსის გრ-ძნობები გიჩნდება: ვეღარასოდეს ნახავ თა-ნაკლახელებს! ისინი შენი მეგობრები არც კი უოფილან, მაგრამ შენს გაკრემო არსებუ-ლი გაკრემოს ნაწილს წარმოადგენდნენ. ახლა ვისთან მოგწივს სწავლა ანდა მუშაობა? შე-იძლება, შიშის შეგრძნებაც გაგიჩნდეს. „რე-ალურ სამყაროში“ პირველი ნახიჩები ზოგ-ჯერ ნამდვილ მოკს იწივს. უკაბედად აღმო-ცენდება სრულიად ახალი ფასეულობანი და ახალი კანონები — თითქოს ძველი სამყარო გადააბრუნეს: თუკი ადრე სკოლაში ხაუკე-თესო ფეხბურთელად ითვლებოდი, ახლა აღ-მოჩნდა, რომ ვერაფერი მოთამაშე უოფილმარ რაიონული მატობით. შენი ინტელექტუალუ-რი თვისებები კი, ადგილობრივი იდიოტების დაცივნას რომ იწივცდა, ახლა შენიენ იზი-დავს გოგონებს.

უკვე თავისუფალი ხარ. შევიძლია უველა-ფერი თავიდან დაიწყო, ანდა გააგრძელო ის, რაც სკოლაში დაიწყო. არჩევანი შენზეა.

306 არის უფროსი?

იპოე უფროსნი — ეს ნიშნავს... არაფერ-ხაც არ ნიშნავს. ყოველ შემთხვევაში, ამ სა-კითხზე ყველას თავისი აზრი აქვს. ამ პატივ-საცემ უფროსებზე ზოგადი წარმოდგენა შეი-ძლება მთილო ტელეპროგრამებიდან: გეკნება მოწრდილი ღიბი და ჩიბუხს მოსწიე! ყველა-ფერი სისუფელე!

შე უფროსი ვარ (ეშმაკმა დალახვროს!). მე მამა ვარ (თუმცა ისე არ ვამოვიუბრები, რო-გორც მამაშენი), მაგრამ იყო უფროსი, არ ნიშნავს იმას. მიწანზე ბელი აილო. არავის ჩააბარო ანგარიში ამის თაობაზე, ხაყუთარი თავის გაჩადა. ამისათვის დაწვერე ხიმღერა „არ მინდა დიდი გავხდე“: ეს პასუშია მათ-თვის, ვისაც აინტერესებს, როდის მოვრჩებ-ნისუფელელებს, როდის მოვრჩები? შე ბომ მხოლოდ ახლა დავიწიე?

ინებ მივიღტტი ხაყუთარი ბედის შეხახვედ-

რად, ისევე მზია. რა? შენ თვლი, რომ ჩემსას უკვე მივაღწიე? არავითარ შემთხვევაში! ყო-ველთვის მეტი მსურს და ახლა მივემართები ამ მეტის მოსაპოვებლად. მოდი, ერთად გა-ვემართოთ.

ამ წიგნის გამო გადაგჩხრიკე ჩემი წარსუ-ლი. ეს კი ის გახლავთ, რისი გაკეთებაც არა-სოდეს მსურდა. ვიძედოვნებ, რომ ზოგაერ-თი ჩემი მოგონება დაგეზმობება, უკეთ შეი-მეცნო და შეეგუო გაკრემობას, საყუთარ ცხოვრებას. და თუმცა დრო რამდენადმე შე-იცვალა, ძირითადი პრობლემები მაინც იგივე დარჩა. მოწარდები მუდამ მწვერველ ვანიცდი-ან. როდესაც საყუთარი თავის შეშეცნების, პიროვნების ჩამოუალებების პერიოდი დგება.

დარწმუნებული ვარ, რომ ათი თუ თორმე-ტი წლის შემდეგ ისევე წამოიკრება ახალგაზ-რდობისდროინდელი პრობლემები, ოდონდ მაშინ მე უკვე მამის როლში ვიქნები. აქედა-ნვე ვხედავ: როგორ არჩევს ჩემი შვილი, ლა-ზერული დისკების გროვაში, რადაც კოსმი-ურს. „იი, ჩები, რას იტყვი, მრავადფეროვ-ნების გულისთვის ამ ფირფიტას რომ მოუ-ხმინო? — და დამტვირთე ფირფიტას ვიღებ საყუქნაოდან. — მე ბომ ეს სიმღერა შენი ასაკის უმაწვილებისათვის დაწვერე“. „ო, მამა, ისევე ის სულელური „მევი-მეთალი“! გიტარის ხმისაგან თავი მისკდება, რა ხმაურიაინა! ამას გარდა, გამოცდისათვის უნდა მოვეშვალო — მოცარტის ხაფორტეპინო კონცერტი ამი-ბეშლი მიაქვს ხვალისათვის დახაქრავი, წინა-აღმდეგი ბომ არ იქნები, თუკი ამ ნავავს გა-მოვთიშავ!“

„ამ „ნაგავით“ ხახლის ხაფასური გადავი-ხადე, რომელშიც ცხოვრობ, უმაწვილო!“

შე სავხებით დარწმუნებული ვარ, რომ შეილი ჩემს ცხოვრებისეულ იდიოლებსა და ფასეულობებს უარყოფს და, თუმცა ამისა-თვის უკვე ვეშაადები, ერთი აზრი მაინც მქლავს: იმ დღეს, როდესაც იგი არ მოიხუ-რებებს, რომ დედამ ბელოვური „სვირინგი“ გაუკეთოს. „როგორც მამამისსა აქვს“, მე ისევე ვიგარძნო თავს, როგორც მამაჩემი გრძნობდა, როდესაც ხახირნოდ აღარ მივ-ყვებოდი.

ბოლო როდესაც ვაფიშვილს ვურჩიე, თუ როგორ ეღაპარაკოს კალიშვილებს, როცა გოგონებთან სიარულის დრო მოუვა, იგი ხელს ჩაიქნევს და მეტყვის: „იცი, მამა, ხაუ-ბრის წინააღმდეგი არა ვარ, მაგრამ მაგვიან-დება!“

და როდესაც იგი წავა, ამ ჩემს წიგნს შე-ვატურებს მისი ოთახის კარქვეშ. გგონია, წაი-კითხავს? ახა, შენა უოფილმარ, აი! რა თქმა უნდა, არა! იგი ბომ ჩემი შვილია!

დედაპირის სატკიპარი

● ფრანგი ექიმების აზრით, კიბოთი დაავადების მიზეზი ათიდან რვა შემთხვევაში თამბაქოს წვევა ან გარემოს რადიოაქტიური ნივთიერებებით გაჭუჭყიანებაა.

● ატმოსფეროში მოხვედრილი გოგირდის 90% ანთროპოგენური წარმოშობისაა. მისი 75% ნიადაგს ეფინება.

● ჩრდილოეთის ზღვის კომპლექსური მდგომარეობიდან გამოსაყვანად საჭიროა, სასწრაფოდ შემცირდეს მის წყლებში ფოსფორის მოხვედრა 88%-ით, აზოტისა — 94%-ით.

● ფინეთის სულფიდურ ნიადაგებს, რომლებშიც მთავური წვიმების გამო გოგირდის კონცენტრაცია ძალზე მაღალია. 18წ ათასი ბექტარი უკავია.

● მტვერსასრუტ „ურალთან“ 1წ წუთის განმავლობაში მუშაობის შემდეგ ადამიანის ბიოენერგეტიკული პოტენციალი ელექტრული ველის გავლენით 80%-ით მცირდება.

● თითქმის ყველა მოზრდილი ამერიკელის ორგანიზმში აღმოჩენილია დიოქსინის გარკვეული კონცენტრაცია, რომელიც ადამიანის ასაკთან ერთად მატულობს.

● ხალონიკში (საბერძნეთი) სხვადასხვა მიზეზით გარდაცვლილი ადამიანების ქსოვილებში აღმოჩენილია რადიოაქტიური ცეზიუმი, რომელიც ბაერში ჩერნობილის კატასტროფის შემდეგ მოხვდა. მისმა კონცენტრაციამ მაქსიმუმ ავარიიდან 7 თვის შემდეგ მიაღწია.

● სამხრეთ ატლანტიკის კუნძულების ხანაპირო ზოლი, რომელიც ხანაოსნო გზებიდან საკმაო მანძილითაა დაშორებული, ყოველწლიურად პლასტიკური ნივთიერებებით ჭუჭყიანდება.

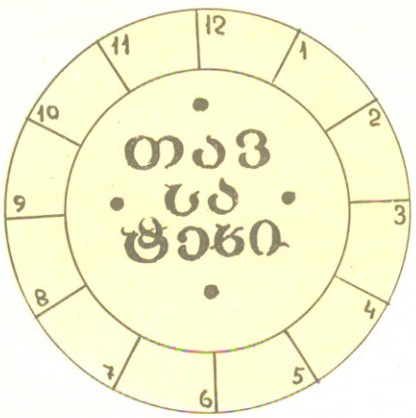
● გერმანიაში დაახლოებით არის 50,000 მიკდებული ნავთობპურელი, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან გარემოს.

● შვედ ეკოლოგთა მონაცემებით, მთავური წვიმები არა მარტო ლითონებს, არამედ ლაქ-საღებავიან ზედაპირებსაც შლიან.

● ბოტნიის ყურეს ფსკერის ნაღვეები ქლოროფანულ ნაერთთა 109-18წ მკგ/გრ მშრალ მასას შეიცავენ.

● ბულგარეთის ერთ-ერთი ცელულოზაქალაქის კომბინატის მუშაობის 14 წლის განმავლობაში ზემო სასუნთქი გზების დაავადება მოზრდილ მოსახლეობაში 8-ჯერ, ხოლო 1 წლამდე ბავშვებში — 14-ჯერ გაიზარდა.

● ინდოეთი მსოფლიოში მეორე ადგილზეა მოტოციკლების წლიური წარმოებით. მაგრამ ატმოსფეროს მთავარ გამაჭუჭყიანებლად მაინც ავტომობილები ითვლება. თუმცა მათი რაოდენობა მნიშვნელოვნად მცირდება მოტოციკლის ძრავა კაციალებით უფრო სრულად წვავს ბენზინს.

1-2 — გაშვარბათის მდინარე; 2-3 — სოფელი ონის რაიონში; 3-4 — მდინარე კორტიბალიურბად და ასტანურბად; 4-7 — დამუხტული ატმოსფ.

სახსრების
დათვალი
X Y Z = ?

თეა, შორენა, ნანა და ნინო ერთად 82 წლის არიან. ნინო შორენაზე 1 წლით უფროსია, თეა ნანაზე 1 წლით უმცროსი, ხოლო ნანა ნინოზე 2 წლით უფროსი.

რამდენი წლისაა თითოეული მათგანი?

მათემატიკურ ოლიმპიადაში 98 მოსწავლე მონაწილეობდა. მათ შესთავაზეს სამი ამოცანა. პირველი ამოცანა ამოხსნა 80-მა მოსწავლემ, მეორე — 88-მა, ხოლო მესამე — 90-მა. პირველი და მეორე ამოცანა ამოხსნა 28-მა მოსწავლემ, პირველი და მესამე — 18-მა, მეორე და მესამე — 14-მა.

რამდენმა მოსწავლემ ამოხსნა სამივე ამოცანა?

306 306 არის?

სახალისო მათემატიკის საღამოს წამყვანმა სცენაზე სამი ნიღბისანი მოსწავლე გამოიყვანა და დამსწრეთ ასე მიმართა: „თქვენს წინაშე არიან ბესიკი, დათო და ლადო. ერთი მათგანის გვარია აბაშიძე, მეორისა — ეძვერაძე, მესამისა — ლომიძე. მე ვიცი, რომ ბესიკი არ არის ლომიძე, ლადო მე-1 კლასში სწავლობს და მისი მამა მათემატიკოსია. გარდა ამისა, ვიცი ისიც, რომ ლომიძე მე-8 კლასის მოსწავლეა და აბაშიძის მამა ინჟინერია. დამხმარეთ ბესიკის, დათოსა და ლადოს გვარების დადგენაში“. მცირე ფიქრის შემდეგ საღამოს ერთმა მონაწილემ ზუსტად დაასახელა თითოეული ნიღბისანი გვარი.

5-7 — საძარტველოს რაიონში მდინარე; 8-8 — ხელმწიფაზე უმჯობესი სხეულის გამოსახულება; 9-9 — მთები საფრანგეთისა და შვეიცარიის საზღვარზე; 8-10 — ბაუნდენაში მდებარე ცხენი; 9-12 — ერთგვარი სკოლა. რბული შეჯიბრება ავტომობილებით ან მოტოციკლებით; 10-12 — ციცილის ენა; 11-1 — საფლგო ტალღის ლაში; 12-1 — გაზაფხულის უმადილი.

თუ თავსატეხს სწორად შეაბნებთ, მადინ, ბარდა გაშვარბათის მდინარისა, 8-7 და 8-12 უჯრატში მიიღებთ კიდეც ორი მდინარის სახელწოდებას.

შეადგინა
ალ. გორბიშვილმა

ნერია. დამხმარეთ ბესიკის, დათოსა და ლადოს გვარების დადგენაში“. მცირე ფიქრის შემდეგ საღამოს ერთმა მონაწილემ ზუსტად დაასახელა თითოეული ნიღბისანი გვარი.

შეცადეთ, იქნებ თქვენც დაადგინოთ მათი გვარები!

რამდენი იყო?

დედამ მავდაზე ქლიავით ხავს თეფში დადგა და ქეთინოს, გიორგისა და ლადოს ბარათი დაუტოვა — რომ მოხვალთ, თანა, ბრად გაიყავით და მიირთვითო. მოვიდა ქეთინო, წაიკითხა ბარათი, ქლიავების მესამედი შეგება და წავიდა. მერე გიორგი მოვიდა, მან არ იცოდა, რომ ქეთინომ თავისი წილი ქლიავებისა უკვე შეგება, ხასწრაფად აიღო დარჩენილი ქლიავების მესამედი და გაიქცა. ბოლოს ლადო მოვიდა, გაყო დარჩენილი ქლიავები სამ ტოლ ნაწილად, მესამედი შეგება, თანაც გაიფიქრა: „რა ცოტა ქლიავი უყლიდა დედას, თითოეულს მხოლოდ ოთხი გვერდო“.

რამდენი ქლიავი დაუტოვა დედამ შეილებს?

გულივერის საუხე

დილის საუხეზე ლილიპუტებმა გულივერს ერთი კიქა უკავც მიართვეს. მან მოსვა კიქის ნახევარი და სთხოვა მასპინძლებს, კიქაში რძე ჩაემატებინათ. მოსვა რა მთელი კიქა ნარვეის მესამედი, გულივერმა კვლავ ითხოვა კიქის რძით შევსება. ახლა ნარვეის მიეძვედი შეხვა და კიქა ისევ რძით გაავსებინა. ბოლოს ეს კიქაც დაცალა და მასპინძლებს მადლობა გადაუხადა.

რა უფრო მეტი დალია გულივერმა — უკავა თუ რძე?

მონაწილად
თეა მეფარბიშვილმა

681/78

ჯემალ კახრაძის სლოგი

•
 •
 •

ყველა ხეხუერი და ყველა სეასი,
 ქართული ქალი თვალგებდა,
 ნემსი თბილისი და ფიროსმანი,
 არ ვიცი, ასე რამ შემაყვარა!
 მოკვდა თუ არა, ყველამ აცხონა,
 ცოცხალი არვის არ მისიკარა,
 მუ ფიროსმანის ქუჩაზე ვცხოვრობ
 და ყოველ დღით ვხვდები ნიკალას.

ძილვატეხილი და არეული
 ჭიქა არაფით გაიხსნის შადას,
 მერე შეკრთება, ვით მოვარეული
 და ორთაჭალის ღამაშებს ხატავს.
 ქართული ზეცა, ქართული ზვარი,
 მტკვარი მღვრიე და მტკვარი ასკარა...
 ნემსი თბილისი და ფიროსმანი,
 არ ვიცი, ასე რამ შემაყვარა!

ლადო ასათიანი